

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI
ARKEOLOJİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

M.Ö II. BİN YILDA GİRESUN İLİNİN DAĞLIK KESİMİ

GÜNEŞ ÖZDAL

DANIŞMANLAR

Doç. Dr. Ahmet UHRİ

Dr. Öğr. Üyesi. Salih KAYMAKÇI

İZMİR-2020

Tez Onay Sayfası

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “M.Ö II. Bin Yılda Giresun İlinin Dağlık Kesimi” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Güneş Özdal

.../.../2020

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi

M.Ö. II. Bin Yılda Giresun İlinin Dağlık Kesimi

Güneş ÖZDAL

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Arkeoloji Anabilim Dalı

Arkeoloji Programı

Bu tez kapsamında Doğu Karadeniz bölgesinde bulunan ve üzerine fazlaca araştırma yapılmayan Giresun İli'nin dağlık kesiminin II. Binyılı incelenmiştir. Yapılan yüzey araştırması sonucu elde edilen verilerle birlikte yeni tespit edilen II. Binyıl yerleşmeleri tanıtılmıştır.

Yerleşimler arası ilişkiler açığa çıkarılmış; dönem insanının yaşam stili tekrardan incelenmiştir. Aynı zamanda bu bölgelerden toplanan keramiklerin özelliklerine ve çizimlerine yer verilmiştir. Dönemin yerleşim haritaları, güncel haritalar, grafikler ve fotoğraflar ile incelenen bölge görsel ve sayısal verilerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Giresun'un dağlık kesminin II. Binyıldaki durumu her açıdan ortaya konmaya çalışılmıştır."

Anahtar Kelime: Doğu Karadeniz Bölgesi,Giresun , II. Binyıl, Alucra, Çamoluk , Şebinkarahisar

ABSTRACT
Masters Thesis

Mountainous Part Of Giresun Province in the 2nd Millennium BC

Güneş Özdal

Dokuz Eylül University

Social Sciences Institute

Department of Archaeology

Archaeology Program

Within the context of this thesis, Eastern Black Sea region city Giresun's highland parts' second millennium had been researched. As a result of the conducted surface research new findings had been resurfaced and under the light of these findings second millennia settlements had been introduced. Intra settlements relationships had been brought into the light; life style of the concerning era's people had been re-researched. Also, ceramic illustrations and their characteristics are included this thesis according to the conducted research within the given region.

The region, which was analyzed according to second millennia settling maps, contemporary maps, graphs and photographs, had been tried to be analyzed by visual and quantitative data.

All in all, an effort to explain second millennia of Giresun's highland parts from several aspects had been put into.

Key words: East Black Sea Region. Giresun, Second Millennium, Bronze Age, Alucra, Çamoluk, Şebinkarahisar

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
KISALTMALAR	x
EKLER LİSTESİ	xi
GRAFİKLER LİSTESİ	xii
HARİTALAR LİSTESİ	xiii
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xiii

GİRİŞ	1
-------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

KARADENİZ BÖLGESİNİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

1.1 KARADENİZ BÖLGESİNİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ	3
1.1.1. Batı Karadeniz	3
1.1.2. Orta Karadeniz	3
1.1.3. Doğu Karadeniz	3
1.1.4. Giresun Şehri	4
1.1.5. Yollar	4
1.1.6. İklim ve Bitki Örtüsü	6
1.1.7. Giresun ve Anadolu'nun II. Binyılı	6
1.1.8. Giresun'un Tarihi Coğrafyası	8

İKİNCİ BÖLÜM

II. BİNYILDA GİRESUN VE ÇEVRESİNDE YAŞAMIŞ OLAN HALKLAR

2.1 KAŞKALAR/GAŞGALAR	12
2.1.1 Hitit-Kaşka İlişkileri	15
2.2 AZZİ-HAYAŞA KRALLIĞI	16
2.2.1 Hitit-Hayaşa İlişkileri	19

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GİRESUN VE ÇEVRESİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

3.1. SAMSUN	21
3.1.1. Nerik-Oymağaç	22
3.1.2. İkiztepe Höyük	22
3.1.3. Dündartepe	23
3.2. TOKAT	23
3.2.1. Horoztepe Höyük- Mezarlık Alanı	24
3.2.2. Maşat Höyük	24
3.3. SİVAS	25
3.3.1. Kuşaklı Höyük-Sarissa	25
3.3.2. Kayalıpınar Höyük-Samuha	25
3.4. GÜMÜŞHANE	26
3.5. TRABZON	26
3.6. ORDU	27
3.7. AMASYA	27
3.7.1 Oluz Höyük	28
3.8. ERZİNCAN	28
3.8.1. Altıntepe Höyük	28

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GİRESUN'UN DAĞLIK KESİMİ

4.1. GİRESUN'UN DAĞLIK KESİMİ	30
4.2. ÇAMOLUK İLÇESİ	30
4.2.1. Kaledere Kalesi	30
4.2.2. Susuz Mevki:	31
4.2.3. Karadikmen Kale Yerleşimi:	31
4.2.4. Asrıntaş Yerleşimi:	31
4.2.5. Hacıahmetoğlu (Avarak) Kalesi:	32

4.2.6. Alep (Arap) Kalesi:	32
4.2.7. Tilkideliği Mevki:	32
4.2.8. Kalesivri (Köroğlu) Kalesi:	33
4.2.9. Usluca Kalesi:	33
4.2.10. Sarıtaş Yerleşmesi:	34
4.3. ALUCRA İLÇESİ	34
4.3.1. Fındıklıbel Höyük:	34
4.3.2. Çalgan Şelale Mevki:	34
4.3.3. Paşapınar Yerleşmesi:	35
4.3.4. Aktepe Yerleşmesi:	35
4.3.5. Han Tepesi Höyük:	35
4.3.6. Salıncak Kaya Nekrapolü-Yerleşimi:	35
4.3.7. Gavur Kalesi Yerleşimi:	35
4.3.8. Tepe Tarla Yerleşimi:	36
4.3.9. Almoğun Yerleşimi:	36
4.3.10. Kaleyeri/Kalecik Yerleşimi:	36
4.3.11. Topalaksağ Yerleşimi:	36
4.3.12. Hönkar Kalesi:	37
4.3.13. Şök Puarı Yerleşimi:	37
4.4. ŞEBİNKARAHİSAR İLÇESİ	37
4.4.1. Koçun Başı (Kuşçu) Yerleşimi:	38
4.4.2. Kayabaşı Yerleşmesi:	38
4.4.3. Kısık Yerleşmesi:	38
4.4.4. Kavaklığıntaş Yerleşmesi:	38
4.4.5. Şebinkarahisar Kalesi:	39
4.4.6. İsola Tepesi-İsola Dağı Yerleşmesi	39
4.4.7. Kaletaş Yerleşimi:	39
4.4.8. Kurbantepe Yerleşimi:	40
4.4.9. Kurbantepe Tümülüsü:	40
4.4.10. Pohantaş Yerleşimi:	40
4.4.11. Kilisetaş Yerleşimi-Kutsal Alanı:	40

4.4.12. Kilisetarla Yerleşimi:	41
4.4.13. Kiliseburnu Mezarlık Alanı:	41
4.4.14. Aslanşah Köyü Nekropolü:	41
4.4.15. Kilisebeleşi Yerleşimi:	42
4.4.16. Gölcük Yerleşimi:	42
4.4.17. Yumurcakaş Kale Yerleşimi:	42
4.4.18. Kabaktepe Yerleşimi:	42
4.4.19. Ahurcuk Kale Yerleşimi:	43
4.4.20. Dikmentepe Yerleşimi:	43
 SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	 44
KAYNAKÇA	50
EKLER	

KISALTMALAR

CM: Santimetre

ETÇ: Erken Tunç Çağı

GB: Güneybatı

GD: Güneydoğu

GDC: Geç Demir Çağ

GKÇ: Geç Kalkolitik Çağ

km: Kilometre

KTÜ: Karadeniz Teknik Üniversitesi

m: Metre

EKLER LİSTESİ

EK 1: Eski Köy İsimleri Listesi	ek s.1
EK 2: Grafikler	ek s. 2
EK 3: Haritalar	ek s. 5
EK 4: Fotoğraflar	ek s. 12
EK 5: Katalog-Levhalar	ek s.34

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Bölgelere Göre Dönemsel Yerleşim Grafiği

Grafik 2: Bölgelere Göre Keramik Sayıları

Grafik 3: Yüzey Araştırmasından Elde Edilen Keramiklerin Katkı Oranı

Grafik 4: Keramiklerin Pişme Durumu

Grafik 5: Keramiklerin Açık Oranı

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Türkiye Haritası Üzerinde Giresun'un Yeri

Harita 2: Giresun'un İlçeleri

Harita 3: Türkiye'nin Maden Haritası

Harita 4: Anadolu'nun II. Binyılını Gösteren Harita

Harita 5: Kaşkaların muhtemel yerleşim yerleri-Azzi- Hayaşalıların Doğu Anadolu'da olduğunu gösteren harita

Harita 6: Hitit Devleti ve Komşuları

Harita 7: Giresun İli Çamoluk İlçesi M.Ö. II. Binyıl Yerleşmeleri

Harita 8: Giresun İli'nin Dağlık Kesiminin Prehistoryası

Harita 9: Giresun İli Şebinkarahisar İlçesi 2020 Yılı Yüzey Araştırmasında Araştırılan Alanlar

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Hacıahmetoğlu (Avarak) Kalesi

Fotoğraf 2: Karadikmen Kalesi

Fotoğraf 3: Susuz Mevki

Fotoğraf 4: Alep-Arap Kalesi

Fotoğraf 5: Sarıtaş Yerleşmesi

Fotoğraf 6: Gavur Kale Yerleşmesi

Fotoğraf 7: Aktepe Yerleşmesi

Fotoğraf 8: Topalaksağ Yerleşmesi

Fotoğraf 9: Han Tepesi Höyük

Fotoğraf 10: Yumurcaktaş Kale Yerleşmesi

Fotoğraf 11: Ahurcuk Kalesi

Fotoğraf 12: Kabaktepe Yerleşimi

Fotoğraf 13: Gölcük Yerleşimi

Fotoğraf 14: Kilisetaş Yerleşimi

GİRİŞ

Türkiye'nin her yerinin arkeolojik bir hazine olmasına karşılık Doğu Karadeniz bu zenginliğin bilinmemesi açısından çok eksiktir. Yapılan çalışmaların azlığı ve coğrafyanın dayattığı eğim ve yükselti gibi sebeplerin sonucu çalışmanın da zor olduğu bir bölgedir. Doğu Karadeniz sınırları içinde kalan Giresun da bu gibi sebeplerden dolayı bilinmeyen bir bölge olarak kalmıştır. Daha önceden yapılan az sayıdaki çalışmalar ise bölgeyi tam olarak yansıtmamaktadır.

2015 yılında Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Tarih Bölümünden Dr. Öğr. Üyesi Salih Kaymakçı başkanlığında yürütülen “Giresun İli ve İlçeleri ile Giresun Adası Arkeolojik Yüzey Araştırması (Kalkolitik Çağ'dan Hellenistik Çağ'ın Sonuna Kadar)” adlı çalışma bu eksiklikler göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Daha önceden kıyı kesimde yapılan başka bir çalışma¹ ile iç kesimin bağlantısını kurmak için çalışmalar Giresun'un dağlık iç kesiminde başlamıştır. Bu amaçla iç kesimde bulunan 3 ilçe incelenmiştir. Alucra, Çamoluk, Şebinkarahisar. Bu incelenen 3 ilçe ve sonuçları da benim de tezimin konusunu olan “Giresun'un Dağlık Kesiminin II. Binyılı” oluşturmuştur. Yapılan yüzey araştırmasın da sistematik yürüyüşler yapılmış, 2015 yılı haricinde ki diğer yıllarda yüzeyde bulunan malzeme toplanmış², drone ve fotoğraf çekimleri yapılmış, GPS ile bölgelerin koordinatları alınarak bölge hakkındaki bilgiler toplanmıştır. Aynı zamanda köylülerden bölge ve çevresi hakkında bilgi alınmış ve köylerin de eski isimleri tespit edilmiştir.

2015-2016 yıllarında Alucra, 2017 yılında Çamoluk, 2018-2019 yıllarında Şebinkarahisar'da gerçekleştirilen çalışmalarda dağlık kesimde bulunan yerleşimler tespit edilmiştir. Bu çalışmalar sonucu bölgenin eski yol hatları, yerleşim sistemleri ve insanların yaşam şekilleri ortaya çıkmıştır. Araştırmanın konusu olan dağlık kesimin II. Binyılı böylece açığa çıkmıştır. Eksik bilgi birikimine rağmen bu çalışma bölgedeki II. Binyıl yaşam şekillerini biraz daha anlamamızı-anlamlandırmamızı sağlamıştır.

¹ Selçuk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Ertekin Doksanaltı başkanlığında 2009 yılında başlanan “Giresun İli Kıyıları ve Giresun Adası” projesi ile Giresun'un kıyı kesiminin Klasik Döneme ait yerleşimlerin tespiti üzerine çalışmalar yapılmıştır.

Bu alışmalar sayesinde Alucra İlçesinde 13; Çamoluk İlçesinde 11; şebinkarahisar İlçesinde 19 adet yerleşim tespit edilmiştir. Bunların haricinde daha önceden bilinen tümölüs yapıları tekrar ziyaret edilmiştir. Bu alışmalar sonucunda bilinmeyen bir bölgenin aydınlatılmasına karşılık aynı zamanda diğerk bölgelerle olan iletişimi de ortaya çıkmaktadır.

Tezimin konusunu oluşturan dağlık kesimde yapılan çalışmalar sonucunda Anadolu'nun iç kesimleri hakkındaki bilgilerimizin bu bölgeyle olan bağlantılarını da anlamamızı sağlamıştır. Maden yönünden zengin olan Doğı Karadeniz Bölgesi M.Ö. dönemlerde bile bu zenginliğı ile bilindiğı anlaşılmıştır. Ayrıca Azzi-Hayaşa ve Kaşka topluluklarının bu coğrafya veya çevresinde yaşadıkları düşünölünce (farklı görüşler olmasına karşılık) yine hakkında az bilgimiz olan bölge insanlarına ve yaşayışlarına biraz daha ışık tutulmuştur.

Tezimin I. Kısımında Karadeniz Bölgesi'nin coğrafi özellikler ve bölümleri incelenmiştir. II. bölümde ise Giresun şehri tanıtılmış yol güzergahları, iklimi ve bitki örtüsü açıklanmıştır. III. bölümde ise Giresun'un yakın çevresinde bulunan şehirlerdeki daha önce yapılan çalışmalar ve kazı çalışmaları incelenmiştir. IV. Bölümde ise Giresun ve çevresinde yaşamış olabilecek Azzi-Hayaşa ve Kaşka halkları hakkında bilgi verilmiştir. V. Bölümde ise dağlık kesimde bulunan Alucra, Çamoluk ve şebinkarahisar ilçelerinde ki II. Binyıl yerleşimlerinden elde edilen verilerle bölge yerleşimleri hakkında bilgi verilmiştir. Sonuç kısmında ise eldeki veriler eşliğinde değerkendirme yapılmıştır.

Bu alışmada Giresun'un dip tarihi de saptanmaya çalışılmış bölgenin yaşam koşulları, yaşam yerleri, yol hatları ortaya çıkarılmış, yaşamış olabilecek toplumlar incelenmiş ve toplanan materyallerle dayanarak bölgenin II. Binyıldaki durumu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1 KARADENİZ BÖLGESİNİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

Karadeniz Bölgesi Sakarya Ovasından Gürcistan sınırına kadar olan alanı kapsayan coğrafi bölgemizdir. İsmi komşusu olduğu denizden alır. Bölge ayrıca Marmara Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi ile çevrelenmiştir. Bölge genel olarak çok dağlıktır. Yükseltisi 4000 m 'ye kadar ulaşmaktadır (Kaçkarlar)³.Bölge aynı zamanda dağ silsilesinin altından geçen fay hatlarının üzerindedir. Dağların hizasını takip eden bu fay hattı Iğdır grabeninden başlayarak Kuzey ve Doğu Anadolu Marmara denizaltı grabenlerine kadar uzanır.⁴ Kıyıya yakın dik dağlar sebebi ile kıyı kesimleri oldukça nemlidir. Lakin dağların İç Anadolu'ya bakan yüzü kıyı kesimden farklıdır ve kıyıya göre daha kurak bir iklime sahiptir.

Karadeniz Bölgesi kendi içinde 3'e ayrılmaktadır: Batı Karadeniz, Orta Karadeniz ve Doğu Karadeniz.

1.1.1. Batı Karadeniz: Bölge Bilecik'in doğusundan Kızılırmak'ın batısına kadar uzanmaktadır. Çok dağlıktır. Yaz aylarında diğer bölgelere göre daha az yağış alır.⁵

1.1.2. Orta Karadeniz: Kızılırmak ana havzası ile Melet Irmağı arasındaki bölgedir. Diğer bölgelere göre daha düzlüktür. Bu yüzden tarım-ulaşım diğer bölgelere göre daha kolaydır. Yeşilırmak'ın denize döküldüğü noktasında Çarşamba Deltası vardır.

1.1.3. Doğu Karadeniz: Gürcistan sınırı ile Melet Irmağına kadar olan bölgedir. Çok engebeli ve her mevsim yağış alan bir coğrafyaya sahiptir. Engebeden dolayı ulaşım zordur. Tarım alanı olabilecek yerler ise sınırlıdır. Karadeniz'in diğer bölgelerine göre daha yüksek olduğu için daha çok yağış alır ve sis daha fazla görülür. Bu yüzden ülkenin geri kalanına göre daha zengin bir flora çeşitliliği görülür.⁶

³ Jack Yakar, **Anadolu'nun Etnoarkeolojisi**, Homer Yayınları, İstanbul,2017,s.248.

⁴ Yakar, s. 21.

⁵ İbrahim Atalay, **Türkiye Coğrafyası**,1989,Ankara, s.139.

⁶ Atalay, s. 179.

1.1.4. Giresun Şehri

Giresun 40° 07’-41° kuzey ile 37° 50’-39° 12’ doğu boylamlarında yer alan Doğu Karadeniz Bölgesi’nde bulunan bir şehirdir.⁷ 6934 kilometrekarelik bir alanı kaplar.⁸

Trabzon (Beşikdüzü, Şalpazarı), Gümüşhane (Kürtün, Tarul, Şiran) , Erzincan (Refahiye) , Sivas (Suşehri, Koyulhisar), Ordu (Gülyalı) ile komşudur. İl Çamoluk, Alucra, Şebinkarahisar, Dereli, Doğan kent, Tirebolu, Espiye, Yağlıdere, Eynesil, Görele, Bulancak, Güce, Keşap, Çanakçı, Piraziz ilçelerinden oluşmuştur. Ayrıca zamanla Ares, Aretias, Areos Nesos, Puga olarak adlandırılmış bölgenin tek adasına sahiptir.⁹

Aksu, Harşit Çayı, Gelevera (Özlüce), Pazar Suyu, Yağlıdere, Batlama Deresi bölgede bulunan başlıca akarsuları oluşturur.¹⁰

1.1.5. Yollar

Giresun yüzey şekillerinden dolayı ulaşımın zor olduğu bir yerdir. Yol hatlarının çoğunun büyük akarsuların açtığı vadilerden sağlanması daha olasıdır.

“Giresun sahip olduğu özel konumu ve Karadeniz Kıyısından iç kesimlere doğru kuzey-güney doğrultusunda uzanması sonucunda Doğu Karadeniz bölümü ile Doğu Anadolu Bölgesi arasında bir koridor özelliği taşımaktadır.”¹¹

“Doğu Karadeniz, coğrafi konum itibarıyla güneyde Doğu Anadolu, kuzeyde Karadeniz, kuzeydoğuda Kafkasya ve güneybatıda Orta Anadolu bozkırları arasında kalan bir orta bölge durumundadır. Bu nedenle bu bölge binlerce yıl önce parlayıp sönen eski medeniyetlerin bir kavşak yeridir. Yine bu bölge tarih öncesi çağlarda yaşayan insanların ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için bütün elverişli özelliklere sahiptir. Su kaynaklarının çokluğu, tabii kaya sığınaklarının varlığı çayır ve ormanlık

⁷ Ünsal Bekdemir ve Mehmet Fatsa, **Geçmişten Günümüze Giresun**, Giresun Özel İdaresi, İstanbul,2015,s.11.

⁸ <http://www.giresun.gov.tr/genel-bilgi>

⁹ <https://islamansiklopedisi.org.tr/giresun>

¹⁰ <http://www.giresun.gov.tr/cografya1>

¹¹ Bekdemir ve diğerleri, s.11.

alanları ve özellikle zengin av hayvanlarının bolluğu insanlığı en eski çağlardan beri buralara çekmiştir.¹²”

Giresun’un iç kesiminde bulunan Şebinkarahisar -Kümbet ve Sivas üzerinden Doğu Anadolu ya ulaşımı vardır. Yine Kelkit’ten Çoruh Havzasına giden yol bu güzergahın içindedir. İlçe Giresun Dağlarının sınırlandırmasından dolayı batı yönüyle ulaşım elverişlidir.¹³

Trabzon’dan Azerbaycan’a bağlayan yol ise Gümüşhane’den geçip Kelkit Irmağı’nın yarattığı kolaylıkla, Erbaa-Niksar’a kadar uzanmaktadır. Kısaca Giresun -Kelkit Havzası bu zorlu şartları sağlayan dağlık kesimin ulaşımının sağlanabileceği kolaylıktır.¹⁴

“Kelkit Çayı (Lykos), vadisinin coğrafi elverişliliği nedeniyle aynı zamanda Orta Karadeniz Bölgesi ile Kafkasya ve Batı İran arasında bir ticaret yolu olarak da kullanılmış olmalıdır.”¹⁵

“Kıyadaki silsilelerin kenarından geçen birbirine paralel çukurlar boyunca geçen Kelkit ve Yukarı Yeşilırmak, muhtemelen geçmişte de kullanılmış olan birkaç tali yol oluşturmaktadır.”¹⁶

“...Kızılırmak ve Yeşilırmak Nehirleri ve kollarının (Kelkit, Çekerek, Gökırmak) büyük nehir vadileri Karadeniz ve İç Anadolu arasında geçiş sağlar.”¹⁷

Özetlemek gerekirse Giresun bulunduğu konumda hem sahil ile iç bölgelerin bağlantısını sağlayan hem de vadiler üzerinden İç Anadolu ve Doğu Anadolu ile bağlantı kurulmasına olanak sağlayan bir noktadadır.

Giresun; Sivas’a 302 km, Gümüşhane’ye 269 km, Ordu’ya 47 km, Trabzon 137 km, Samsun 208 km, Erzincan 285 km, Erzurum 475 km mesafededir.¹⁸

¹² Veli Ünsal, “Doğu Karadeniz’in Tarihi Coğrafyası”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:8,Sayı:2,2006,(Coğrafya),s.131.

¹³Salih Kaymakçı, **Kelkit Havzası’nın Eskiçağ Tarihi Ve Arkeolojisi(LYKOS)**,Kömen Yayınları, Konya,2017,(Lykos),s.10.

¹⁴ Kaymakçı, s.10.

¹⁵ Şevket Dönmez, ”Tunç Çağı’nda Orta Karadeniz Bölgesi ve Kelkit Havzası Yerleşimleri”, **Belleten**, Cilt: LXXII Sayı:264,2008,(Kelkit) s.413.

¹⁶ Yakar, s.251.

¹⁷ Yakar, s.251.

1.1.6. İklim ve Bitki Örtüsü

Giresun ili çok dağlıktır ve Giresun Dağları olarak bilinen bu dağ sınırı bölgeyi iklimsel olarak ikiye böler. Sahil kesimi Karadeniz İklim özelliklerini taşıırken; dağlık kesim kıyıdan farklı olarak daha karasal iklim özelliğine sahiptir. Kelkit Bölgesi iklimsel olarak İç Anadolu iklim özelliklerine geçişi oluşturur.¹⁹ Bölgede en çok yağış ekim ve kasım aylarında en az yağış mayıs, haziran aylarında görülür. Bölgenin bitki örtüsü ise coğrafi özelliklere göre değişir. Kıyı kesimlerinde 800 m ye kadar fındıklıklar yükseltinin artmasıyla kestane, gürgen, meşe, kızılğaç, kayınlara yükseltinin daha da artmasıyla köknar, ladin ve sarıçama dönüşür. Çoruh-Kelkit Vadi oluşunda ise meşe ağacı ve step bölgeleri bulunmaktadır.²⁰

İlk Tunç Çağ'ından itibaren Karadeniz Bölgesinin bitki örtüsü günümüzden pek farklı değildir. Ama II. Binyıl da bölgedeki yerleşimin artmasıyla doğaya verilen tahribatın da arttığı düşünülebilir.²¹

1.1.7. Giresun ve Anadolu'nun II. Binyılı

Bu dönemin Anadolusuna bakınca karşımıza küçük yerel beylikler ile Asur Ticaret Kolonilerinin çıktığını görürüz. Döneme yerel beyliklerin üstünlük mücadeleleri ve ticaret damgasını vurmuştur. Merkezi bir yönetim söz konusu değildir.²²

Anadolu'nun yazıyı tanınması bu dönemde Asurlu tüccarlar sayesinde olur. Onlar sayesinde 20.000 i aşan yazılı belgeler Kültepe'de bulunmuştur. Orta Anadolu'da bulunan çeşitli belgelerle bu sayı artmaktadır.²³Bu belgeler arkeoloji ve tarih açısından çok önemli olsa da Anadolu hakkında pek fazla bilgi vermez.

Dönemde Kuzey Anadolu ve Giresun'a baktığımızda ise bilgilerimiz oldukça kısıtlıdır. Kuzey Anadolu sınırları içinde bulunan ve Zalpa olarak adlandırılan kent sayesinde bilgilerimiz biraz artar. Günümüz Samsun Bafra'sında bulunduğu

¹⁸ <http://www.giresun.gov.tr/ulasim>

¹⁹ Kaymakçı, s.8.

²⁰ <http://www.giresun.gov.tr/cografya1>

²¹ Yakar, s. 248.

²² Veli Sevin, **Anadolu Arkeolojisi**, Der Yayınları, İstanbul, s. 151.

²³ Antonio Sagona ve Paul Zimansky, **Arkeolojik Veriler Işığında Türkiye'nin En Eski Kültürleri MÖ 1.000.000-550**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2015, s.199.

düşünülen kent Kültepe Vesikaları ve Anitta Tabletinde adı geçmektedir.²⁴ Buralarda yazana göre Zalpa oldukça güçlü bir kenttir ki bunu Kuşşara Krallığı Zalpa Krallığını yok etmek için müttefike ihtiyaç duymasından anlamaktayız. Yine Anitta Kültepe Tabletlerinde Zalpuwaş olarak geçen krallığı yenerek krallar kralı olmuştur.²⁵ Farklı bir görüşe göre de Zalpa Kültepeyi yakanların geldiği yerdir.²⁶

Bu bilgiler haricinde Giresun ve Kuzey Anadolu hakkında bu dönem için pek bir bilgimiz yoktur. Ama dönem özelliğinden yola çıkılacak olursak Giresun bölgesinde veya çevresinde de merkezi krallıkların olduğu düşünülebilir.²⁷ Elimizde ki az sayıda olan verilere göre Kuzey Anadolu dönemin geri kalanıyla iletişim içindeydi. Bunu Malatya- Arslantepe’de bulunan GKÇ metal eserlerinin analizine göre maden yataklarının Doğu Karadeniz Bölgesi’nden almasından ve Kültepe de bulunan Karadeniz kökenli fındıkların varlığı ile gösterebiliriz.²⁸

Buna rağmen II. Binyılda büyük höyüklerin olmayışı veya yerel krallıklara benzer yapıların bulunamamasını Anadolu’dan farklı bir gelişim gösterdiği düşünülebileceği gibi; tahrip edilip yeniden inşa edildikleri zaman büyük höyükler yaratmayan, ahşap vb. doğal malzemeler kullanılarak oluşturulan mimarilerin etkisinin de bulunduğu düşünülmektedir..²⁹

Hititlerin Kaşkalar üzerine yaptıkları seferler sayesinde bu bölge ve civarı üzerine bilgilerimiz fazlaşır. Lakin Hitit metinlerinin bölgeye karşı bir saldırısı olmadıkça veya savunmaya geçmedikçe pek bilgi verdiğini söyleyemeyiz. Bilgi eksikliğinden dolayı Kuzey Anadolu’nun geçmişi incelenirken çevre bölgelerle birlikte inceleme yapılmalıdır.

²⁴ Ekrem Memiş, **Eskiçağ Türkiye Tarihi**, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa,2013,s.77.

²⁵ Memiş, s. 77.

²⁶ J.G. Macqueen, **Hititler ve Hitit Çağında Anadolu**, Arkadaş Yayınevi, Ankara,2008,s.22.

²⁷ Kaymakçı,2017,31

²⁸ Serkan Demirel ve Hülya Çalışkan Akgül, "En Eski Doğu Karadenizliler", **Doğu Karadeniz’de Toplumsal Yapı Kültür ve Gündelik Hayat**(Ed. Yavuz Alptekin), Serander Yayınları, Trabzon,2018, s 5-10

²⁹ Yakar, s. 251.

1.1.8. Giresun'un Tarihi Coğrafyası

Doğu Karadeniz Bölgesi arkeolojik anlamda pek bilinmeyen bir yerdir. Bölgenin Giresun Dağları ile Doğu Karadeniz Dağları tarafından birbirinden ayrılmasından dolayı sahil kesimi ile iç kesimi birbirinden oldukça farklıdır. Ve dağlık arazinin oluşturduğu ulaşım zorluğu, yükselti vb. gibi sebeplerden araştırma yapmakta oldukça zordur. Bunun yanı sıra gür bitki örtüsü, yaşamış toplulukların göçebeliği, yaşayanların doğal malzeme kullanmasından dolayı kalıntıların korunamaması, Roma Dönemi'nde yapılan talanlarla birlikte günümüz kentleşme sorunları bu bölgede araştırma yapmanın zorluklarının asıl nedenidir³⁰. Bu sebeplerden ötürü sadece Giresun değil bölgenin geçmiş bilgisi çok kısıtlıdır. Ama bu bilinmezlik insanların yaşamadığı anlamına gelmemelidir.

Jeologların 1980 yılında Bayburt İli'nde yaptıkları bir çalışma sırasında bazalttan yapılmış el baltaları, mikrolit aletler, kazıyıcılar, çekirdekler ele geçirmişlerdir. 1990 yılında KTÜ Jeoloji Mühendisliğinin Gümüşhane ve Trabzon İllerinde yaptıkları araştırmalarda da taş aletler ve sığınak olarak kullanılmış mağaralardan söz edilmektedir.³¹ Doğu Karadeniz Bölgesinde yapılan yüzey araştırmalarına göre bölgenin geçmişi Kalkolitik Çağ'a kadar inmektedir fakat yukarıda ki veriler haricinde prehistorik dönemleri hakkında yine bilgimiz yoktur.

Kastamonu-Cide Yüzey Araştırması³² bu sebeplerle mağaraları da araştırma konularının içine almış ve çalışmalarının bir kısmını buralarda yapmıştır. Buralarda Kalkolitik Çağ'a ait buluntular ele geçirmiştir.³³

Bölgenin sayılan sebepleri ve araştırmaların eksikliği sonucu en erken tarihine dair kesin bir bilgimiz yoktur. Ancak çevre bölgeler ve ülkelerdeki çalışmaların sonucu elde edilen verilerle bölgenin tarihinin sanılandan çok daha eskiye dayandığını

³⁰Hülya Çalışkan Akgül, "Türkiye'nin Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Prehistoryası: Bir Terra Incognita Analizi", **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, Cilt:11,Sayı:21,2016, s 11

³¹Hülya Çalışkan Akgül, s. 13.

³² 2009-11 yılları arasında Leiden Üniversitesi'nden Dr. Bleda During ile Glasgow Üniversitesinden Claudia Glatz ve Çanakkale 18 Mart Üniversitesinden Dr.Emre Tevfik Şerifoğlu eş başkanlığında Kastamonu Cide'de yapılmıştır.

³³Hülya Çalışkan Akgül,s. 16.

anlamaktayız. Verilerin azlığından dolayı bölgesel anlayıştan çok çevresel verilere uygun bir tarihlendirme yapılmalıdır.

Yüzey araştırmamızın sonucunda elimizdeki verilere göre Giresun İlinin dip tarihi Kalkolitik Çağ olarak belirlenmiştir.³⁴ Neolitik Döneme ait kalıntılara ise henüz ulaşamamıştır. Kalkolitik Çağ'a ait olan Karaz Kültürüne ait örnekler ise Alucra İlçesinde bulunan Gavur Kalesi Yerleşiminde bulunmuştur.³⁵

Kura-Aras, Karaz, Erken Transkafkasya olarak adlandırılan bu kültüre; dal örgü, taş ve kerpiçten çokgen, dairesel veya dörtgen mimari, insan-hayvan biçimli taşınabilir veya sabit ocaklar, yüksek oranda arsenik içeren tunç nesneler, boynuzlu hayvan figürleri, nitelikli kemikten yapılmış aletler damgasını vurmuştur.³⁶ Dönemin keramik geleneği ise: monokrom, astarlı ve iyi açkılı, yiv ve oluk kabartma teknikleri ile elde yapılmış örneklerden oluşmaktadır.³⁷ Keramikler ise siyah, kırmızı, gri ve kahverengidir.³⁸ Bu kültürü daha çok Doğu Anadolu Bölgesi sınırları içinde bulunan Karaz, Pulur, Sos, Güzelova Höyüklerinde görmekteyiz.

*“Son Kalkolitik’i ayırt edici özelliği, hammadde arayışını hızlandıran zenginliğe ve konumlarını sergilemek için doyumsuz bir isteğe sahip insanların kontrolündeki yeni sosyal-ekonomik yapıların ortaya çıkışıdır”.*³⁹

Bu tür ihtiyaçlara göre şekillenen ve Geç Kalkolitik Çağ yaşayanların Anadolu’nun kuzeyine gelmeleri kaçınılmazdır. Gavur Kalesi ve çevresinin de içinde bulunduğu bu coğrafya hem hayvancılığa hem de tarıma çok elverişlidir. Dağlık olmasının getirdiği savunma ihtiyacının kolaylaştırılması, tarım ve hayvancılığa uygunluğu ve su kaynaklarının çokluğu tercih sebeplerini arttıran nedenlerin başında gelmektedir. Bu gibi sebeplerden ötürü benzer coğrafi özelliklere sahip yakın çevrede de bu kültürün izlerini yani buraya yönelen insanların tercihlerinin nedenlerini görmekteyiz. Giresun’un çevresine baktığımızda Sivas ilinde yapılan yüzey

³⁴Kaymakçı, ” Güncel Arkeolojik Bulgular Işığında Giresun İlinin Dağlık Kesimin Prehistoryası”, **Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Cilt:3, Sayı: 4,2017,(Dağlık), s. 15.

³⁵ Kaymakçı, Dağlık, s. 21 .

³⁶ Sagona ve diğerleri, s. 147-148.

³⁷ Kaymakçı, ”Doğu Karadeniz Bölgesinde Karaz-Erken Transkafkasya Kültürüne Ait Yeni Bir Yerleşim: Alucra-Gavur Kalesi Giresun”, **TÜBA-AR**, Sayı:21,2017, (Karaz), s 28

³⁸ Sagona ve diğerleri, s. 148.

³⁹ Sagona ve diğerleri, s. 131.

araştırmasına göre Zara, Kangal, Yıldızeli ilçelerinde; Ordu-Mesudiye’de de Karaz kültürün izlerinin görüldüğünü söyleyebiliriz.⁴⁰ Gümüşhane İlçesinde yapılan araştırmalara göre ise de Şiran İlçesinde de Karaz Kültürüne ait yerleşimler tespit edilmiştir.⁴¹

Giresun’un dağlık kesiminin Kalkolitik Çağ dan başlayarak ETÇ-II. Binyıl dönemlerinde yoğun iskana uğramasına karşın Anadolu’nun geri kalanından farklı bir şekilde büyük höyükler oluşturmada genellikle tepe üstü-yamaç yerleşimleri şeklinde yerleşimlerin görüldüğü anlaşılmıştır.

Yine Alucra İlçesinde bulunan Han Tepesi’nde de GKÇ ait örnekler bulunmuştur.⁴²

Alucra İlçesinde Fındıkbel Höyük, Çalgan Şelale Mevki, Paşapınar Mevki, Han Tepesi Höyük, Salıncakkaya Nekropolü, Tepe Tarla Yerleşimi, Hönkar Kalesi yerleşimlerinde ETÇ; Çamoluk İlçesinde ise Karadikmen Kale Yerleşimi, Asrıntaş Yerleşimi, Hacıahmetoğlu Kalesi’nde ETÇ ve Şebinkarahisar İlçesinde ise Şebinkarahisar Kalesi ile İsola Tepesi’nde ETÇ dönemine ait keramik örnekleri bulunmuştur.⁴³

Elimizdeki verilere dayanarak dağlık kesim içinde bulunan bu yerleşimlerin Giresun ilinin dip tarihinin 5000 yıllık olduğunu bize gösterir.

Giresun ilinin II. Binyıl da ise merkezi Anadolu’dan farklı olarak daha çok yamaç ve tepe üstü yerleşiminin tercih edildiği birbirine yakın ve genellikle birbirini gören bir yerleşim modelinin oluştuğunu görmekteyiz. Bölgenin bu dönemde Kaşka veya Azzi-Hayaşalıların etkisinde olduğu düşünülmektedir. Hititlerin düşmanı olan Kaşkalar ve Hayaşalıları üzerine yapılan seferler sayesinde bilgilerimizin artmasına rağmen Hititlerin askeri operasyonları olmadığı sürece herhangi bir yazılı kaynak bırakmadığı için bilgilerimiz kısıtlıdır.

⁴⁰ Kaymakçı, Karaz, s. 31.

⁴¹ Deniz Yaşın Meier ve Belgin Aksoy, **Doğu Karadenizde Erken Transkafkasya Kültürü: Ard Bölge Üzerinden Bir Değerlendirme**, Uluslararası Doğu Anadolu Güney Kafkasya Kültürleri Sempozyumu Kitabı, Bildiriler I, Cambiridge Scholars Publishing, 2015, s 278

⁴² Kaymakçı, Dağlık, s. 20.

⁴³ Kaymakçı, s. 15-29.

M.Ö I. Binyıla gelindiğinde Urartu ve Phryglerin kurulması ve sonrasında bile Giresun ile hatta Doğu Karadeniz Bölgesi hakkında bile pek bilgi sahibi değiliz.⁴⁴ M.Ö I. Binyılın ikinci yarısından itibaren bölgede isimleri geçen yerel halklar ortaya çıkmıştır. Bunlar Samsun-Ordu arasındaki bölgenin iç kesiminde Khalybler onların doğusundan başlayarak kıyı şeridinden doğuya doğru izleyen bölgede Tibarenler, Mossynaikler ile Driller; Trabzon'un dağlık iç kesiminde ise Makronlardır. Bu halkların da genel olarak hayvancılık ile bahçe tarımıyla uğraştıkları düşünülmektedir.⁴⁵ Bu grupların içinden Mossynaikler Giresun Bölgesi'ne yerleştirilir. Bu grup ahşap seyyar kulelerde veya ağaçlarda yaşayıp ceviz tüketip avcılık yaparlardı. Aynı zamanda yunus eti yedikleri yani balıkçılıkla da uğraştıkları belirlenmiştir. Ksenophon'un Onbinlerin Dönüşü'nde de Mossynaikler için tomruklardan oyulmuş kayıkları kullandıklarından bahseder.⁴⁶

Anadolu yerleşiminden farklı bir şekilde gelişen Doğu Karadeniz Bölgesi ve Giresun madencilik (gümüş, demir, bakır, çinko, çelik vb.) , gemicilikte kullanılan kereste, kürk vb. sebeplerden dolayı⁴⁷ tarihin neredeyse her döneminde yerleşim için tercih edilmiştir. Paleolitik Dönemi hakkında pek bilgimiz olmasa da en erken Son Kalkolitik Çağ'dan itibaren yerleşilen Giresun tarihin diğer dönemlerinde de yerleşim görmüştür.

⁴⁴ Kaymakçı, Lykos, s.18.

⁴⁵ Demirel, Serkan, "MÖ I. Binyılda Doğu Karadeniz'in Yerel Toplulukları", **Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Cilt:5, Sayı: 8, 2019, s 129-130

⁴⁶ Ksenophon, **Anabasis "Onbinlerin Dönüşü"**, Hürriyet Yayınları, İstanbul, 1974, s 160

⁴⁷ Kaymakçı, Lykos, s 18

İKİNCİ BÖLÜM

2. II. BİNYILDA GİRESUN VE ÇEVRESİNDE YAŞAMIŞ OLAN HALKLAR

Hitit metinlerinde Yukarı Ülke olarak geçen bu bölge Hattuşa'nın kuzey ve kuzeydoğusuna işaret eder. Bölge sınırları Kızılırmak ve Fırat arasında kalan yerlerin üst kısmıdır. Kuzey kısmı Kaşka; kuzeydoğu kısmı ise Azzi-Hayaşa topraklarına denk gelmektedir.⁴⁸

2.1 KAŞKALAR/GAŞGALAR

Kaşka/Gaşgalar M.Ö II. Binyıl da Boğazkale'nin kuzeydoğusunda yaşadıkları düşünülen bir topluluktur.⁴⁹

Hitit metinlerinde Hititler ile münasebetleri oldukça adları geçen bu topluluk Orta ve Doğu Karadeniz Bölgelerinde yaşadıkları düşünülse de tam olarak yaşadıkları sınır hatları belirlenememiştir. Bu coğrafyalarda göçebe-yarı göçebe şeklinde yaşamaları ve coğrafi olarak bölgelerin dağlık kısmında olmaları; ayrıca ahşap mimari öğeleri kullanmış olmaları onların yerleşimlerini bulmamızı ve yerleşim sınırlarını çizmemizi engellemektedir.⁵⁰

Hititlilerin kentlerini işgal edip yağmalayan bu boylar grubunun işgalleri üç asır boyunca devam etmiştir.⁵¹

Kaşka gruplarının yaşadıkları coğrafya tam olarak belirlenemese de Meyer-Garstang⁵² ve Hrozny⁵³ onların Yukarı Fırat İle Kızılırmak'ın yukarı kesimlerinde yaşadıklarını düşünürler. Forrer⁵⁴ ise Çekerek ile Yeşilırmak arasına yerleştirir. Cavaignac' a göre Kızılırmak'ın altından Ege Sahillerine kadar olan kısımda

⁴⁸ Mehmet Cevher, "Hitit Ülke Savunmasında Tampon Bölgeler", **International Social Sciences Studies Journal**, Cilt: 5, Sayı: 34,2019, s 2328

⁴⁹ Demirel, Serkan, "MÖ I. Binyılda Doğu Karadeniz'in Yerel Toplulukları", **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, Cilt:11,Sayı:21,2016,(Yerel)s.52

⁵⁰ Demirel, Yerel, s 53

⁵¹ Güterbock, Hans, The Nort Central Area of Hittite Anatolia, s 86

⁵² Mayer, L, A- Garstang, J, Index of Hittite Names,London,1923, s 14

⁵³ Hrozny , B, DieAltteste Geschichte Vorderasiens Prag, Melantrich, s 147

⁵⁴ Forrer,E, Ausbeute aus den Boğazköi-Inschriften,MDOG, 61, 1921, s 21

yaşamışlardır.⁵⁵ Sedat Alp Maşat Metinlerine dayanarak Yukarı Yeşilirmak Havzası'na onları yerleştirir.⁵⁶ Cornelius'a göre Tokat-Sivas ve Erzincan'ın olduğu bölgeleri onlara uygun görür.⁵⁷ Garstang- Gurney'e göre ise Sinop-Ordu arasında kalan toprakların onların yerleşim yerleridir.⁵⁸ Jak Yakar'a göre de Çarşamba Ovası, Aşağı Yeşilirmak ve Kelkit Vadilerinin de Kaşka gruplarının yaşadığı coğrafyalar arasındadır.⁵⁹

Bu görüşlerin yanı sıra Kaşkaların Hititlerin zayıfladıkları zamanlarda Pala-Tummana gibi halkların üstünde hakimiyet kurdukları görülür.⁶⁰ Buna göre bu halklar ile komşu sınırlar içinde oldukları göz önünde bulundurulmalıdır. Kaşkaların doğu sınırında ise tahmini olarak Azzi-Hayaşa halkı olmalıydı.⁶¹

Bu verilere göre Kaşkalar; Pala-Tummana ve Azzi Hayaşa toprakları ile Hititlerin sınırlarının arasındaki Anadolu'nun kuzeydoğusunda kalan bölgede yaşayan bir gruptu. Zaman zaman sınırlarını genişleten veya sınır hatları değişen topluluğun tam merkez noktası ise bilinmemektedir.

Kaşkalar yazıları olmayan bir topluluktur.⁶² Bu yüzden onları ve yaptıklarını yazıyı kullanan topluluklar üzerinden biliyoruz. Buna göre onlar hakkında özellikle Hitit Metinlerinden çok şey öğreniyoruz. Bu metinlere göre Kaşkalar'ın ilk saldırılarını Hantili döneminde (M.Ö 1590-60) yapmışlardır.⁶³ Bunun haricinde Kaşkaları I. Arnuwanda ile Asmunikal'in duasında, I. Suppiluliuma Kahramanlık Metni'nde, II. Murşili Yıllıkları ve III. Hattuşili otobiyografisinde kendine yer bulmuştur.⁶⁴ Bunların arasında da II. Murşili yıllıkları en önemli kaynaktır.⁶⁵ Hitit metinleri

⁵⁵ Cavaignag, E, L'extension de la zone Gasgas a I Qest, RHA, Paris, 1931, s 101

⁵⁶ Alp, Sedat, Hethitische Briefe aus Maşat Höyük, Ankara, 1991, s 15

⁵⁷ Cornelius, F, "Zur Hethitischen Geographie: Die Nachbarn des Hethiterreiches" Revue Hittite et Asiatique, XVI, 1958, 225-251

⁵⁸ Garstang, J – Gurney, O, R, The Geography of Hittite Empire, London, s 23

⁵⁹ Yakar, s. 257.

⁶⁰ Kaymakçı, Lykos, s. 35.

⁶¹ Ahmet Ünal, **Hititler Devrinde Anadolu II**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2003, s. 54.

⁶² Ünal, s. 48.

⁶³ Kaymakçı, Lykos, s. 38.

⁶⁴ Kaymakçı, Lykos, s. 36.

⁶⁵ Leyla Murat, **Aktüel Arkeoloji Dergisi**, sayı: 64, 2018, (Kaşka) s. 8.8

haricinde II. Sargon yıllıkların da⁶⁶ Amarna Metinleri ile bir Mısır yazıtında da yine kendilerinden bahsedilmiştir.⁶⁷

Anadolu'ya sonradan mı geldiler yoksa Anadolu'nun yerli halkı mıydı diye tartışmaları süren Kaşkaların boylardan oluşan ve göçebe-yarı göçebe şeklinde süren bir hayat tarzları vardı. Yaşadıkları coğrafyanın dayatması sonucu hayvancılık ve tarımla uğraştıkları düşünülmektedir.⁶⁸ Aynı zamanda bağcılıkla uğraştıkları bilinmektedir.⁶⁹ Yaşam alanı olarak da düz ovalar yerine dağ yamaçları ve vadileri tercih etmişlerdir.⁷⁰

Hitit metinlerinde Kaşkalar “domuz çobanı”, “kundakçı”, “barbar”, şeklinde anılmaktadır.⁷¹ Yine metinlere dayanarak onların “kirli” insanlar oldukları bu kirin ise tüm ırka atfedilen “... *berbat olan ritüel kirlilik*...” olduğundan bahsedilir.⁷²

Hititleri uzunca bir süre uğraştıran Kaşka grupları boy beylikleri şeklinde yaşamaları ve karşı atak gördükleri zaman dağ köylerine çekilmeleri⁷³ sonucu Hititlerin Kaşkalar üzerinde genel bir üstünlük kuramadıkları anlaşılmaktadır.

Suppiluliuma dönemine dayanan belgelere göre 9 veya 12 ayrı boy olarak yaşayan Kaşka grupları⁷⁴ siyasi birlik oluşturmaya çalışsa da bu Hititler tarafından engellenmiştir. Düzenli olarak akınlar⁷⁵ yapıp Hititlerin kuzey sınırını tehlikeye sokan bu halk; Hitit askeri raporlarına göre yerleşimleri yağmalayıp, çiftçileri ve onların hayvanlarını esir alıp, ambarları da talan ediyorlardı.⁷⁶

II. Murşili kuzey sınırını korumak için Kaşkalara karşı sınır kalelerinden bir hat oluşturmak zorunda kalmıştır.⁷⁷ Bu amaçla Pala ülkesinin çevresini de surlarla çevirmiştir.⁷⁸ Sur çektiği şehirlere de garnizonlar yerleştirmiştir.⁷⁹

⁶⁶ Murat, Kaşka, s. 89.

⁶⁷ Ünal, s.48.

⁶⁸ Murat, s. 90.

⁶⁹ Murat, s. s 91

⁷⁰ Jack, s. 260.

⁷¹ Ünal, s. 48.

⁷² Ünal, s.49.

⁷³ Kaymakçı, Lykos, s. 35.

⁷⁴ Murat, Kaşka, s. 88.

⁷⁵ Macqueen, s.58.

⁷⁶ Yakar, s. 262.

⁷⁷ Macqueen, s. 51.

Bunca önleme rağmen Fırtına Tanrısının kült merkezi olan Nerik'in Kaşkallılar tarafından ele geçmesine⁸⁰ ve Hattuşaş'ın Kaşkallılar tarafından yıkılmasına da engel olunamamıştır.⁸¹

Hititleri uzunca bir süre uğraştıran Kaşkallılar Hititlerin tarih sahnesinden çekilmelerinden sonra bile daha güneye inerek yaşamlarını sürdürmüşlerdir.⁸²

2.1.1 Hitit-Kaşa İlişkileri

Kaşkalar yaşadıkları süre boyunca hep Hititlere dert olmuş bir topluluktur. Coğunlukla dönemin devi olan Hititleri yenmiş olan Kaşkalar Hititlerin önemli dini merkezlerini ele geçirmiş başkentlerini yağmalamıştır. Yaşadıkları coğrafyanın kendilerine kattıklarını olumlu bir şekilde kullanan Kaşkalar'ın Hititlerle olan ilişkileri ise şu şekildedir:

Hattuşaş'ın kuzeyinde ve Hititlerin “Yukarı Ülke” olarak tanımladığı topraklarda yaşayan Kaşkalar'ın Hititlerle ilişkileri Hantili(MÖ.1590-1560) döneminde başlamıştır. Bu dönemde Nerik⁸³ ve Tiliura (Kummesha yakınlarında bulunan kent stratejik bir uç bölgededir.⁸⁴Kaşa ve Hititler için çok özel bir konuma sahiptir.⁸⁵) kenti Kaşkalar tarafından ele geçirilir.⁸⁶ Nerik gibi önemli bir dini merkezin Kaşkalar tarafından ele geçirilmesi Hititler için çok yıkıcı olmuştur. Bu yüzden yapılması gereken dini görevler yapılamamış Nerik yerine Hakmis kentine Fırtına Tanrısı için tapınak kurulmuştur.⁸⁷Yine buraya kurulan tapınağa gönderilmek istenen hediyeler bile Kaşkalar tarafından yağmalanmaktaydı.⁸⁸

⁷⁸ Yakar, s. 257.

⁷⁹ Yakar, s. 263.

⁸⁰ Leyla Murat, “Hitit Dünyasında Gaşgaların Yeri”, **III.Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri Çorum 16-22 Eylül 1996**,Ankara,1998,(Gaşga) s. 437.

⁸¹ Kaymakçı, Lykos, s. 38.

⁸² Murat, Kaşa, s. 87.

⁸³ Günümüzde Samsun'un Vezirköprü İlçesinde bulunan Oymaağaç Höyüktür.

⁸⁴ Şafak Bozgun,” Çiviyazılı Belgelerde Hitit Sınır Kenti Tiliura” **Archivum Anatolicum**, Cilt 11,Sayı 1,2017,s.29.

⁸⁵ Bozgun, s.31.

⁸⁶ Kaymakçı, s. 38.

⁸⁷ Murat, Kaşa, s.85.

⁸⁸ Murat, Kaşa, s. 85.

M.Ö 1500'lerin sonuna doğru II. Tuthaliya ile II. Hattuşili döneminde Kaşkalar ve aynı zamanda Hayaşalılar Hititlere yoğun bir biçimde saldırmışlardır.⁸⁹ Bu dönemde Hattuşa yağmalanmış ve yakılmış aynı zamanda Nenassa kenti de Kaşkalar tarafından ele geçirilmiştir.

Murşili'nin yıllıklarına göre onun hükümdarlığının ilk yıllarında “*Ishupita ve Durmitta ülkelerinin Kaşka şehirleri ile uğraşmaktadır*”.⁹⁰ Murşili'nin hükümdarlığının yedinci yılında ise Kaşkalı Pihhuniya İstitiha Ülkesine saldırmış ve Kaşka sınırlarını genişletmiştir.⁹¹

III. Hantuşili zamanına gelindiğinde ise işler biraz daha Hititlerin lehine dönmüştür. Nerik ile Tiliura şehirleri Hititlerin sınırları içine girmiştir.⁹² III. Hantuşili diğer hükümdarlardan farklı olarak Kaşkalar ile savaşmak yerine onlarla anlaşma yapmayı tercih etmiştir. Bu şekilde barışı sağlamaya çalışır.

Hititlerin yıkılmasıyla Kaşkalar daha güneye inmiştir.⁹³

2.2 AZZİ-HAYAŞA KRALLIĞI

Anadolu'nun II. Binyılın da Karadeniz veya çevresinde yaşadığı düşünülen diğer bir toplulukta Azzi-Hayaşalılardır. Bu topluluk Hitit metinlerinde M.Ö XV-XIII yy arasında Hayaşa veya Azzi-Hayaşa olarak adlandırılmaktaydı.⁹⁴

Bu coğrafyada yaşayan insanların Hayaşalılar olarak adlandırıldıkları ve hayvancılık ile az da olsa tarımla uğraştıkları bilinmektedir. Hayaşalılar hakkındaki bilgimiz onlara ait bir yazılı kaynak ele geçirilemediği için Hititlerin anlattıkları kadardır.⁹⁵ Hayaşalıların yayla aşireti olduğu ve sülaleler şeklinde yaşayan geniş aile

⁸⁹ Kaymakçı, s.38

⁹⁰ Leyla Murat, “Hitit Coğrafyasında Yukarı Ülke ve Tarihi Önemi”, **Türkiye’de Sosyal Bilimlerin Gelişmesi ve Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sempozyumu Bildiriler**, Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 24-26 Nisan 1996, (Yukarı), Ayı Basım, s.177.

⁹¹ Murat, Yukarı, s. 177-178.

⁹² Murat, Yukarı, s. 185

⁹³ Murat, Yukarı, s.87.

⁹⁴ Aram Koşyan, “Between The Euphrates And Lake Van (On The Location Of Hayaşa And Azzi)”, **Uluslararası Doğu Anadolu Güney Kafkasya Kültürleri Sempozyumu Kitabı, Bildiriler I**, Cambiridge Scholars Publishing, 2015, s 271

⁹⁵ Süleyman Çiğdem ve diğerleri, s.15.

topluluğuna sahip bir yaşam tarzları olduğu düşünülmektedir. Yine Kaşkalar benzer şekilde göçebe-yarı göçebe şeklinde yaşadıkları tahmin edilmektedir.⁹⁶

Onlar hakkındaki bilgileri II. Murşili'nin yıllıklarından III. Tuthaliya ile oğlu I. Suppiluliuma kazandıkları zaferleri anlattıkları yıllıklar sayesinde öğrenmekteyiz. Hayaşalılar hakkında öğrendiğimiz en son bilgi ise IV. Tuthaliya dönemine aittir.⁹⁷

Hayaşalıların tam olarak nereye konumlandıkları pek açık değildir. Bu konuda olan tartışmalar günümüzde de devam etmektedir. Genelleme yaparsak Doğu Anadolu Bölgesi-Van Gölü Havzası ile çevresi; Giresun ve Giresun'un sahil kısmı Hayaşalıların yerleşim yerleri olarak düşünülmektedir. Hitit Metinlerinden yola çıkarak yer adlarına göre onların yerleşim merkezlerinin neresi olduğu anlaşılmaya çalışılmaktadır. Yerleşim yerlerini bulmak için Hitit sonrası kaynaklar da kullanılmıştır (Hellenistik, Ortaçağ vb...). Fakat bu metot her zaman doğru sonuçlar vermemiştir.⁹⁸

Bu krallığı “*Forrer Trabzon'un güneydoğusuna, Goetze Kelkit'in kaynağına, Garstang ve Gurney Trabzon ve Giresun dolaylarına yerleştirir*”.⁹⁹ Genel olarak Hayaşalılar Rize-Giresun sahilleri ile Erzincan-Bayburt-Erzurum arasındaki bölgeye yerleştirilmiştir.¹⁰⁰ Merkezi noktalarını ise Kelkit, Köse, Şiran ilçeleri oluşturmaktadır.¹⁰¹

Diğer görüşlere göre ise Kelkit ve çevresi Kaşka toprakları içinde yer aldığı için Hayaşalıların bu civarlarda olmadığıdır.¹⁰² Koşyam'a göre de Hayaşalılar Van Gölü ve çevresindedir.¹⁰³ Bu görüşünü de Kummuha üzerinden saldırı yapılmasını göz önüne alarak kanıtlamaya çalışmaktadır.¹⁰⁴

⁹⁶ Yakar, s. 375.

⁹⁷ Veli Ünsal, “Hayaşa Krallığı'nın Kuzeydoğu Anadolu'daki Varlığı ve Hayaşa-Hitit İlişkileri”, **Researcher: Social Science Studies**, Cilt:5, Sayı:4, 2017,(Hayaşa), s. 794.

⁹⁸ Koşyan, s. 271.

⁹⁹ Rabia Özcan, ”Hititler ve Doğu Anadolu”, **Uluslararası Doğu Anadolu Güney Kafkasya Kültürleri Sempozyumu Kitabı, Bildiriler I**, Cambiridge Scholars Publishing, 2015, s 278

¹⁰⁰ Ünsal, Hayaşa. 792

¹⁰¹ Kaymakçı, Lykos, s. 41.

¹⁰² Demirel, “Contribution To Localization Of Azzi-Hayasa Mentioned In Hittite Cuneiform Texts”, **Archivum Anatolicum**, Ankara, 2017(Azzi), s 102

¹⁰³ Koşyan, s. 275.

¹⁰⁴ Koşyan, s. 275.

Yakar ise¹⁰⁵ M.Ö II. Binyıl da Erzincan-Erzurum Yaylalarının yerleşim sıklığının azlığından bahsederek onları Karadeniz Bölgesine yerleştirir. Von Schuler ise Kızılırmak, Kelkit, Karasu arasındaki bölgenin Hitit-Hayaşa sınırında olduğunu; üç akarsu arasındaki bölgeyi ise (Ordu ve Çevresi) Kaşka-Hayaşa sınırını oluşturduğunu söyler ve Bayburt'u da Hayaşa topraklarına alır.¹⁰⁶

Hayaşalıların yaşadıkları yerleri Hitit Metinlerinden yola çıkarak belirlenmeye çalıştığını söylemiştik. Buna göre II. Murşili'nin Annalları önemli bir kaynak sağlamaktadır. Bu kaynağın VII yılına denk gelen kayıtlara göre “Ura” adlı bir şehrin adı geçmektedir. Bu şehrin Azzi-Hayaşa Krallığı tarafından savunulduğu anlatılmaktadır. Aynı zamanda şehrin ulaşımının da zorluğundan bahsedilir. Şehrin betimlenmesine göre Ura denizden uzakta ve sarp bir tepede garnizon olabilecek bir konumdadır. Bu tanımlamalara göre bu şehir muhtemelen Amasya veya Şebinkarahisar (Giresun)'dır.¹⁰⁷ Farklı bir görüşe göre de Dukkamma Şehri Şebinkarahisar'dır.¹⁰⁸

Hitit Metinlerinden: Ura, Samuha, Kummaha, Aripa, Dukkamma, Tibya/Tipiya isimleri geçmektedir. Bu isimlerden Samuha¹⁰⁹; Yukarı Ülke'nin garnizonu konumunda olan bir şehir olduğu yapılan çalışmalar sayesinde anlaşılmıştır. Buranın ise Kayalıpınar Höyüğü (Sivas) olduğu bilinmektedir. I. Suppiluliuma döneminde saldırı merkezi ve sınır özelliği gösteren bu merkezin konumuna göre Sivas'ın Zara ilçesinden itibaren Hayaşa toprakları başlamalıdır.¹¹⁰

Kummuha'nın ise Kemah(Erzincan) ¹¹¹olduğu; Aripa'nın (Deniz İçindeki Şehir) Giresun'un sahil şeridi olduğu düşünülmektedir.¹¹² Tipiya/Tibya ise Ordu ve çevresi için kullanılan isimdir.¹¹³

¹⁰⁵ Yakar, s. 375.

¹⁰⁶ Schuler,E.Von, **Die Kaskaer**,Ein Beitrag zur Etnographie des Kleinasien,Berlin 'den aktaran Salih Kaymakçı, Kelkit Havzası'nın Eskiçağ Tarihi ve Arkeolojisi (Lykos),Kömen Yayınları,Konya,2017,s 41

¹⁰⁷ Demirel, Azzi, s.99.

¹⁰⁸ Ünsal, Hayaşa, s.797.

¹⁰⁹ Sivas'ın Yıldızeli İlçesine bağlı Kayalıpınar Köyü'nde bulunan ve Kalkolitik, Hitit, Roma, Bizans Dönemlerine ait katmanları bulunan bir höyüktür.

¹¹⁰ Cevher,s.2328.

¹¹¹ Kaymakçı, s. 40

¹¹² Kaymakçı, s. 41.

¹¹³ Ünsan, s. 796.

Hayaşalıların yerleştirilmesindeki en büyük tartışma Giresun Sahilleri ile Van Gölü çevresinden hangisinin seçilmesi gerektiğidir. Bazı araştırmacılar deniz olarak bahsedilen yerlerin Van Gölü olabileceğini de idda edilmektedir. Ama Kaşkalar ile iletişimleri ve ortak saldırıları da göz önüne alınırsa Doğu Karadeniz'in buna daha uygun olduğu düşünülebilir.

2.2.1 Hitit-Hayaşa İlişkileri

Hayaşalılar da tıpkı Kaşkalar gibi Hitit coğrafyasını ve gelişmeleri takip ediyorlardı. Çünkü Hititler'in Aşağı Ülkeye saldıracağı zamanı fırsat bilerek Kaşkalarla birlik olup Hititlere saldırmışlardır. Bu saldırılar Hititlerde III. Tuthaliya ile oğlu I. Suppiluliuma dönemlerine denk gelmektedir. Saldırıların sırasında ise Hayaşalıların başında ise "Karranni" adlı bir lider olduğu bilinmektedir. Bu savaş Kummua da yapılmıştır ve Hititlerin galibiyeti ile sonuçlanmıştır. Fakat Hititlerin Hayaşalıların merkezini ele geçirememiş olması dikkat çekicidir. Bu savaşın sonucunda da iki ülkede yönetici değişikliği yaşanmıştır. Hititlerin başına III. Tuthaliya yerine I. Suppiluliuma geçmiş Hayaşalıların başına ise Hukkanna adlı bir yönetici geçmiştir. Buna dayanarak Karranni'nin savaşta öldüğü düşünülmektedir.

Hukkanna'dan önce Mariya adlı bir kişinin de Hayaşalıların başına geçip Hitit Saray'ına gittiği ve orada Hitit geleneklerine aykırı davranışından dolayı öldürüldüğü anlaşılmıştır. Mariya'dan sonra başa geçen Hukkanna I. Suppiluliuma'nın kız kardeşi ile evlenmiştir. Hitit toprakları içinde olan karmaşa da göz önüne alındığında kan yolu ile barış sağlanması amaçlanmıştır. Bu barış ortamı ise "Hukkanna Antlaşması" ile sağlamlaştırılmıştır.

İlerleyen zamanlarda Hukkanna yerine gelen Anniya adlı hükümdar Kaşkaları Pihhuniya ile anlaşarak tekrar Hititlerin üzerine yürür. Hititlerin başında ise bu dönemde II. Murşili vardır. II. Murşili buna karşılık olarak aynı zamanda Hayaşa tehdidini de bitirmek amacıyla düzenli bir şekilde karşı saldırılar düzenlemiştir. Bu ataklar sayesinde Hayaşalıların oluşturduğu tehlike bastırılmıştır fakat Hayaşalılar ortadan kalkmamıştır. Bunu IV. Tuthaliya ait bir kayıta "Azzi-Hayaşa, Kaşka ve Lukka ülkelerinden kimsenin giriş çıkış yapmaması" onların tarihi süreçte devam edebildiğini göstermektedir.

Elimizdeki bilgilere göre belki de kaybettikleri savaştan dolayı daha ılımlı olan Hayaşalılar kan bağı ile Hititler üzerine olan saldırılarına son verseler de fırsatını bulduklarında müttefiklik sağladıkları Kaşkalarla birlik olup Hititlere saldırmaktan çekinmemişlerdir. II. Murşili'nin düzenli saldırılarına rağmen Hayaşalılar yok olmamış varlıklarını sürdürmüşlerdir.¹¹⁴

¹¹⁴ Kaymakçı, Lykos, s. 42-45.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. GİRESUN VE ÇEVRESİNDE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

3.1. Samsun

Orta Karadeniz'in en kuzeyinde yer alan ilimizdir. Karadeniz ile sınırlanan ilçenin İlkadım, Atakum, Bafra, Çarşamba, Canik, Vezirköprü, Terme, Tekkeköy, Havza,19 Mayıs, Alaçam, Kavak, Ayvacık, Salıpazarı, Asarcık, Ladik, Yakakent ilçeleridir.

İlçede yapılan ilk çalışmalar 1883 yılında A. Billiotti tarafından Kavak İlçesinde Çamurlu(Çirişli) Tepede yapılmıştır.1907 yılında ise T. Makridy tarafından Müze-i Humayun adına GDC merkezi Akalan Kazısı yapılmıştır.1940 yılına gelindiğinde K. Kökten tarafından Tekkeköy İlçesinde yüzey araştırması yapılmıştır. 40-41 yılları arasında ise K. Kökten, T. Özgüç ve N.Özgüç ten oluşan bir ekip Dündartepe ve Kavak-Kaledoruğu ile Tekkeköy'de kısa süreli kazılar yapmışlardır. Aynı ekip İkiztepe Höyüğünü de kazmıştır.

1955 yılına gelindiğinde ise de C. Burney Tokat, Samsun, Sinop Bölgelerini gezmiştir.1970 yılında J. Dengate Sinop-Samsun illerinde yüzey araştırması yapmış Oymaağaç Höyüğüne dikkat çekmiştir.

1971-1977 yıllarında U. B. Alkım ve ekibi Samsun içinde çok kapsamlı bir araştırma yapmıştır.74 yılında ise İkiztepe kazılarına başlamıştır. Onun ölümüyle kazıları Ö.Bilgi devam etmiştir. Ö. Bilgi 87-88 ile 97-99 arasında Samsun'un Bafra-Havza-Vezirköprü ilçeleri ile Amasya-Sinop ilçelerinde yüzey araştırması yapmıştır.

1997-1999 yılları arasında Şevket Dönmez başkanlığında Samsun, Sinop, Amasya illerinde yüzey araştırması yapılmıştır.¹¹⁵

1970-77 yılları arasında U. B. Alkım'ın yaptığı yüzey araştırmasın da ise M.Ö II. Binyıl yerleşmelerinin daha çok Bafra'nın güneybatı-batı ve güneyinde olduğu

¹¹⁵ Dönmez, Kelkit ,s. 413.

¹¹⁵ Aslıhan Yurtseven, **M.Ö 2.Binyılı Orta Karadeniz Bölgesi Çanak Çömleği (İkiztepe Kazıları Işığında)**,(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) , İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2004, s 6-8

saptanmıştır. Kızılırmak Havzası'nın da batısında daha yoğun olduğunu belirtmiştir.¹¹⁶

*“Samsun ilinde Protohistorik Çağ'da en yoğun yerleşme Alaçam-Bafra-19 Mayıs yöresindedir. Buradaki merkezler İlk Tunç Çağı ile Orta Tunç Çağı I ve II'de yerleşim görmüşlerdir...”*¹¹⁷

3.1.1. Nerik-Oymaağaç

Samsun'un Vezirköprü İlçesi'nin 7.5 km kuzey-kuzeybatısında olup Oymaağaç köyünün 500 m batısındadır.¹¹⁸

Yerleşim İkiztepe Höyüğü'nün yol hattındadır ve bakır yatakları ile Kızılırmak'ın geçişinin sağladığı faydalardan yararlanabilecek bir noktadadır. Höyük Kalkolitik, Orta Tunç ve Geç Tunç Çağlarında yerleşim görür. Hititlerin dini merkezi Nerik'in Oymaağaç olduğu anlaşılmıştır.¹¹⁹

Çalışmalar 2007 yılında yapılan yüzey araştırmasıyla başlamış olup; Prof.Dr. Rainer M. Czichan ve Freie Üniversitesi Jörg Klinger başkanlığında kazı çalışmaları devam etmektedir.

3.1.2. İkiztepe Höyük

Samsun'un Bafra İlçesinin 7 km kuzeybatısında bulunur. 2 büyük 2 küçük tepeden oluşan yerleşim Bafra Ovası oluşmadan önce Kızılırmak ile Karadeniz ile birleştiği noktada yer almaktadır.¹²⁰

1941'de Kılıç Kökten-N.Özgüç tarafından belirlenmiş; daha sonrasında U. Bahadır Alkım tarafından kazı çalışmalarına başlanmıştır. U. Bahadır Alkım'ın ölümünden

¹¹⁶ Yurtsever, s. 8.

¹¹⁷ Dönmez, Kelkit , s. 413.

¹¹⁸ [http://www.tayproject.org/TAYmaster.fm\\$Retrieve?YerlesmeNo=2111&html=masterdetail.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYmaster.fm$Retrieve?YerlesmeNo=2111&html=masterdetail.html&layout=web)

¹¹⁹ <http://www.nerik.de/oezet/>

¹²⁰ <http://www.bafra.bel.tr/Sayfa/559bccfbfdcac109a4c27bdc/Ikiztepe-Hoyugu-ve-Kazilari>

sonra kazı çalışmaları Ö. Bilgi tarafından sürdürülmüştür. Geç Kalkolitik Çağ, İlk Tunç Çağı, Erken Hitit ve Helenistik Döneme ait yerleşim dönemleri mevcuttur.¹²¹

3.1.3. Dündartepe

Samsun'un 3 km güneydoğusunda günümüzde şehrin sınırları içinde kalan bir yerleşim merkezidir. Kazı çalışmaları N.Özgüç ve Kılıç Kökten tarafından yapılmıştır. Höyük 220x200 m boyutlarında olup Mert Deresi'nin yakınındadır ve verimli toprakların kapsadığı alan içindedir. Höyük Kalkolitik Çağ, İlk Tunç Çağı ve Hitit dönemlerine tarihlendirilmiştir.¹²²

3.2. TOKAT

Karadeniz Bölgesinin iç kesiminde yer alan bir Tokat; Karadeniz Bölgesi ile İç Anadolu Bölgesini birbirine bağlayan stratejik bir konumdadır. Almus, Artova, Başçiflik, Erbaa, Merkez, Niksar, Pazar, Reşadiye, Sulusaray, Turhal, Yeşilyurt, Zile şehrin ilçeleridir. Tokat etrafı dağlarla çevrilmiş olup ortasındaki düzlüğe kurulmuş bir şehirdir.¹²³ Şehir aynı zamanda Orta Karadeniz'in sahil kısmıyla İç Anadolu arasında ki önemli bir geçiş noktasıdır.¹²⁴ Hititler ve Phrygler döneminde de yerleşim gören bu bölgede Hitit öncesi de yerleşim görmüştür.¹²⁵

Tokat ili için ilk araştırmalar 1955 yılında başlamıştır fakat sonuçları yayınlanmamıştır.¹²⁶ Tokat ilinde ki asıl araştırmalar Maşat Höyük ile başlamıştır. Maşat Höyüğü kazılarında sonra ise antik kentler ve antik yollar üzerine bazı çalışmalar yapılmıştır.¹²⁷

Tokat ilinde yapılan çalışmalar göstermiştir ki Tunç Çağ yerleşimleri daha çok Kelkit Havzası üzerinde bulunan Erbaa Bölgesindedir.¹²⁸ Erbaa bölgesi “*Doğu Anadolu*

¹²¹[http://www.tayproject.org/TAYmaster.fm\\$Retrieve?YerlesmeNo=1279&html=masterdetail.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYmaster.fm$Retrieve?YerlesmeNo=1279&html=masterdetail.html&layout=web)

¹²²

[http://tayproject.org/TAYmaster.fm\\$Retrieve?YerlesmeNo=795&html=masterDetail.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYmaster.fm$Retrieve?YerlesmeNo=795&html=masterDetail.html&layout=web)

¹²³ <https://islamansiklopedisi.org.tr/tokat>

¹²⁴ <https://islamansiklopedisi.org.tr/tokat>

¹²⁵ Kaymakçı, Lykos, s. 119.

¹²⁶ Burney, C.A, “Northern Anatolia Before Classical Time”, s. 179- 193.

¹²⁷ Kaymakçı, Lykos ,s. 120.

¹²⁸ Dönmez, Kelkit, s.419.

*Bölgesi'nden batıya doğru uzanan Erzurum-Erzincan-Amasya güzergâhında yer almaktadır".*¹²⁹ Erbaa ayrıca hem İTÇ hem de II. Binyıl yerleşmelerinin rastlandığı bölgedeki tek yerdir.¹³⁰

3.2.1. Horoztepe Höyük- Mezarlık Alanı

Höyük Erbaa ilçesinin güneyinde, İnbat Deresinin yanındadır.¹³¹ Küçük boyutlu bir höyüktür. II. Bin yıl ile İTÇ dönemine ait malzemeler bulunmuştur.¹³²

Horoztepe denince aslında akla hem höyük hem de mezarlık alanı beraber gelmektedir. Mezarlık alanı yerleşim dışına kurulmuştur.

İl merkezinin 2 km güneydoğusunda yer alan mezarlık alanında ise kaçak kazılar sırasında bulunan eserlerin Anadolu Medeniyetleri Müzesine getirilip değerlendirilmesinden sonra 1957 yılında Tahsin Özgüç ve Mahmut Akok tarafından kazı çalışmaları yapılmaya başlanmıştır.¹³³ Yapılan kazı çalışmalarında iki adet sondaj çukuru açılmış (H-I) fakat mimari bir ögeye rastlanılmamıştır. Dere Mahallesi Mezarlığı olarak geçen mezarlık alanı kral mezarlıklarının ve yerleşmenin üzerindedir.¹³⁴

3.2.2. Maşat Höyük

Tokat'ın Zile ilçesinin 20 km güneyinde, aynı adı taşıyan ovanın ortasında Maşat Köyünün (günümüzde Yalinyazı Köyü) 1500 m batısında bulunan bir höyük yerleşimidir.¹³⁵ 450x225 m ölçülerindedir. Höyük Kaşka halkı ile Hitit arazisinin sınırında bulunmaktadır.¹³⁶

¹²⁹ Hatice Uyanık, "Arkeolojik Araştırmalar Işığında Tunç Çağı'nda Erbaa", **Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2014, s. 97.

¹³⁰ Dönmez, Kelkit, 419

¹³¹

[http://www.tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=1336&html=ages_detail_t.html&layout=w eb](http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=1336&html=ages_detail_t.html&layout=w eb)

¹³² Uyanık, s.102.

¹³³ Uyanık, s. 102-103.

¹³⁴

[http://www.tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=806&html=ages_detail_t.html&layout=we b](http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=806&html=ages_detail_t.html&layout=we b)

¹³⁵ Tahsin Özgüç, **Maşat Höyük Kazıları ve Çevresindeki Araştırmalar**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1978, s. 1.

¹³⁶ Özgüç, s. 2.

1943 yılında bulunan bir Hitit tableti ile rastlantısal olarak bulunan höyük;¹³⁷ III. Binyıl- ETÇ- II. Binyıl ve Demir Çağı dönemlerine tarihlendirilmiştir.¹³⁸

3.3. SİVAS

Orta Anadolu yaylasıyla Doğu Anadolu arasında bir geçiş noktasıdır. Bölge çok engebelidir.¹³⁹ Bölgede Akıncılar, Altınyayla, Divriği, Doğanşar, Gemerek, Gölova, Gürün, Hafik, İmranlı, Kangal, Koyulhisar, Merkez, Suşehri, Şarkışla, Ulaş, Yıldızeli ve Zara İlçelerinden oluşur.

Bölge de yapılan çalışmalar 1930 tarihine dayanır. Bu çalışmalar ana yol güzergahında yapılan geziler, yüzey araştırmaları ve küçük sondajlardır. 1992-2000 yıllarında Tuba Ökse ve ekibi yüzey araştırmalarına başlamıştır. Yapılan çalışmalar sonucu bölgenin dip tarihinin Kalkolitik Çağdan itibaren süregeldiği anlaşılmıştır.¹⁴⁰

3.3.1. Kuşaklı Höyük-Sarissa

Günümüzde Kuşaklı olarak anılmaktadır. Sivas'ın Altınyayla İlçesi'nde bulunan Başören Köyünün 4 km doğusundadır. Kazı çalışmaları 1992 yılında Andreas Müller Karpe tarafından başlatılmıştır. 1650 m'lik rakımı vardır. Kuşaklı Hititler'in "Yukarı Ülke" olarak tanımladıkları bölgede bulunmaktadır. Kuşaklı orta büyüklükte bir Hitit Şehri olup M.Ö 16.yy da kurulmuştur. M.Ö 14.yy'da yağmalanmış; yakılmıştır. M.Ö 1200'ler de ise tekrardan yanmış ve yıkılmıştır.¹⁴¹

3.3.2. Kayalıpınar Höyük-Samuha

Sivas'ın Yıldızeli İlçesinde Kayalıpınar Köyünün Haraba mevkisinde yer alır. Batısında Çubuk Deresi güneyinde ise Kızılırmak akmaktadır. Kalkolitik Dönem, Hitit Dönemi, Klasik Roma, Bizans dönemlerine ait yapı katları bulunmaktadır.¹⁴² Vuslat Müller Karpe tarafından kazılmaktadır.

¹³⁷ Özgüç, s. 2.

¹³⁸ Özgüç, s. 3.

¹³⁹ Ökse, Tuba, "Kızılırmak ve Fırat Havzalarını Birbirine Bağlayan Eski Kervan Yolları", **Bilig-Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:34 2005, s 17

¹⁴⁰ Ökse, s.18.

¹⁴¹ Andreas Müller Karpe ve Vuslat Müller Karpe, **Hititler: Bir Anadolu İmparatorluğu**, s. 220

¹⁴² <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sivas/kulturenvanteri/kayalipinar-hoyuk-ve-oren>

3.4. GÜMÜŞHANE

Karadeniz Bölgesi ile Doğu Anadolu arasında bir geçiş bölgesidir. Bölge oldukça dağlık bir yapıdadır. İl Kelkit, Köse, Kürtün, Merkez, Şiran, Torul ilçelerinden oluşmaktadır.

Bölgede yapılan ilk çalışmalar 1940 yılında K. Kökten tarafından yapılmıştır.¹⁴³ 1960-70 tarihlerinde A. Bryer ve D. Winfield Karadeniz Araştırmalarını yapmıştır.¹⁴⁴ 1982-83 yıllarında ise Roma Yolları ve Mil Taşları üzerine bir araştırma daha yapılmıştır. 1990-93 yıllarında A. Sagona Gümüşhane'nin güney kısımlarını araştırmıştır. 2005 yılında ise Süleyman Çiğdem ve ekibi tarafından Gümüşhane İli'nde tekrardan bir yüzey araştırması başlatılmıştır. Bölgede II. Binyıla tarihlenen bir kazı çalışması bulunmamaktadır.¹⁴⁵

3.5. TRABZON

Doğal bir liman yapısına sahip olan Trabzon Ortahisar, Akçaabat, Araklı, Of, Yomra, Arsin, Vakfikebir, Sürmene, Maçka, Beşikdüzü, Çarşıbaşı, Çaykara, Tonya, Düzköy, Şalpazarı, Hayrat, Köprübaşı, Dernekpazarı ilçelerinden oluşur.

Bölgede yapılan ilk çalışma K. Kökten tarafından Karadeniz'in Samsun ve Rize ilçeleri arasındaki bölgeyi kapsamıştır. Bu alan içinde sahil kesimini ve 35 km ye kadar olan iç kısımları dolaşmış olup herhangi bir kültür izine rastlamadığını belirtmiştir.¹⁴⁶ Diğer bir çalışma ise 1988 yılında yapılmış olup bir inşaat sırasında inşaatın temellerinde bulunan Roma Dönemine ait kalıntılardır.¹⁴⁷

2018 yılına gelindiğinde ise Karadeniz Teknik Üniversitesi tarafından “Trabzon İli Protohistorik Dönem Yüzey Araştırması” adlı çalışma başlamıştır.¹⁴⁸ Bölgede II. Binyıla tarihlenen herhangi bir kazı bulunmamaktadır.

¹⁴³ Süleyman Çiğdem ve diğerleri, “Gümüşhane İli'nin Prehistoriası ve İlkçağı Üzerine Genel Bir Değerlendirme”, **Gümüşhane Tarihi (İl Oluşunun 85. Yılında Gümüşhane Tarihi ve Ekonomisi Sempozyumu Tarih Bildirileri)**, Gümüşhane, Gümüşhane Üniversitesi Yayınları. 25-26 Mayıs 2010, s.12.

¹⁴⁴ Kaymakçı, Lykos, s.91.

¹⁴⁵ Kaymakçı, s. 91.

¹⁴⁶ Kılıç Kökten, “Kuzey-doğu Anadolu Prehistoryasında Bayburt Çevresinin Yeri”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**, Cilt:5, Sayı:3, 1945, (Bayburt), s. 465- 486.

¹⁴⁷ Serkan Demirel ve diğerleri, s. 6.

¹⁴⁸ <http://www.ktu.edu.tr/arkeoloji-etkinlik24050>

3.6. ORDU

Karadeniz'in sahil kesiminden iç kesimine uzayan bir konuma sahiptir. Altınordu, Ünye, Fatsa, Perşembe, Kumru, Korgan, Gölköy, Akkuş, Aybastı, Ulubey, Mesudiye, İkizce, Güngertepe, Çatalpınar, Çaybaşı, Kabataş, Çamaş, Gülyalı, Kabadüz ilçelerinde oluşmaktadır.

Kılıç Kökten tarafından yapılan araştırmalarda Ordu'nun Ünye İlçesinde paleolitik döneme ait buluntular saptanmıştır.¹⁴⁹ 1990 yılında Ordu'nun Mesudiye ilçesinde Mehmet Özsait tarafından Merkez, Ulubey, Mesudiye, Gürgentepe ilçelerinde araştırılmıştır.¹⁵⁰ Bu araştırmalar sonucunda İTÇ yerleşimlerinin II. Binyılda tekrardan iskan edilmediği ortaya çıkmıştır.¹⁵¹ Aynı zamanda Mehmet Özsait yaptığı çalışmada Ordu yöresinde Hitit Dönemine ait yerleşimlerin olduğunu saptamıştır fakat bunların yeri ve konumunu belirtmemiştir.¹⁵² 2018 yılında ise "Ordu İli Melet Irmağı Havzası Arkeolojik Yüzey Araştırması"¹⁵³ bölge içinde yapılmaya başlanmıştır. II. Binyıla tarihlenen herhangi bir kazı yoktur.

3.7. AMASYA

Orta Karadeniz Bölgesi içinde bulunan Amasya Karadeniz'in iç kesiminde bulunan bir ilimizdir. Sahil kesimi ile iç kesim arasında geçiş noktası özelliği taşımaktadır. Aynı zamanda hem dikey düzlemde (sahile ulaşan yol hatlarının arkasında olması) hem de yatay düzlemde (İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan Yozgat, Çorum ve Tokat illeri için) bulunan geçiş noktasıdır. Amasya Gümüşhacıköy, Göynücek, Merzifon, Hamamözü, Suluova ve Taşova ilçelerinden oluşmaktadır.

H.H. von der Osten tarafından bölgede yapılan incelemelerle Amasya da arkeolojik çalışmalar başlamıştır. Kılıç Kökten tarafından yapılan yüzey araştırmasında da bölgeye uğranmıştır. 1949 yılında Mahmatlar Köyünde bulunan eserler için H. Ziya Koşay ve M. Akok kısa süreli bir kazı çalışması yürütmüştür. Ö.Bilgi İkiztepe de çıkan arsenikli bakır eserlerin yatağını araştırmak için başlattığı yüzey araştırmasının

¹⁴⁹ Kılıç Kökten," Anadolu Ünye'de Eskitaş Devrine (Paleolitik) Ait Yeni Buluntular", **Ankara Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**, Cilt 20, Sayı: 3-4, 1962,(Ünye), Ankara, s 275

¹⁵⁰ Kaymakçı, Lykos, s. 127.

¹⁵¹ Kaymakçı, Lykos, s. 127.

¹⁵² Mehmet Özsait, "1991 Yılı Ordu-Mesudiye Yüzey Araştırmaları", **X. Araştırma Sonuçları Toplantısı**. Ankara, s. 311-330

¹⁵³ Bu araştırma Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi tarafından Doç. Dr. Atakan Akçay tarafından yapılmaktadır.

içinde Amasya İli’de vardır.¹⁵⁴ Mehmet Özsait ve Şevket Dönmez daha sonraki dönemlerde de yüzey araştırmaları yapmışlardır. Yapılan yüzey araştırmaları ile bölgenin aslında yoğun bir iskana uğradığı saptanmıştır.¹⁵⁵

3.7.1 Oluz Höyük

Amasya-Çorum karayolunun 27 km’sinde bulunmaktadır. Höyüğün hemen yanında Çekerek Irmağı akmaktadır. 280x260 m ölçülerine sahip bir yapıdadır. Tunç Çağı-Demir Çağı-Hellenistik Dönem- Ortaçağ dönemlerinde yerleşim görmüştür. 2007 yılında Şevket Dönmez başkanlığında kazı çalışmaları başlamıştır.¹⁵⁶

3.8. ERZİNCAN

Bölge diğer illerden farklı olmak üzere Doğu Anadolu Bölgesinde kalmaktadır. Ama hem Karadeniz’e hem İç Anadolu’ya hem de Doğu Anadolu’ya geçişi sağlayan önemli bir noktadadır. Bölge Çayırli, İliç, Kemah, Kemaliye, Otukbeli, Refahiye, Tercan, Üzümlü ilçelerinden oluşur.

Kılıç Kökten araştırmaları sırasında buraya uğramıştır. Bölgede asıl dikkati çeken ise 1938 yılında bulunan ve Altıntepe Höyükte olan prens mezarıdır. 1959 yılında ise Tahsin Özgüç ve ekibi burada kazı çalışması yapmıştır. 2003 yılında ise Mehmet Karaosmanoğlu ve ekibi tekrardan burada çalışmalara başlamıştır.¹⁵⁷ 1998 yılında ise Alpaslan Ceylan tarafından Erzincan Bölgesi’nde yüzey araştırması yapılmaya başlanmıştır.

3.8.1. Altıntepe Höyük

Erzincan merkeze 15 km uzaklıkta 60 m yükseklikte 200 m uzunlukta sarp bir tepede bulunan Urartu Kalesidir.¹⁵⁸ Tunç Çağı ile Ortaçağ arası dönemde yerleşim

¹⁵⁴ Şevket Dönmez ve Emine Naza Dönmez, ”Amasya-Oluz Höyük Kazısı 2007 Yılı Çalışmaları: İlk Sonuçlar”, **Belleten**, LXXIII/267, Ankara, 2009, s. 396

¹⁵⁵ Dönmez, Kelkit, s. 417.

¹⁵⁶ Şevket Dönmez ve diğerleri, s. 395- 421.

¹⁵⁷

[http://www.tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=8729&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=8729&html=ages_detail_t.html&layout=web)

¹⁵⁸ <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/erzincan/kulturenvanterisit/altintepe-orenyeri>

görmüştür. ¹⁵⁹Ama asıl ünlendiği nokta Urartulara ait bir kale olmasıdır. Aynı zamanda bulunan prens mezarı buranın bilinmesini sağlayan en büyük etkidir.

159

[http://www.tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=8729&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=8729&html=ages_detail_t.html&layout=web)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. GİRESUN'UN DAĞLIK KESİMİ

4.1. GİRESUN'UN DAĞLIK KESİMİ

Giresun ilinin dağlık kesimini Alucra, Şebinkarahisar ve Çamoluk ilçeleri oluşturur. Bu bölgeler coğrafyanın dayatması sonucunda çok engebeli ve yüksek rakımlıdır. Bölgenin bu özelliğinden dolayı Kelkit Irmağı'nın geçiş kolaylığı sağladığı noktalar ile doğal geçitler bölge içinde ulaşım olanak kılar. 2200 m yüksekliğe sahip Eğribel Geçidi kıyı kesim ile dağlık kesim arasında geçişi sağlayan tek noktadır.

4.2. ÇAMOLUK İLÇESİ

Giresun ilinin en uç sınırında bulunan ilçesidir. Sivas-Gümüşhane-Erzincan sınırında yer alır. Bu yüzden Giresun'un hem Doğu Anadolu hem İç Anadolu hem de Karadeniz'in diğer noktaları ile geçişin sağlandığı önemli bir noktadır. İlçe Kelkit'in ikiye böldüğü vadiye yayılmıştır.

Bölge coğrafi yönden olduğu gibi iklimsel olarak da geçişin sağlandığı bir noktadadır. Karasal iklim ile Karadeniz İkliminin özellikleri görülür.¹⁶⁰

Çamoluk -Alucra arası: 38.9 km

Çamoluk-Şebinkarahisar arası: 55.5 km'dir.

Bu bölge ilk defa Hititler zamanında kayıtlara geçmiştir ve Hayaşa halkının burada yaşadığı hakkında bilgi verilmiştir.

4.2.1. Kaledere Kalesi: İlçenin 8 km kuzeydoğusunda ismini aldığı köyün 2 km kuzeyindedir. Kaledere Deresinin 200 m batısından itibaren başlayan yükseltidedir.¹⁶¹

¹⁶⁰ <http://www.camoluk.gov.tr/cografya>

¹⁶¹ Salih Kaymakçı, "Yeni Bulgular Işığında M.Ö. II. Binyılda Giresun İlinin Dağlık Kesimi-Çamoluk İlçesi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:41,2019,(Çamoluk),s 172

Girişi batı yönündedir; 3 m yükseklik ile 45 derece eğim doğal kayaya oyulmuş basamaklı tünel sistemi bulunmaktadır. 42. basamağa kadar görülen yapıda basamakların 30*25 cm boyutlarında olduğu anlaşılmıştır.

Giriş kısmında ise horasan harcı ile yapılmış duvar örgüsü görülmüş ayrıca horasan harcı ile yapılmış kale olarak adlandırılan yapının etrafını saran düzensiz kırma taşlarla oluşturulmuş sur duvar sistemi görülmüştür.

Yapılan araştırma sonucu yüzeyde bulunan keramiklerin M.Ö II Binyıl-Roma dönemine ait olduğu anlaşılmıştır. Tünel yapısının ise Roma dönemine ait olduğu düşünülmektedir.

4.2.2. Susuz Mevki: Taşdemir Köyü'nün 1.5 km kuzeydoğusunda; Kaynar Köyü'nün 2 km kuzeyinde Erzincan-Sivas yolunun 1 km kuzeybatısındadır. Günümüzde tarım arazisi olarak kullanılmaktadır ve tahmini ölçüleri 150*150 m civarındadır. Yüzeyde M.Ö II. Binyıl ile Roma Dönemine ait keramikler bulunmuştur.¹⁶²

4.2.3. Karadikmen Kale Yerleşimi: Karadikmen Köyü'nün 3 km kuzeyinde; Şiran(Gümüşhane)- İncedere Köyü'ne 2 km mesafededir. Hâkim bir tepe noktada; Şiran-Alucra-Çamoluk yol güzergahını kontrol edebilecek bir konumdadır. Aynı zamanda Alucra ilçesinde bulunan Hönker Kalesi ile birbirini görür konumdadır. Hönkar Kalesi Karadikmen Kalesi'nin 8 km güneydoğusunda bulunmaktadır.

Horosan harcı ile yapılmış duvar yapısı ile çevrelenmiştir. Yüzeyde ETÇ-M.Ö II. Binyıl –Geç Demir Çağı- Hellenistik ve Roma dönemlerine tarihlenen keramikler bulunmuştur.¹⁶³

4.2.4. Asrıntaş Yerleşimi: Kelkit Irmağı'nın 1.5 km kuzeydoğusundadır. .Hacıahmetoğlu Köyü'nün 100 m güneydoğusundadır.

Vadiyi kontrol eden bir konumda olup yerleşimin çevresi doğal kaya yapısı ile duvar misali sarılmıştır. Bu doğal kayalık yapısı harici harçlı-harçsız herhangi bir duvar

¹⁶² Kaymakçı, Çamoluk, s. 172.

¹⁶³ Kaymakçı, Çamoluk, s. 172.

yapısı mevcut değildir. Sadece kalenin kuzeybatısında döküntü halinde kırma taşlar görülmüştür.

Yüzeyde ETÇ- II. Binyıl dönemine tarihlenen keramikler bulunmuştur.¹⁶⁴

4.2.5. Hacıahmetoğlu (Avarak) Kalesi: Alucra ile sınır hattını oluşturan Sarıçiçek Dağ'ının 5 km kuzeyinde, Kelkit'in hemen kuzeydoğusunda ve Kelkit Havzasını kontrol eden bir noktadadır.

Horosan harcı kullanılarak yapıldığı anlaşılan ve kale yapısı olduğu düşünülen bir yapı mevcuttur. Bu yapının kuzeydoğu yönlü duvar yapısı sağlam bir şekildedir. Batı-güneydoğu-doğu yönlerinde ise duvar yapılarının sadece temelleri korunmuştur.

Güneybatı yönünde bulunan duvar yapısının 70-80 cm kalınlıkta ve 3 m yükseklikte olduğu anlaşılmıştır. Kuzey ve güneydoğu duvarları da aynı ölçüye sahiptir. Girişi ise kuzey yönündedir.

Kale yapısının batısında sur görünümüne 1.5-2 m kalınlıkta duvar örgüsü tespit edilmiştir. Alanın kuzey-batı-doğu yönlerinde ise verimli tarım arazileri vardır.

Yerleşimde ETÇ-II. Binyıl ve Roma Dönemi'ne ait keramikler bulunmuştur.¹⁶⁵

4.2.6. Alep (Arap) Kalesi: Hacıahmetoğlu Kalesini gören bir noktada; Gürçalı Köyü'nün 1 km kuzeybatısındadır. Bayırlı Köyü'nün ise 1 km kuzeydoğusundadır. Kelkit 'in ise 3 km kuzeyindedir. Dağlık kesimin üç ilçesini oluşturan Şebinkarahisar-Alucra-Çamoluk sınırındaki Sarıçiçek Dağı'ndan geçişin sağlanabileceği bir noktadadır. Hem Kelkit'i kontrol eden hem de bahsedilen noktaları kontrol eden bir konumdadır.

M.Ö II. Binyıl ile Orta Tunç Çağına tarihlenen keramikler bulunmuştur.¹⁶⁶

4.2.7. Tilkideliği Mevki: Kelkit Çayının 3 km kuzeyinde; Hacıahmetoğlu Kalesi'nin 5 km doğusundadır. Yuvacık Mahallesi'nin kuş uçuşu 700 m kuzeyinde bulunmaktadır.

¹⁶⁴ Kaymakçı, Çamoluk, s. 172.

¹⁶⁵ Kaymakçı, Çamoluk, s. 172.

¹⁶⁶ Kaymakçı, Çamoluk s. 173.

Buradaki buluntuların azlığı sebebi ile tam bir tarihlendirme yapılamasa da ele geçen parçalar içinde II. Binyıl ve Geç Antik Çağ Dönemine ait olanlar görülmüştür.¹⁶⁷

4.2.8. Kalesivri (Köroğlu) Kalesi: Kelkit'in 200 m güneybatısında; Çamoluk Merkezinin 1.5 km doğusunda hakim bir tepede ve yol güzergahı ile Kelkit'i kontrol eden bir noktadadır. Aynı zamanda Hacıoğlu Kalesini görür vaziyettedir. Şebinkarahisar-Alucra yol hattını ve bu yolun devamında gelen sahil şeridine kadar uzanan yol hattını da görmektedir. Hakim bir tepede bulunan bir tepe üstü yerleşmesidir.

Yerleşmede harçsız bir şekilde yapılmış sınır duvarı özelliği taşıyan taş sırası görülmüştür. Alan içinde bulunan kaçak kazı çukurların sayesinde görülen ve horosan harcı kullanılarak da yapıldığı anlaşılan duvarlar tespit edilmiştir. Alanın kuzeybatı yönü kayaçlı bir yapıdadır. Yerleşimin tepe noktası kuzey-güney 100 m doğu-batı 150 m ebatlarındadır. Yerleşmede II. Binyıl – Roma ve Geç Antik Çağ dönemine tarihlenmiş keramikler bulunmuştur. Ayrıca sapan tanesi olabileceği düşünülen yuvarlatılmış şekilde taşlar ele geçirilmiştir.¹⁶⁸

4.2.9. Usluca Kalesi: Usluca Köyü'nün ve Kelkit Çay'ının 300 m güneyindedir. Hakim bir tepe noktasın da bulunur. Tepenin güney-doğu-batı kısımları doğal kayaçlardan oluşmaktadır.

Usluca Kalesi doğu-batı uzantılı noktaları kontrol etmektedir. Bunun sonucu olarak Karadikmen ile Şiran'ın İncedere-Yobilen-Araköy-Akyayla Köylerinin kurulduğu vadiyi görür vaziyettedir.

Yerleşimin tepe noktası 100*100 m ebatlarındadır. Kuzeyinde 3*4 m ölçülü horosan harçlı bir duvar izine rastlanmıştır.

M.Ö II. Binyıl ile Roma Dönemine tarihlenen keramikler alan içinde görülmüştür.¹⁶⁹

¹⁶⁷ Kaymakçı, Çamoluk s. 173.

¹⁶⁸ Kaymakçı, Çamoluk s. 173.

¹⁶⁹ Kaymakçı, Çamoluk s. 173.

4.2.10. Sarıtaş Yerleşmesi: Yerleşme Alucra-Şiran güncel yol hattının geçtiği düzlemde bulunduğu için karayolu tarafından zeminden itibaren bölünmüştür. Usluca Kalesi'nin hemen alt kısmında bulunur ve arasından Kelkit akmaktadır. Kale yerleşiminin devamı olarak düşünüle bilinir. Karayolunun oluşturduğu kesitten bakıldığında 2 m lik bir dolgu toprağı olduğu anlaşılmıştır. Burada da kaleyle benzer şekilde II. Binyıl ile Roma dönemine ait keramikler olduğu görülmüştür.¹⁷⁰

4.3. ALUCRA İLÇESİ

Giresun'un dağlık kesiminin içinde bulunan ilçelerden biridir. Alucra Çamoluk-Espiye-Yağlıdere-Dereli-Şebinkarahisar ile birlikte Giresun'un ilçelerine Şiran ile de Gümüşhane'nin ilçesine komşudur.

Giresun Dağları ile Sarıçiçek Dağlarının arasında kalan Alucra kuzey-güney doğrultusunda kısıtlanmış bir alana sahiptir. Giresun Dağları yüzünden kıyı kesimine Sarıçiçek Dağları yüzünden de güney yönüne doğru iletişimi ve ulaşımı kısıtlanmıştır. ” *Denizden 1430 metre yükseklikte bir yayla ilçesidir.*¹⁷¹”

Alucra Karadeniz İkliminin aksine daha sert bir iklime sahiptir. İlkbahar-yaz başı ile eylül-ekim arası yağışlar artar.¹⁷² Kışları ise soğuk ve kar yağışlıdır.

4.3.1. Fındıklıbel Höyük: Hacıhasan Köyü'nün sınırları içinde bulunmaktadır. Alucra'nın 25 km doğusunda; Alucra-Şiran karayolunun güneyindedir. ETÇ-II. Binyıl dönemine tarihlenen keramikler bulunmuştur.¹⁷³

4.3.2. Çalgan Şelale Mevki: Çalgan Köyüne bağlıdır ve Fındıklıbel Mevkine 3 km mesafededir. ETÇ-II. Binyıla ait amorf keramikler bulunmuş ve 12 adet su sarnıcı tespit edilmiştir.¹⁷⁴

¹⁷⁰ Kaymakçı, Çamoluk s. 173.

¹⁷¹ <http://www.alucra.gov.tr/cografya>

¹⁷² İnci Demirdağ, **Sarıçiçek Dağı'nda (Alucra/Giresun) Karstlaşma ve Karstik Şekiller**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 2012, s.16.

¹⁷³ Salih Kaymakçı, ”Güncel Arkeolojik Bulgular Işığında Giresun İlinin Dağlık Kesiminin Prehistoryası”, **Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 3, Sayı:4, 2017, (Dağlık), s. 16.

¹⁷⁴ Kaymakçı, Dağlık, s. 16-17.

4.3.3. Paşapınar Yerleşmesi: Aktepe Köyü Karahasan-Çal kavşağındaki taş ocağı karşısında yer alır. Aktepe Köyünün de 2 km kuzeyindedir. ETÇ ve II. Binyıl keramikleri tespit edilmiştir.¹⁷⁵

4.3.4. Aktepe Yerleşmesi: Aktepe Köyü'nde bulunur. Bu köy İç Anadolu Bölgesi ile bağlantının kurulabileceği bir noktadadır. Alucra-Şebinkarahisar yol güzergahını denetler.

Yerleşim KD-GB 150 m, KB-GD 50 m ölçülerindedir. Elde edilen keramik örnekleri yerleşmenin yamaçlarında bulunmuştur. Keramikler ETÇ- II. Binyıl dönemine tarihlenmiştir.¹⁷⁶

4.3.5. Han Tepesi Höyük: Alucra-Şiran yol hattı üzerinde doğu-batı yol hattını görür vaziyettedir. Güneyinde Bağırsak Çayı akmaktadır. Höyüğün üzerinde tarım faaliyetleri devam etmektedir.

Günümüzde üzerinde tarım yapılan höyükte ETÇ-II. Binyıl-Roma dönemlerine tarihlenen keramikler bulunmuştur. Bunun haricinde çatı kiremit parçaları, öğütme taşları ve cüruf örneklerine rastlanılmıştır. Arazinin 200x300 m ebatlarında olduğu saptanmıştır.¹⁷⁷

4.3.6. Salıncak Kaya Nekrapolü-Yerleşimi: Tepeköy Köyünün gölet yolunun batısında bulunan yerleşimde az sayıda amorf II. Binyıl malzemesi bulunmuştur. Buranın 200 m güneydoğusunda erken döneme tarihlenen sanduka-kasa tekniği ile yapılmış mezarlıklar görülmüştür.¹⁷⁸

4.3.7. Gavur Kalesi Yerleşimi: Tepeköy Köyünün yaklaşık 8 km kuzeyinde bulunan tepenin nerdeyse tam tepe noktasında bulunan bir yerleşimdir. Ana kayanın sınırladığı yerleşim 20*20 m boyutlarındadır.

Yerleşim kaçak kazılar dolayısıyla tahribata uğramıştır. Kaçak kazı çukurlarından görüldüğü üzere Geç Kalkolitik Çağ, ETÇ, II. Binyıl dönemlerine tarihlendirme yapılmıştır. Yine kaçak kazı çukurlarından tespit edilen az sayıda da olsa Karaz

¹⁷⁵ Kaymakçı, Dağlık, s.17.

¹⁷⁶ Kaymakçı, Dağlık, s.17.

¹⁷⁷ Kaymakçı, Dağlık, s.18-19-20.

¹⁷⁸ Kaymakçı, Dağlık, s.20.

Kültürüne ait keramikler görülmüştür. Alan içinde kaya altı sığınağı olarak da kullanıldığı düşünülen kaya oygusu tespit edilmiştir. Tepe noktasının alt kısımlarında ki akıntılar da ise çok sayıda cüruf kalıntısı bulunmuştur.¹⁷⁹

4.3.8. Tepe Tarla Yerleşimi: Koman Köyüne bağlı olan yerleşim Alucra-Yağlıdere yolunun 200 m doğusunda bulunur. Hacıili Mahallesi'nin ise 500 m doğusundadır. Koman deresi ise hemen doğu kısmındadır.

Bir yamaç yerleşimidir. 20*30 m boyutlarında olduğu tespit edilmiştir. ETÇ- II. Binyıl dönemlerine tarihlenen keramikler bulunmuştur.¹⁸⁰

4.3.9. Almoğun Yerleşimi: Suyurdu Köyünün 500 m güneydoğusunda; Moran Deresinin kuzeydoğusundadır.

Yerleşim boyutları tam tespit edilememiştir. Keramiklerin değerlendirilmesinde ise ETÇ ve II. Binyıla ait oldukları anlaşılmıştır.¹⁸¹

4.3.10. Kaleyeri/Kalecik Yerleşimi: Giresun-Gümüşhane sınırında bulunan Elmacık Köyüne bağlıdır. Köy yolunun 300 m doğusunda köyün ise 1 km güneydoğusundadır. Uzunçayır Deresinin ise 300 m doğusundadır. Kuzeybatı-güneydoğu yönlü tepe üstü yerleşimidir.

ETÇ ve II. Binyıl dönemine tarihlenen keramikler bulunmuştur.¹⁸²

4.3.11. Topalaksağ Yerleşimi: Topalaksağ Köyü'nün 1 km kuzeyindedir. Hemen batısında bir çay akmaktadır. Tepe üstü yerleşmesidir. Yerleşim; konumu itibariyle Giresun-Gümüşhane sınırında olup hakim bir tepededir. Gavur Kalesi ile aynı güzergahtadır.

Kaçak kazı çukurları ile yüzey buluntuları incelendiğinde ETÇ-II. Binyıl dönemlerine ait keramiklerin olduğu görülmüştür.¹⁸³

¹⁷⁹ Kaymakçı, Dağlık, s.21-22.

¹⁸⁰ Kaymakçı, Dağlık, s.22

¹⁸¹ Kaymakçı, Dağlık, s.22-23

¹⁸² Kaymakçı, Dağlık, s.22-23.

¹⁸³ Kaymakçı, Dağlık, s.23-24.

4.3.12. Hönkar Kalesi: Köklüce Köyü'nün 4 km kuzeyinde; Giresun-Gümüşhane il sınırında yer alır.

Tepeyi tamamen çevrelediği düşünülen sur yapısına ait kalıntılar görülmüştür. Kale yapısının yamaç ve eteklerinde taş sayısının çok fazla olması yerleşimin buralara da yayılmış olabileceğini düşündürmüştür. Yine mimari öge olarak kullanılan taşların kalenin güneyinde bulunan taşlık alandan alınmış olabileceği tahmin edilmektedir.

Kalenin tepe noktasında 3*2 m ölçülerindedir. Derinliği 4 m'yi bulan su sarnıcı da tespit edilmiştir. Kale yerleşiminde ETÇ ve M.Ö II. Binyıl dönemine ait keramikler tespit edilmiştir.¹⁸⁴

4.3.13. Şök Puarı Yerleşimi: Alucra'nın 1.5 km kuzeyinde ve Şiran-Alucra yolunun 500m kuzeyindedir. Geniş bir yayılım alanı olan yerleşmede kaçak kazılardan dolayı tahribat vardır. Çukurların kesitinden mimari öge olabileceği düşünülen yapılar görülmüştür. Az orandan II. Binyıl keramiği ile cüruf parçaları görülmüştür.¹⁸⁵

4.4. ŞEBİNKARAHİSAR İLÇESİ

Dağlık kesimin en büyük yüzölçümüne sahiptir. İlçe 1300 m rakıma sahiptir.¹⁸⁶ Dereli, Yağlıdere, Alucra, Çamoluk ilçeleri ile Giresun'un ilçelerine komşudur. Akıncılar-Susşehri (Sivas) güneyinde; Mesudiye (Ordu) kuzeybatısında; Koyulhisar (Sivas) batısında kalmaktadır. Giresun Dağları bölgenin hem sahil kesimi ile olan bağlantısını kopartır hem de batı yönlü bir ulaşımı zorunlu kılarak Sivas yönü üzerinden İç Anadolu'ya doğru bölgenin açılmasını sağlar. Sahil kesimi ile bağlantısı sadece Eğribel Geçidi ile Şehitler Geçidi üzerinden olup bunlar dışında ulaşım yolu yoktur. Bu koşullara rağmen Kelkit hattı boyunca ulaşım daha elverişlidir bu yüzden antik yol bağlantıları ile güncel yollar birbirine paralellik gösterir.¹⁸⁷

¹⁸⁴ Kaymakçı, Dağlık, s.25.

¹⁸⁵ Kaymakçı, Dağlık, s.26.

¹⁸⁶ <http://www.sebinkarahisar.bel.tr/default.aspx?pid=23351>

¹⁸⁷ Dönmez, s.413.

Karadeniz Bölgesi'nde olmasına rağmen iklim olarak daha çok geçiş iklimi özelliği taşır ve Anadolu'nun iklim özelliklerine daha çok benzer.¹⁸⁸ Buna göre yazları sıcak ve kurak kışları soğuk kar yağışlıdır.

Bölgede aynı zamanda Kelkit üzerine kurulmuş ve Sivas ili ile ortak sınırları olan Kılıçkaya Barajı bulunmaktadır. Bölge daha önceden IX.-X yüzyıllarda Koloneia, XII. Yüzyılda Mavrokastron olarak isimlendirilmiştir.¹⁸⁹

4.4.1. Koçun Başı (Kuşçu) Yerleşimi: Gökçetaş Köyü'nün 3 km doğusunda Alucra-Şebinkarahisar yolunun 5 km kuzeyindedir. Kuzey-güney 250 m doğu-batı 150 m ebatlarında bir yamaç yerleşmesidir. Bölgenin 1.5 km kuzeydoğusunda Kozanlar Deresi akmaktadır. Yerleşimde II. Binyıl, sırlı Osmanlı ve Selçuklu dönemlerine ait keramikler bulunmuştur.¹⁹⁰

4.4.2. Kayabaşı Yerleşmesi: Şebinkarahisar-Alucra yolunun 5 km batısında Balcana Köyü'nün 1 km güneydoğusundadır. Alan üzerinde tarım yapılmaktadır bu yüzden yerleşmenin tam ölçüleri saptanamamıştır. Yerleşmenin hemen güneydoğusunda Balcana Çayı akmaktadır. Mevkide II. Binyıl ile Roma Dönemine ait keramikler saptanmıştır.¹⁹¹

4.4.3. Kısık Yerleşmesi: Balcana Köyünün 1.5 km güneyinde Şebinkarahisar-Alucra yolunun 300 m kuzeyindedir. Balcana Çayı hemen yanında akmaktadır. Kayabaşı yerleşimini görür konumdadır. Yerleşme yol güzergahını denetlemektedir. II. Binyıl dönemine tarihlenen keramikler alan içinde bulunmuştur.¹⁹²

4.4.4. Kavaklıgıntaş Yerleşmesi: Yeşilyayla Köyü'nün 4 km kuzeybatısındadır. 2 km güneyinde Tombuloğlu Deresi batısında ise Saydere Irmağı akmaktadır. Yüksek kayalık bir tepedir. Tahrip olmuş bir biçimde basit kırma taş tekniği ile oluşturulmuş

¹⁸⁸ <http://sebinmyo.giresun.edu.tr/tr/page/cografi-ozellikler/4233>

¹⁸⁹ <https://islamansiklopedisi.org.tr/sebinkarahisar>

¹⁹⁰ Salih Kaymakçı, "Yüzey Araştırmaları Işığında Şebinkarahisar'ın M.Ö. II. Binyıl Yerleşmeleri ve Yol Bağlantıları", **Karadeniz Araştırmaları Merkezi**, Sayı:61,Cilt: 16, Bahar 2019,(Şebinkarahisar), s. 3.

¹⁹¹ Kaymakçı, Şebinkarahisar, s. 4.

¹⁹² Kaymakçı, Şebinkarahisar, s.4.

duvar örgüsü vardır. Akıntı kısımlarında daha çok olmak üzere amorf II. Binyıla tarihlenen keramikler bulunmuştur.¹⁹³

4.4.5. Şebinkarahisar Kalesi: İlçe merkezinin güneydoğusunda korunaklı yüksek bir tepededir. Tam olarak hangi dönem yapıldığı bilinmemektedir. Konumundan dolayı doğal yol güzergahını kontrol etmektedir. Kale yer yer onarım görmüş kesme taşlarla birlikte kırma taş tekniği ile de yapılmıştır. Aynı zamanda semerdamlı yapılarında varlığı tespit edilmiştir. Kalenin giriş yolunda ana kayaya oygu basamak yapıları vardır. ETÇ- II. Binyıl-Helenistik dönemin sonuna kadar keramikler bulunmuştur.¹⁹⁴

4.4.6. İsola Tepesi-İsola Dağı Yerleşmesi: Güneygören (İsola) Köyünün hemen kuzeydoğusundadır. Yerleşimin kuzeydoğu-doğu-güney yönlerinden Şebinkarahisar-Alucra yolu geçmektedir. Yine buranın doğusunda Sorgut Kalesi ile geç döneme ait mezarlıklar bulunur. Kalecik Kalesi ile arasında 3 km mesafe vardır. Balcana Irmağı yine yolun kenarından akmaktadır. Zirve noktası iki ayrı tepeden oluşan yerleşimde ETÇ-II. Binyıl keramikleri bulunmuştur.¹⁹⁵

4.4.7. Kaletaş Yerleşimi: Evcili Köyünün 500 m güneydoğusunda; Şebinkarahisar-Suşehri yolunun ise 13 km kuzeydoğusundadır. Doğal kayalıklarla sınırlandırılmış hakim bir noktada taraçalandırılmış bir yerleşim noktasıdır. Kale yükseltisi 21 m olup İkidere Irmağı güneydoğusundan akmaktadır.

Zirvenin güneydoğusunda 1x1 m olan sarnıç kalıntısı saptanmıştır. Girişi dolgu toprakla dolmuştur bu yüzden de tahrip olmuştur. Derinliğinin ise 5 m civarında olduğu anlaşılmıştır. İç uzunluğu 5 m taban-tavan mesafesinin ise 2 m olduğu tespit edilmiştir.

Yerleşimin tepe noktası 100x100,dış alanı ise 200x200 ölçülerindedir. II. Binyıl, Selçuklu ve Osmanlı dönemine tarihlenen keramikler bulunmuştur.¹⁹⁶

¹⁹³ Kaymakçı, Şebinkarahisar, s.4.

¹⁹⁴ Kaymakçı, Şebinkarahisar, s.4.

¹⁹⁵ Kaymakçı, Şebinkarahisar, s.4.

¹⁹⁶ Kaymakçı, Giresun Yüzey Araştırması Arşivi

4.4.8. Kurbantepe Yerleşimi: Taşçılı Köyünün kuzeydoğusundadır. 2018 yılında Giresun Müzesi ile define kazısı yapılmış olup herhangi bir buluntuya-mimariye rastlanılmamıştır. Ama yerleşimde az sayıda ETÇ-II. Binyıl dönemine tarihlenen keramikler bulunmuştur.¹⁹⁷

4.4.9. Kurbantepe Tümülüsü: Taşçılı Köyünün 2 km kuzeydoğusundadır. Tam tepe noktasının kuzeybatı yönünden kaçak kazı ile tümülüs yapısı ortaya çıkmıştır. 2018 yılında ise Giresun Müzesi burada da denetimli define kazısı yapmıştır.

Tümülüs ile Kurbantepe Yerleşimi arasında 250 m, Sivritepe Yerleşimi ile 1 km mesafe vardır. 600 m batısında Kilisetaş Mevki bulunmaktadır. Kilisetaş'ın güneydoğusunda ise Eskiköy Mevki vardır.¹⁹⁸

4.4.10. Pohantaş Yerleşimi: Taşçılı Köyü'ne bağlı bir noktadır. Dereköy-Subak Mahallesi güneybatı yönünden kuş uçuşu 1.5 km dir. 150 m güneybatısında Kilisetaş Mevki bulunur. Hakim bir tepe üzerindedir. 200 m aşağısında Dereköy Deresi akmaktadır.

II. Binyıl ile Roma Dönemine ait keramikler araştırma sırasında bulunmuştur.¹⁹⁹

4.4.11. Kilisetaş Yerleşimi-Kutsal Alanı: Taşçılı Köyü'nün 3.5 km kuzeybatısındadır. Alanın en üst noktasında ritüel alanı olarak kullanıldığı düşünülen tepe üstü kutsal alan tespit edilmiştir. Bu tepede 2x1 m boyutlu kayaya oygu şeklinde yapılmış 60 cm derinlikli bir alan olduğu saptanmıştır. Bu alana benzer bir alan daha tespit edilmiştir. İkinci tespit edilen yer ilkinin kuzeyindedir. Bu iki alan arasında akıtma olukları olduğu görülmüştür.

Kutsal alanla bağlantılı olduğu anlaşılan, alanın doğu yamacında ise Kilisetaş Yerleşimi tespit edilmiştir. Yerleşim ile kutsal alan arasında 3 basamağı olan bir yapı bulunmuştur. Bu yapının boyu 2 m eni 25 cm derinliğinin de 5 cm olduğu anlaşılmıştır. Yapının bitiminde bulunan kaçak kazı çukurundan ETÇ dönemine tarihlenen çizi/kazı bezemeli keramikler bulunmuştur.

¹⁹⁷ Kaymakçı, Giresun Yüzey Araştırması Arşivi

¹⁹⁸ Kaymakçı, Giresun Yüzey Araştırması Arşivi

¹⁹⁹ Kaymakçı, Giresun Yüzey Araştırması Arşivi

Kilisetaş Yerleşiminde yapılan sistematik yürüyüşlerde ise ETÇ-II. Binyıl-Demirçağ-Roma-Hellenistik dönemlerine tarihlenen keramikler bulunmuştur.

Yerleşimin kuzeydoğusunda Roma Döneminde kullanılan kısmen mezarlık olabilecek bir alan daha vardır. Ayrıca kaçak kazılarla tahrip edilmiş sarnıç yapısı da görülmüştür.²⁰⁰

4.4.12. Kilisetaş Yerleşimi: Taşçılı Köyünün 2 km güneyinde, Kurbantepe Yerleşimi-Tümülüsünün 500 m batısındadır.

Üzerinde tarım yapılan alanın 200x500 m ebatlarında olduğu tespit edilmiştir. Üzerinde az sayıda ETÇ-II. Binyıl keramikleri vardır.²⁰¹

4.4.13. Kiliseburnu Mezarlık Alanı: Aslanşah Köyünün 30 m kuzeyinde doğal bir tepededir Mezarlığın doğusunda Üçköprü Deresi akmaktadır. Alan köye ve vadiye hakim bir konumdadır.

Roma Dönemi mezarlık alanıdır. Toprak alımları yüzünden alanın güney kısmı tahrip olmuştur. Bu tahribat yüzünden kesitten mezarların kiremitleri iskeletlerin parçaları çok rahat şekilde tespit edilmiştir.

Kesit takip edilerek araştırılan alana göre yerleşim yeri mezarlık alanının üst kısmındadır. Ama eğimden ve tahribattan dolayı tespit edilen keramikler, kemikler ve mezar yapısında kullanılan parçalar akıntıdan dolayı yerleşimin eteklerinde toplanmıştır.

ETÇ-II. Binyıl dönemine ait keramikler tespit edilmiştir.²⁰²

4.4.14. Aslanşah Köyü Nekropolü: Köyün günümüzde de kullandığı mezarlık alanıdır. Köyün güneydoğusundadır. Doğusunda ise Üçköprü Deresi akmaktadır. 300 m kuzeyinde Kiliseburnu Mezarlık Alanı bulunmaktadır. Nekropol 200x100m ölçülerindedir.

Az sayıda ETÇ-II. Binyıl keramik grupları bulunmuştur.²⁰³

²⁰⁰ Kaymakçı, Giresun Yüzey Araştırması Arşivi

²⁰¹ Kaymakçı, Giresun Yüzey Araştırması Arşivi

²⁰² Kaymakçı, Giresun Yüzey Araştırması Arşivi

4.4.15. Kilisebeleşî Yerleşimi: Tepeltepe Köyünün 1.5 km kuzeybatısında hakim bir tepe üzerindedir. Çat Deresi yerleşimin 800-900 m kuzeydoğusunda akmaktadır.

Az sayıda II. Binyıl ile Roma Dönemi keramikleri bulunmuştur.²⁰⁴

4.4.16. Gölcük Yerleşimi: Tepeltepe Köyünün 300 m kuzeybatısındaki yamaç yerleşimidir. 500 m batısında Kilisebeleşî Yerleşimi bulunmaktadır. 5 km güneydoğusunda ise Gavurtepe kutsal alanı bulunmaktadır. Günümüzde üzerinde hala tarım yapılmaktadır. Bu yüzden tam ölçüleri kesinleştirilememiştir ama 200x200 m alanda yayılım gösterdiği düşünülmektedir.

Alan içinde dönemi tespit edilemeyen sikkeler, deniz kabukları, cam parçaları ve II. Binyıl-Roma Dönemlerine ait keramikler bulunmuştur.²⁰⁵

4.4.17. Yumurcaktaş Kale Yerleşimi: Yumurcaktaş Köyünün 50 m kuzeydoğusundadır. Hakim bir tepededir ve kayalık bir alandadır. Hemen kuzeyinde Kelkit akmaktadır. 6 km doğusunda Gavurtepe kutsal alanı vardır. Baraja yakın bir noktadadır ve baraj suları kalenin kuzey eteklerine kadar gelmektedir.

Tepe noktasının altında 4-5 m uzunluğunda horosan harçlı duvar sırası vardır. Bu duvar sırası basit kırma taşlarla yapılmış olup kuzey-güney yönlüdür. Duvarın kalınlığının 70 cm olduğu anlaşılmıştır. Aynı örgü kuzeydoğu yönünde de vardır.

Tepe noktasının kuzeyinde su sarnıcı tespit edilmiştir. Sarnıç ise 1.5 m genişlikte 2.5-3 m derinliğindedir.

ETÇ-II. Binyıl-Demir Çağı-Roma ve Hellenistik Dönemlere ait keramik buluntuları saptanmıştır.²⁰⁶

4.4.18. Kabaktepe Yerleşimi: Akvıran Köyünün 3 km güneyinde, Şebinkarahisar'ın 7 km kuzeydoğusunda, Sivas-Akıncıların 5 km güneyinde, Sivas-Suşehri'nin 7 km güneybatısındadır. Yüksek hakim bir tepede olup Giresun-Sivas sınırını kontrol edebilecek bir konumdadır.

²⁰³ Kaymakçı, Giresun Yüzey Araştırması Arşivi

²⁰⁴ Kaymakçı, Giresun Yüzey Araştırması Arşivi

²⁰⁵ Kaymakçı, Giresun Yüzey Araştırması Arşivi

²⁰⁶ Kaymakçı, Giresun Yüzey Araştırması Arşivi

Kabaktepe'nin hemen güneydoğusunda Kelkit akmaktadır. Konumu itibari ile Kelkit'in yollarını ve havzasını ayrıca çevre köyleri ve yolları kontrol edebilir.

300x300 m ebatlarında olup ETÇ-II. Binyıl ve Roma dönemine ait keramikler bulunmuştur.²⁰⁷

4.4.19. Ahurcuk Kale Yerleşimi: Ahurcuk Köyünün 1 km batısında, Gevurtepe'nin 5 km güneyinde, Dikmentepenin 8 km doğusunda, Gölcük Yerleşiminin 10 km batısındadır. 300 m kuzeyinde ise Suşehri (Sivas)-Şebinkarahisar yolu bulunmaktadır. 500 m güneybatısında ise Kılıçkaya Barajı bulunmaktadır.

Hakim bir tepede bulunan yerleşimin kuzey yamaçları düzleştirilmiş olup yol güzergahlarını denetlemektedir. ETÇ-II. Binyıl-Roma Dönemine ait keramikler bulunmuştur.²⁰⁸

4.4.20. Dikmentepe Yerleşimi: Ekecek Köyünün 1 km kuzeybatısında, Kabak Tepe'nin 6 km güneyinde, Gevurtepe'nin 5 km güneybatısındadır. Hakim yüksekçe bir noktada Giresun-Akıncılar (Sivas) yol hattı ile Şebinkarahisar Kalesini görür vaziyettedir.

Konik bir tepe yapısı olup alt etekleri düzdür. Tepenin etrafında horosan harcı ile yapılmış duvar kalıntısı görülmüş olup doğal ve yapay olarak uğradığı tahribattan dolayı ölçüleri alınmamıştır.

Tepe noktasında kuzey-güney doğrultulu 4 m uzunluğunda 1 m kalınlıklı düzensiz kesme taşlarla oluşturulmuş duvar yapısı tespit edilmiştir. Bu yapı kaçak kazılar yüzünden tahrip olmuştur. Bu yapının doğu-batı uzantılı 4x1 ölçülerinde olan taş sırası ile birleştiği anlaşılmıştır.

Bunun haricinde yine tepe noktasında 30x60 cm'lik doğal kayaya oyulmuş şekilde yapılmış doğu-batı uzantılı ritüel amaçlı bir kutsal alan vardır. Derinliği 30 cm olup akıtma oluğu mevcuttur. Kuzeybatı köşesinde düzleştirilmiş niş vardır. Tepede az sayıda II. Binyıl keramiği bulunmuştur.²⁰⁹

²⁰⁷ Kaymakçı, Giresun Yüzey Araştırması Arşivi

²⁰⁸ Kaymakçı, Giresun Yüzey Araştırması Arşivi

²⁰⁹ Kaymakçı, Giresun Yüzey Araştırması Arşivi

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu tezin amacı; Giresun ve Giresun'un dağlık kesimi ile alakalı yapılan çalışmalar sonucu toplanan malzemelere ve verilere dayanarak bölgenin geçmişini anlamak ve aydınlatmaktır. M.Ö II. Binyılda yazıyla tanışan Anadolu'da kayıtlar sayesinde bilgi birikimimiz artsa da bazı bölgeler bu konuda merkezi Anadolu kadar şanslı değildir. Bu da tezimin sorularından birini daha oluşturmaktadır. Tezime başlarken II. Binyılında Giresun'un dağlık kesiminde neler olduğunu düşünmüştüm. Bu sorunsala göre elde edilen verilerle birlikte Giresun'un dağlık kesiminin II. Binyılı aşağıda anlatıldığı şekilde modellenmektedir.

Araştırma sayısı çok az olan Giresun'da ilk çalışma İ. Kılıç Kökten tarafından yapılmıştır. Onun çalışmasından sonra uzunca bir süre bölgede arkeolojik bir çalışma yapılmamıştır. 2009 yılına gelindiğinde Selçuk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nden Ertekin Doksanaltı sadece kıyı kesimde ve Giresun adasını kapsayacak bir şekilde ve klasik dönemi içeren bir yüzey araştırması yapmıştır. 2015 yılına gelindiğinde ise benim de dahil olduğum "Giresun İli ve İlçeleri ile Giresun Adası Arkeolojik Yüzey Araştırması (Kalkolitik Çağ'dan Hellenistik Dönemin Sonuna Kadar)" başlamıştır. Bu sayede de Giresun'un dağlık kesiminin arkeolojik süreçleri ortaya çıkmıştır.

Kuzey Anadolu toprakları içinde kalan Giresun hakkında pek bilgi olmaması bölgenin kültür varlığından eksik olmasından değil araştırma eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bölge çok dağlık ve engebelerlidir. Aynı zamanda kıyı kesimi çok gür bitki örtüsüyle kaplıdır. Bu gür bitki örtüsü yüzünden toprak örtüsü bile çoğu yerde gözükmeyiz. İklim neredeyse sürekli yağışlıdır. Bunun yanı sıra düz olarak tanımlanabilecek arazi-toprak alanı bulmak çok zordur. Bunların haricinde kentleşme ve insan faktörü de bölgede araştırma zorluğu yaratan faktörlerdendir.

Bölge içi ulaşım da belli kısıtlamalara tabidir. İç kesim ile kıyı kesim arası ulaşım sadece belli geçitlerle sağlanır. Bu geçitler hariç dağlık arazide ulaşım pek mümkün değildir.

İç kesim ile kıyı kesim birbirinden farklı özellikler taşır. Daha çok karasal iklim özelliği taşıyan iç kesimde kışlar soğuk ve karlı; yazlar sıcaktır. Bahar mevsimleri ise

yağışın olduğu zamanlardır. Bitki örtüsü ise kıyı kesime oranla seyrek, karasal iklime uygun özellikte olup bozkırdır. Yer yer ormanlık alanlarda mevcuttur. Zorlayıcı arazi şartları burası içinde geçerlidir.

Bu sayılan özellikler araştırmacılar için zorluk yaratsa da dönem insanların güvenlik hissini arttırmaktadır. Giresun'un iç kesimi civarında yaşadıkları düşünülen Azzi-Hayaşa ve Kaşkaların bu özelliklerin farkında olup, bu özellikleri de düşmanları olan Hititlere karşı kullanmışlardır.

Hititlere gerçek bir tehdit oluşturan Kaşkalar onlara olan akınlarında ve saldırılarında her zaman akıllıca davranmış ve dağlık bölgeleri savunma amaçlı kullanmıştır. Yaşadıkları coğrafya tam olarak belirlenemese de ve konu hakkında tartışmalar sürse de Kelkit'i sınır olarak kullanıp Kelkit'in kuzeyinde kaldıkları anlaşılmaktadır. Kaşkalar başlarında bulunan bir "bey" ile yönetiliyordu. Her beyin kendine ait bölgesi ve savaşçıları vardı. Tek bir kralları ve merkezi yönetimleri yoktu. Bu da aynı zamanda "yayla tipi" olarak adlandırılan bir yaşam biçimine sahip olduklarını göstermektedir. İklim ve coğrafyanın dayatması sonucu hayvancılık yapıp buna uygun bir biçimde yaşamışlardır. Bunun yanı sıra hayvancılığı destekleyen tarım ile bağcılık yaptıkları da bilinmektedir. Kaşkalar Hitit gücünün zayıflamasını bekliyor böyle zamanlarda Pala ve Tummannu halkları üzerinde hakimiyet kuruyorlardı. Hayaşalılar ile haberleşip onlarla ortak saldırı planları yapıyorlardı. Hititlerin başına her zaman bela olan Kaşkalar Hititlerin kutsal olarak kabul ettiği Nerik Şehrini ele geçirmiş ve Hattuşah'ı yıkmışlardır.

Bu bölge ve civarında yaşadıkları düşünülen diğer bir grup ise Azzi-Hayaşalılardır. Hayaşalılar aşiret sistemine yakın bir biçimde yönetilmekteydi. Yine Kaşkalara benzer şekilde "yayla tipi" denilen yaşam şekline uygun biçimde yaşamaktaydılar. Hayvancılık ve buna destek verecek şekilde tarımla uğraşıyorlardı. Yukarı Bölge olarak adlandırılan topraklarda yaşayan Hayaşalılar'ın bilinen ilk lideri Karrina'dır. Karrina Hititler ile Kummuha'da (Kemah) savaşmıştır ve yapılan savaşta öldüğü düşünülmektedir. Karrina dan sonra başa Hukkana adlı bir kişi geçmiştir. O I. Suppiluliuma'nın kız kardeşi ile evlenmiş ve kan bağı ile barışı sağlamıştır. Bu barış durumu Hukkana Antlaşması ile iki taraf arasında kabul edilmiştir. Bu barışa rağmen daha sonradan başa gelen Hayaşalı Anniya Kaşkalı Phuniya ile anlaşıp Hititlere

saldırınca barış bozulmuş olur. Sonrasında II. Murşili'nin düzenli saldırıları ile Hayaşalıları sindirmiştir .

Bu bölgede yaşayan insanlar coğrafyanın zorunlu kısıtlamalarından dolayı “yayla tipi”, “Transhümanizm” veya “göçebe” olarak adlandırılan şekilde yaşamak zorunda kalmışlardır. Bu yaşam biçimi tanımında kullanılan Transhümanizm kelimesi Batı Dillerinde “ iyi otlak için sürülerin mevsim göçü” anlamında kullanılmaktadır.²¹⁰ Kavram olarak açıklamak istersek ise de Transhümanizm “... sürekli yerleşim yerinden farklı mevsimlerden değişik çevrelerden yararlanabilmek amacıyla bölgede bulunan otlaklara olan hareketleri anlamına gelmektedir.”²¹¹ Bu gruplar “mevsimsel döngüler ışığında bazen yatay bazen dikey hareket ederek yaylaya çıkmaktadır.”²¹² Transhümanist bir grupta: doğa ve çevre ile bütünlük sağlanması, yazlık-kışkık olarak iki farklı yerleşimin olması ve ikisinin de kullanılması, bu iki yerleşim noktaları arasında da iletişimin sürmesi ve hayvancılık ile ilgilenmesi esastır.²¹³

Hayvancılığın genel olarak tarımsal hayata destek olmak amacıyla yapıldığı düşünülse de Giresun'un iç kesiminde temel olan hayvancılık, hayvancılığa destek olarak tarım yapılmaktadır. Aynı zamanda yayla faaliyetleri sadece hayvancılıkla alakalı değildir. İlkbahar-sonbahar arası süren yaylada doğada yetişen şifalı otların, meyveler ve bitkilerin toplanması da yan ekonomik bir kaynak oluşturmaktadır.²¹⁴

Yayla zamanı hayvanların rahat bir şekilde beslenebilmesi için daha yüksek ve daha çok otlağın olduğu mevkilere çıkılır. Kar sularının erimesi ile daha da besleyici olan topraklar hem insan hem hayvanların devamlılığının sağlaması için gereklidir. Kış gelene kadar yaylada geçen hayatta kış zamanı için ot balyaları hazırlanır. Yaylacılık doğrudan hayvancılıkla alakalı olmakla beraber yan ekonomik katkıları sebebi ile

²¹⁰ Adnan Baysal,” Doğu Anadolu Arkeolojisinde Göçebelik ve Yaylacılık Kültürü (M.Ö. II. Bin) : Veriler Işığında Yeni Düşünceler, **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:13,Sayı:23,2012,s.258.

²¹¹ Baysal, s. 259.

²¹² Ayhan Yardımcıel,”Orta Aras Havzası'nın Anadolu Paydaşında Pastoral Yaşam (Transhümanistlerin ve Nomadiklerin Yerleşim Stratejileri)”,**Cenubi Garbi Kafkas Hükümeti'nin Kuruluşunun 100. Yılı Münasebetiyle Kars ve Güney Kafkasya Tarihi Yazıları**, (Ed. Muharrem Turp),İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul,2019,s. 29

²¹³ Baysal, s. 258.

²¹⁴ Yakar, s.173

bölge halkının hem günümüzde hem de geçmişte geçim yoluna ve buna bağlı olarak da yaşam şekline dönüşmüştür.

Kuzey Karadeniz aynı zamanda maden yatakları bakımından da zengin bir bölgedir. Yaşayan insanların bu kaynakları bilip kullandığı da gerçektir. Yapılan araştırma içinde tespit edilen yerleşimlerde bunu da destekleyebilecek cüruf kalıntıları da bulunmuştur.

Karadeniz bölgesinde 3 farklı yerleşim şekli görülür. Bunlar: dağ ve tepe yamaçlarındaki küçük köyler, tepelerin üstünde kalan küçük yerleşimler ve alçak noktalarda yer alan büyük yerleşimler.²¹⁵ Tespit edilen yerleşmeler genellikle tepe üstü veya yamaç yerleşmesi şeklindedir. Ağırlıklı olarak ETÇ ile II. Binde iskan görmüştür. Bu dönemden sonra ise nüfus azalması söz konusudur. Düzenli ve kesintisiz yerleşmelerin sayısı çok azdır. Yerleşim noktaları seçilirken güvelik ihtiyacının arandığı fazlaca hissedilmektedir. Genellikle yüksek ve doğal koruması olabilecek (taşlık, kayalık, tepe üstü veya bir tarafından ulaşımın olmadığı-uçurum olan) yerler seçilmiştir. Böyle bir doğal koruma yoksa da kendilerini korumak amacıyla duvar yapısı kullandıkları eldeki verilerden anlaşılmıştır. Yerleşimler ırmakların açtığı derin vadiler üzerine kurulmuştur. Genel olarak ele alınca yerleşmelerin çoğunlukla doğu-batı uzantılı bir hat üzerinde olduğu anlaşılmıştır. Aynı zamanda yerleşim noktaları genellikle birbirine yakın noktalardan seçilmiştir. Belli merkez noktalar ise diğer yerleşim noktalarını görebilecek şekilde hakim tepe noktalarından seçilmiştir. Şebinkarahisar da bulunan Kabak Tepe buna örnek olabilir. Yerleşimlerin birbirini görür vaziyette olması, yakın olması ve belli merkez noktaların özellikle diğer noktaları da çok iyi şekilde görmesi ve geniş bir araziyi kontrol etmesi hatta sınır noktalarında olması güvenlik ihtiyacını çok net bir şekilde bize göstermesinin yanı sıra diğer bir işaret ettiği nokta ise dönem insanının “koordineli iletişim” halinde olduğudur. İhtiyaçlarını temel alarak yerleşimlerini belirleyen insanlar kendi aralarında iletişim halindedirler. Bu iletişimleri sayesinde “merkez noktalar” ile diğer yerleşimler arasında haberleşme sağlanmış olmalıdır. Bu tablo sayesinde belki de Kaşka toplumunun saldırılar karşısında dağların iç taraflarına çekilmesi daha iyi anlaşılabilir.

²¹⁵ Yakar, s. 251

Çamoluk İlçesinde tespit edilen yerleşmelerin çoğu Kelkit boyunca kurulmuş olup doğu-batı uzantılıdır. Yerleşmeler birbirine yakın ve birbirini görür vaziyettedir. Güvenliğin sağlanması için bazı noktalara daha çok önem verilmiştir. Yerleşmeler coğrafyanın kısıtlamasına maruz kalmıştır bu yüzden de seçilen noktalar günümüzün yol hatları ile paralellik göstermiştir. Bu yüzden Şiran-Alucra-Şebinkarahisar yol hattının da yerleşimlerle paralel olduğu söylenebilir.

Bölgede tepe üstü ve yamaç yerleşimleri görülmektedir. Yerleşim noktalarının seçilmesinde korunaklı olması ve su kaynağına yakın olmasına dikkat edilmiştir. Kuzey kıyıların yerleşimde daha çok tercih edildiği görülmüştür. Ormanlık alanlar ise pek tercih edilmemiştir.

GKÇ'dan itibaren yerleşim gören Alucra ilçesi II. Binyılda yoğun bir yerleşime maruz kalmıştır. Alucra Bölgesinde bulunan yerleşimler daha çok kuzey-güney hatlıdır. Genellikle su kenarlarına yakın noktalar tercih edilmiş eğer bu koşul sağlanamıyorsa da sarnıç yapıları ile bu sorun çözülmeye çalışılmıştır. Güvenlik olgusuna yine önem verilmiş ve yerleşimlerde sur olarak adlandırılacak yapı kalıntıları görülmüştür.

Alucra İç Anadolu ile Karadeniz arasında geçiş sağlayabildiği için önemli bir noktadır. Dağlar arasında kısıtlanan bu bölgede Köklüce ile Çamoluk'un; Çalgan Yerleşimi ile de Şiran hattı koruma amacıyla izlenmiş veya sınır noktaları olarak kullanıldığı anlaşılmıştır.

Yapılan çalışmalar da anlaşılmıştır ki Şebinkarahisar'ın Alucra-Çamoluk sınırını oluşturan alanda yükseltinin fazla olmasından dolayı yerleşim için tercih edilmemiştir. Yani Şebinkarahisar'ın güneydoğusunda yerleşim yoktur. Kılıçkaya Barajı'nın kuzeydoğu kısmında da yerleşimler pek sık değildir. Bu da geçmişte bölgenin ormanlık alan olması ile alakalı olmalıdır. Barajın batısında ise yerleşimler mevcuttur. Yerleşimler genellikle Kelkit Havzası'nın kuzeyi ile batısı tarafındadır. Su kenarına yakınlık yine yerleşim noktalarının seçiminde önemli bir rol oynamıştır. Sivas'ın Suşehri İlçesine doğru olan yol güzergahında yerleşim sayısının arttığını belirlenmiştir.

Yerleşimler genellikle küçük boyutlu olup süreliliği azdır. Genellikle yerleşmeler birbirini görür konumdadır. Yerleşmeler çoğunlukla yamaç yerleşmesi şeklindedir. Güvenlik amacıyla yüksek tepeler ile hakim noktalar yerleşim için tercih edilmiştir. Yüksek noktaların ritüel amaçlı da kullanıldığı anlaşılmıştır.

Yüzey araştırması sonucunda Giresun'un dip tarihide ortaya çıkmıştır. Çıkan bu verinin sadece yüzey araştırması sonucu olduğu unutulmamalı ve yapılacak kazı çalışmaları ile değişebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Eldeki verilerle bölgenin dip tarihi Kalkolitik Çağ'a kadar geri çekilmiştir. Alucra İlçesinde bulunan Tepeköy Gavur Kale'de bulunan Karaz Kültürüne ait mal grupları ile Doğu Karadeniz'de Karaz Kültürünün yayılım alanı genişlemiştir.

Bölgede bulunan keramikler genellikle bezemesizdir. ETÇ'ye tarihlenen bazı koyu yüzlü malların yüzeyinde çizi-kazı bezeme vardır. Aynı zamanda ETÇ mal grubu iyi açıktır. Bazı örneklerinde ise omurga yapısı gözükmemektedir.

II. Binyıla tarihlenen mal grupları ise kaba sayılabilecek özelliktedir. Çoğunlukla mika, taşçık ve kireç katkılıdır. Hamurun çok yoğurulup dinlendirildiğini söyleyemeyiz. Bu yüzden katkılar çok net gözükmemektedir. Mansel Kataloğuna göre hamur renkleri 7.5YR-5/6 ve 7.5YR-5/4 tonları aralığındadır. Keramik gruplarında ise 2.5YR-5/6 renkleri ağır basmaktadır. Genellikle kırmızı ve kırmızımsı kahve tonları ağır basmaktadır. Ağız parçaları genellikle basit ağız veya kalınlaştırılmış ağız kenarlıdır. Dipler ise genellikle düz dip şeklindedir. Kulplar genellikle şerit kulptur. II. Binyıl keramik gruplarında kazı-tarak ve yiv bezeme ile parmak bezeme olmasına rağmen bu örnekleri çok fazla sayıda görmemekteyiz. Keramikler çark yapımıdır. Keramikler genellikle kendinden astarlıdır.

Şu ana kadar Giresun da sadece Giresun Adasında kazı çalışmaları yapılmıştır. Dağlık kesimde ise sadece Alucra İlçesi'nde bulunan Sivritepe Tümülüs'ünde 1992 yılında Giresun Müzesi tarafından bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmaların artması ile bölgenin tarihi ve geçmişi de değişecektir....

KAYNAKÇA

Acun, F.,(2010).Şebinkarahisar. *TDV İslam Ansiklopedisi*.38.
<https://islamansiklopedisi.org.tr/sebinkarahisar>.(09.04.2020)

Açikel, A.,(2012). Tokat. *TDV İslam Ansiklopedisi*.
41.<https://islamansiklopedisi.org.tr/tokat>. (09.04.1994)

Alp, Sedat.,(1991). *Hethitische Briefe aus Maşat Höyük*, Ankara.

Aram,K.,(2015).Between The Euphrates And Lake Van (On The Location Of Hayaşa And Azzi). *Uluslararası Doğu Anadolu Güney Kafkasya Kültürleri Sempozyumu Kitabı Bildiriler I*.(ss 271-275), Cambiridge Scholars Publishing.

Atalay, İ.(1989).*Türkiye Coğrafyası*, Ankara: Yeniçağ Yayınları.

Baysal, A . (2012). Doğu Anadolu Arkeolojisinde Göçebelik ve Yaylacılık Kültürü (M.Ö. II. Bin) : Veriler Işığında Yeni Düşünceler. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (23) , 255-268

Bekdemir, Ü., Fatsa, M.(2015). *Geçmişten Günümüze Giresun*. Giresun: Giresun İl Özel İdaresi

Bozgun, Ş,(2017). Çiviyazılı Belgelerde Hitit Sınır Kenti Tiliura. *Archivum Anatolicum*.11(1):29-74

Burney, C,A.,(1956) Northern Anatolia Before Classical Time. *Cambridge University Press*.6.179-203

Cavaignag, E,. (1931).” L’extension de la zone Gasgas a I Qest,” RHA, Paris.

Cevher.M.,(2019). Hitit Ülke Savunmasında Tampon Bölgeler. *International Social Sciences Studies Journal*. 5(34): 2327-2336

Cornelius,F.,(1958). Zur Hethitischen Geographie: Die Nachbarn des Hethiterreiches” *Revue Hittite et Asianique*. XVI. 225-251

Çalışkan Akgül, H,. (2016) Türkiye’nin Karadeniz Bölgesinin Prehistoryası: Bir Terra Incognita Analizi. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*. 11(21). 9-26

Çiğdem, Süleyman., Emir, O.,(2016) Gümüşhane İli’nin Prehistoriası ve İlkçağı Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Gümüşhane Tarihi(İl Oluşunun 85.Yılında Gümüşhane Tarihi ve Ekonomisi Sempozyumu Tarih Bildirileri* (ss.11-36), Gümüşhane. Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.25-26 Mayıs 2010

Demirdağ, İ.,(2012). *Sarıçiçek Dağı’nda (Alucra/Giresun) Karstlaşma ve Karstik Şekiller*,(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demirel, S . (2019). MÖ I. Binyılda Doğu Karadeniz’in Yerel Toplulukları. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* , 5 (8) , 129-141 .

Demirel, S,. Çalışkan Akgül, H,. (2018) En Eski Doğu Karadenizliler. *Doğu Karadeniz’de Toplumsal Yapı Kültür ve Gündelik Hayat* (ss.5-10).Trabzon: Serander Yayınları

Demirel, S.,(2017). Contribution To Localization Of Azzi-Hayasa Mentioned In Hittite Cuneiform Texts. *Archivum Anatolicum*.11(1):97-110

Demirel, S.,(2019) MÖ.I Binyılda Doğu Karadeniz’in Yerel Toplulukları. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*.5 (8):129-141

Dönmez, Ş.(2008). Tunç Çağı'nda Orta Karadeniz Bölgesi ve Kelkit Havzası Yerleşimleri. *Belleten*. LXXII(264):413-430

Dönmez, Ş., Dönmez E,N,(2009) Amasya-Oluz Höyük Kazısı 2007 Yılı Çalışmaları: İlk Sonuçlar. *Belleten*. LXXIII/267: 395-421

Emecen, F,. (1996). Giresun. *TDV İslam Ansiklopedisi*. 14. <https://islamansiklopedisi.org.tr/giresun> (09.04.2020)

Förster, E,. (1921). Ausbeute aus den Boğazköi-Inschriften, *MDOG*, 61.

Garstang, J., Gurney,O,R,(1959). *The Geography of Hittite Empire*. London: British Institute of Archaeology at Ankara

Güterbock,H,G(1956). The North Central Area of Hittite Anatolia. *Journal of Near East Studies*. 20.85-97

Uyanık, H,(2014).Arkeolojik Araştırmalar Işığında Tunç Çağı'nda Erbaa. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.97-120

Hrozný, B,. (1940).Die Älteste Geschichte Vorderasiens Prag.Melantrich

Kaymakçı, S . (2017). Güncel Arkeolojik Bulgular Işığında Giresun İlının Dağlık Kesiminin Prehistoryası. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* , 3 (4) , 15-29 .

Kaymakçı, S,(2019) .Yeni Bulgular Işığında M.Ö. II. Binyılda Giresun İlının Dağlık Kesimi-Çamoluk İlçesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.41:169-180

Kaymakçı, S,(2019).Yüzey Araştırmaları Işığında Şebinkarahisar'ın M.Ö. II. Binyıl Yerleşmeleri ve Yol Bağlantıları. *Karadeniz Araştırmaları Merkezi*,61(16) :1-16

Kaymakçı, S.(2017) *Kelkit Havzası'nın Eskiçağ Tarihi ve Arkeolojisi (Lykos)*. Konya: Kömen Yayınları

Kaymakçı, S. (2017) Doğu Karadeniz Bölgesinde Karaz-Erken Transkafkasya Kültürüne Ait Yeni Bir Yerleşim Alucra-Gavur Kalesi, *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi* (TÜBA-AR),21:4:15-29

Kökten, İ, K.,(1944).Kuzey-doğu Anadolu Prehistoryasında Bayburt Çevresinin Yeri. Ankara Üniversitesi. *Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*.3(5):465-484

Kökten, İ, K.,(1962).Anadolu Ünye'de Eskitaş (Paleolitik)Ait Yeni Buluntular. *Ankara Üniversitesi Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*.20(34):275-279.

Ksenophon. (1974) *Anabasis Onbinlerin Dönüşü*. İstanbul: Hürriyet Yayınları

Macqueen, J, G,. (2018).Hititler ve Hitit Çağında Anadolu. Ankara: Arkadaş Yayınevi

Mayer,L,A,.Garstang, J,. (1923). *Index Of Hittite Names*.London

Meier, D,Y.,Aksoy,B. (2015) , Doğu Karadenizde Erken Transkafkasya Kültürü: Ard Bölge Üzerinden Bir Değerlendirme, *Uluslararası Doğu Anadolu Güney Kafkasya Kültürleri Sempozyumu Kitabı,Bildiriler I*,(ss.258-265) Newcastle: Cambridge Scholars Publishing

Memiş, E. (2013).*Eskiçağ Türkiye Tarihi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım

Murat,L.,(1996).Hitit Dünyasında Gaşgaların Yeri. *III. Uluslararası Hititoloji Kongresi Bildirileri*. Çorum 16-22 Eylül 1996.(ss.435-443).Ankara: Uyum Ajans

Murat, L.,(1998). Hitit Coğrafyasında Yukarı Ülke Tarihi Ve Önemi. *Türkiye'de Sosyal Bilimlerin Gelişmesi Ve Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Sempozyumu Bildiriler*.(ss 176-188) Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Murat, L.,(2018). Kaşkalar Karadeniz’de Erken Bir Halk. *Aktüel Arkeoloji*.64:80- 93

Müller Karpe A, Müller Karpe V. Kuşaklı-Sarissa.(2014) *Hititler Bir Anadolu İmparatorluğu*.(ss 200-225) Yapı Kredi Yayınları.

ÖKSE, T . (2005). Kızılırmak ve Fırat Havzalarını Birbirine Bağlayan Eski Kervan Yolları. *Bilig* , (34) , 15-32

Özcan, R.,(2015). Hititler ve Doğu Anadolu. *Uluslararası Doğu Anadolu Güney Kafkasya Kùltürleri Sempozyumu Kitabı, Bildiriler I*.(ss 277-283) Cambiridge Scholars Publishing.

Özgüç, T., (1978). *Maşat Höyük Kazıları ve Çevresindeki Araştırmalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

Özsait, M.,(1991).1991 Yılı Ordu-Mesudiye Yüzey Araştırmaları. *X. Araştırma Sonuçları Toplantısı*. Ankara

Sagona, A., Zımanasky, P.(2015). *Arkeolojik Veriler Işığında Türkiye’nin En Eski Kùltürleri MÖ 1.000.000-550*. İstanbul: Arkeoloji Ve Sanat Yayınları

Schuler, E, Von.,(1965). *Die Kaskaer*. Ein Beitrag zur Etnographie des Kleinasien. Berlin

Sevin, V.(2004). *Anadolu Arkeolojisi*. İstanbul: Der Yayınları

Ünal, A.,(2003).*Hititler Devrinde Anadolu II*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Ünsal, V., (2006). Doğu Karadeniz’in Tarihi Coğrafyası. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.8(2):229-144

Ünsal, V.,(2017). Hayaşa Krallığı'nın Kuzeydoğu Anadolu'daki Varlığı ve Hayaşa-Hitit İlişkileri. *Researcher: Social Science Studies*. 5 (4): 790-809

Yakar, J.(2017).*Anadolu'nun Etnoarkeolojisi*. İstanbul: Homer Kitapevi.

Yardımcıel, A(2019). Orta Aras Havzası'nın Anadolu Paydaşında Pastoral Yaşam (Transhümanistlerin ve Nomadiklerin Yerleşim Stratejileri).*Cenubi Garbi Kafkas Hükümeti'nin Kuruluşunun 100. Yılı Münasebetiyle Kars ve Güney Kafkasya Tarihi Yazıları*.(ss.25-48) İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık,

Yurtsever, A.(2004). *M.Ö 2.Binyılı Orta Karadeniz Bölgesi Çanak Çömleği (İkiztepe Kazıları Işığında)*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İNTERNET KAYNAKLARI

[https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sivas/kulturenvanteri/kayalipinar-hoyuk-ve-oren\(01.01.2020](https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sivas/kulturenvanteri/kayalipinar-hoyuk-ve-oren(01.01.2020)

<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/erzincan/kulturenvanterisit/altintepe-orenyeri>

[http://www.tayproject.org/TAYmaster.fm\\$Retrieve?YerlesmeNo=2111&html=masterdetail.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYmaster.fm$Retrieve?YerlesmeNo=2111&html=masterdetail.html&layout=web)

[http://www.tayproject.org/TAYmaster.fm\\$Retrieve?YerlesmeNo=1279&html=masterdetail.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYmaster.fm$Retrieve?YerlesmeNo=1279&html=masterdetail.html&layout=web)

[http://www.tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=8729&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=8729&html=ages_detail_t.html&layout=web)

[http://www.tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=8729&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=8729&html=ages_detail_t.html&layout=web)

[http://www.tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=806&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=806&html=ages_detail_t.html&layout=web)

[http://www.tayproject.org/TAYages.fm\\$Retrieve?CagNo=1336&html=ages_detail_t.html&layout=web](http://www.tayproject.org/TAYages.fm$Retrieve?CagNo=1336&html=ages_detail_t.html&layout=web)

<http://www.sebinkarahisar.bel.tr/default.aspx?pid=23351>(08.08.2020)

<http://www.nerik.de/oezet/>(12.05.2019)

<http://www.ktu.edu.tr/arkeoloji-etkinlik24050>

<http://www.giresun.gov.tr/ulasim>(08.08.2020)

<http://www.giresun.gov.tr/genel-bilgi>(08.08.2020(

<http://www.giresun.gov.tr/cografya1>(08.02.2020)

<http://www.camoluk.gov.tr/cografya> (08.02.2020)

<http://www.bafra.bel.tr/Sayfa/559bccfbfdcac109a4c27bdc/Ikiztepe-Hoyugu-ve-Kazilari>(23.05.2020)

<http://www.alucra.gov.tr/cografya>(23.05.2020)

[http://tayproject.org/TAYmaster.fm\\$Retrieve?YerlesmeNo=795&html=masterDetail.html&layout=web](http://tayproject.org/TAYmaster.fm$Retrieve?YerlesmeNo=795&html=masterDetail.html&layout=web)

<http://sebinmyo.giresun.edu.tr/tr/page/cografi-ozellikler/4233>(23.05.2020)

<https://nisanyanmap.com/>(23.05.2020)

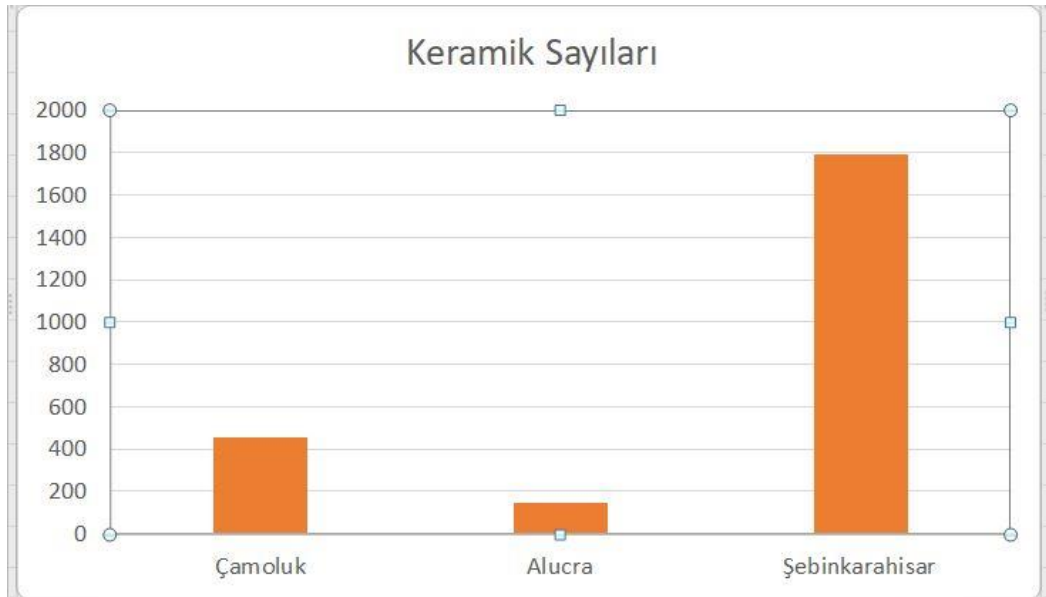
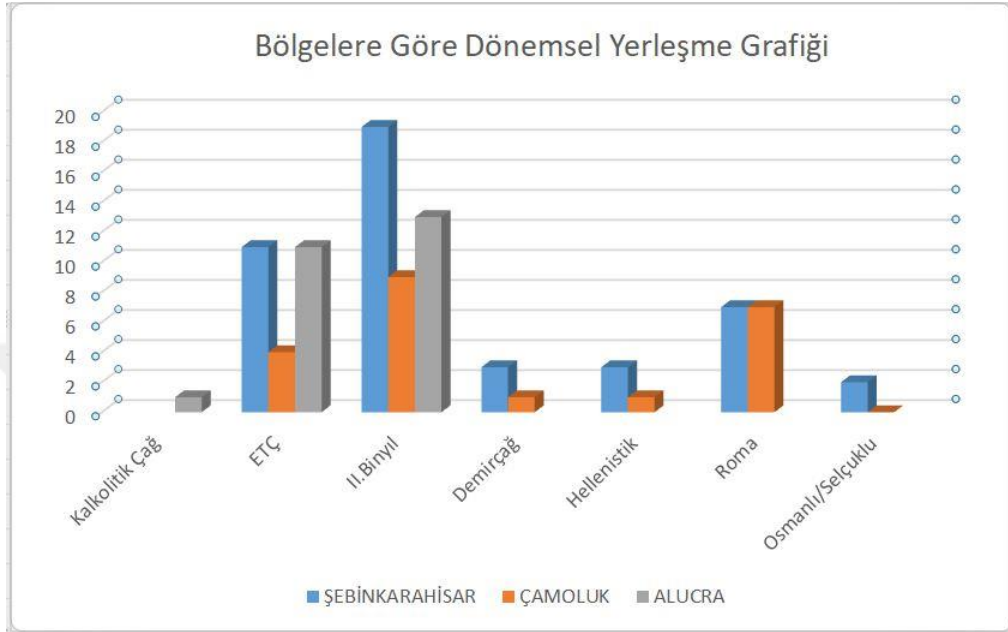
EKLER

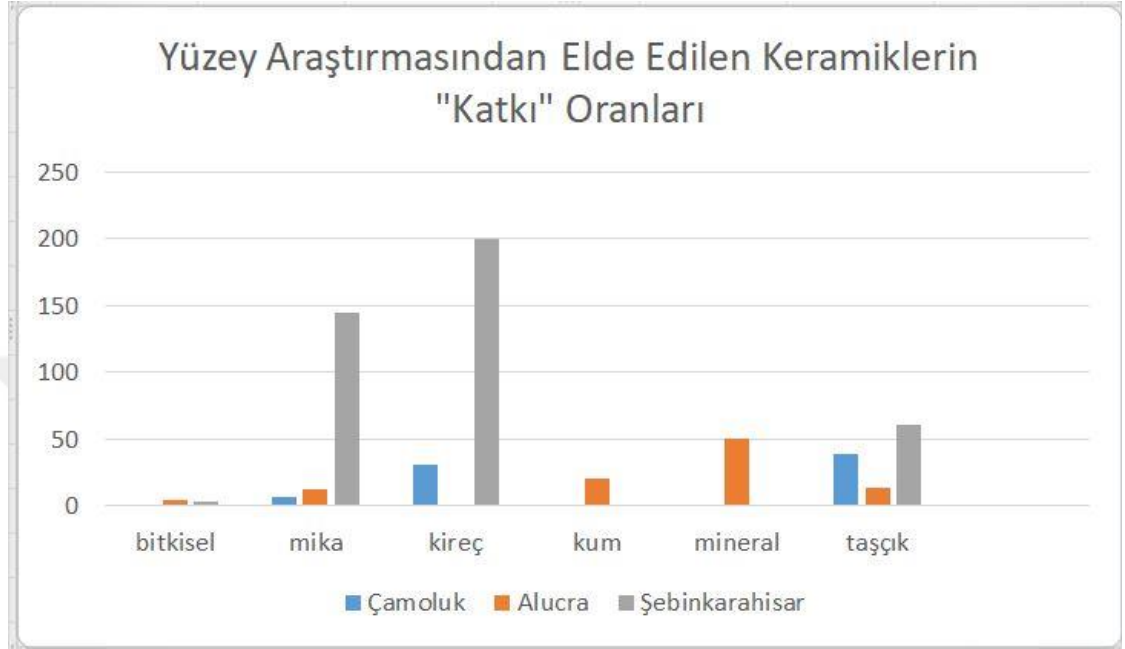
ESKİ KÖY İSİMLERİ LİSTESİ

<u>İL</u>	<u>İLCE</u>	<u>SİMDİKİ ADI</u>	<u>ESKİ ADI</u>
GİRESUN	ÇAMOLUK	KARADİKMEN	MANUZARA
GİRESUN	ÇAMOLUK	HACIAHMETOĞLU	AVARAK
GİRESUN	ÇAMOLUK	GÜRÇALI	ZAĞAPA/ZAĞPA
GİRESUN	ÇAMOLUK	USLUCA	MUTAĞA
GİRESUN	ALUCRA	HACİHASAN	GELVARİS
GİRESUN	ALUCRA	AKTEPE	ZİL
GİRESUN	ALUCRA	KOMAN	KOMANA
GİRESUN	ALUCRA	SUYURDU	İLİMSU
GİRESUN	ALUCRA	ELMACIK	HAVARNA
GİRESUN	ALUCRA	KÖKLÜCE	ALAKİLİSE
GİRESUN	ŞEBİNKARAHİSAR	GÖKÇETAŞ	MANASTIR
GİRESUN	ŞEBİNKARAHİSAR	YEŞİLYAYLA	GELCESE
GİRESUN	ŞEBİNKARAHİSAR	GÜNEYGÖREN	İSOLA
GİRESUN	ŞEBİNKARAHİSAR	EVCİLİ	KEYLİK
GİRESUN	ŞEBİNKARAHİSAR	ARSLANŞAH	ARSLANŞA
GİRESUN	ŞEBİNKARAHİSAR	TEPELTEPE	DEPELTEPE
GİRESUN	ŞEBİNKARAHİSAR	AHURCUK	AXURCUK
GİRESUN	ŞEBİNKARAHİSAR	EKECEK	KARA ŞEHİNŞEH KARAŞENŞE ²¹⁶

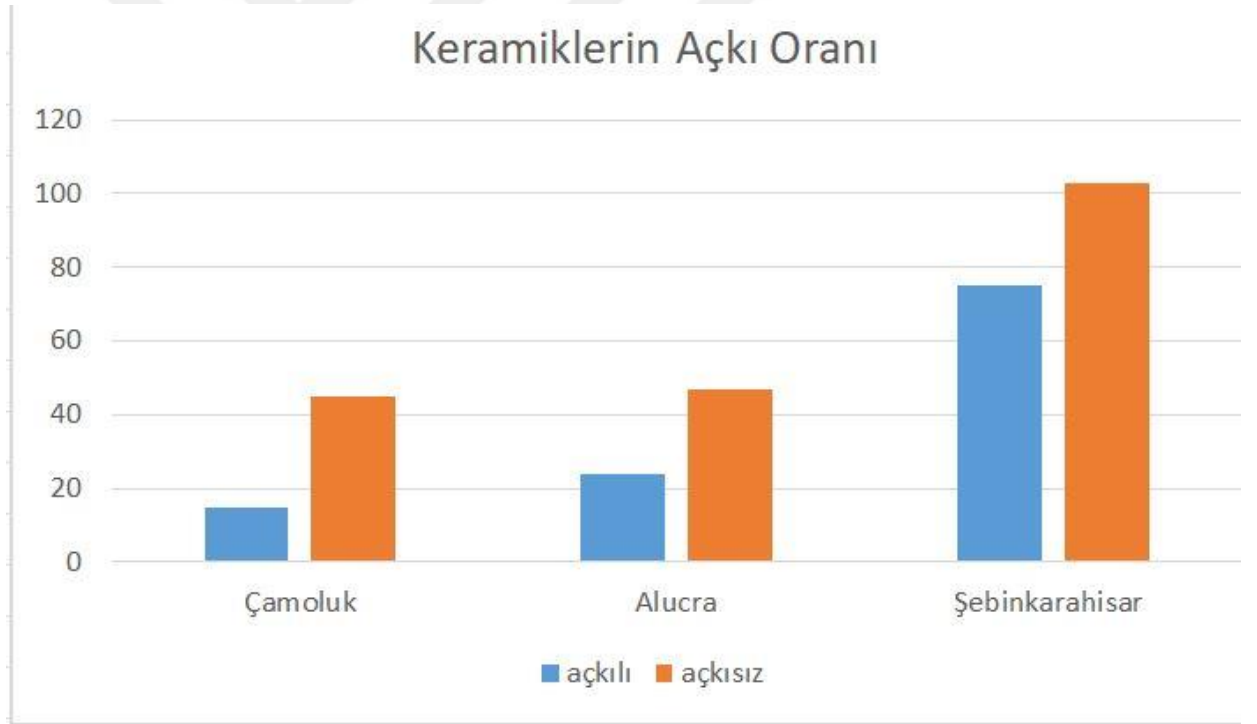
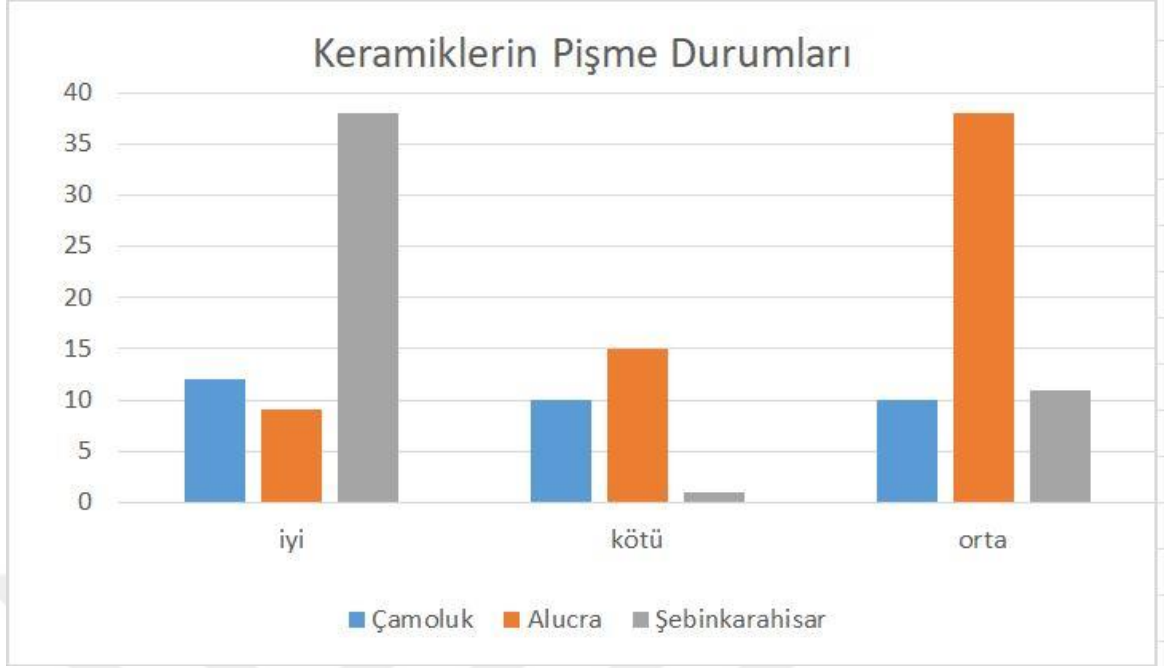
²¹⁶ Bu bilgi Index-Anatolicus adlı sayfadan alınmıştır. <https://nisanyanmap.com/?> (01.04.2020)

GRAFİKLER

²¹⁷ 2015 yılında yüzey araştırmalarında keramik toplanması yasak olduğu için; Alucra İlçesi'nin keramik sayısında eksiklik vardır. Ancak bölgelerde ki yoğunluğun ortaya konması amacı ile bu grafik yapılmıştır.

HARİTALAR

Harita 1: Türkiye haritası üzerinde Giresun'un yeri

Harita 2: Giresun'un İlçeleri

Düzenleyen: Güneş Özdal

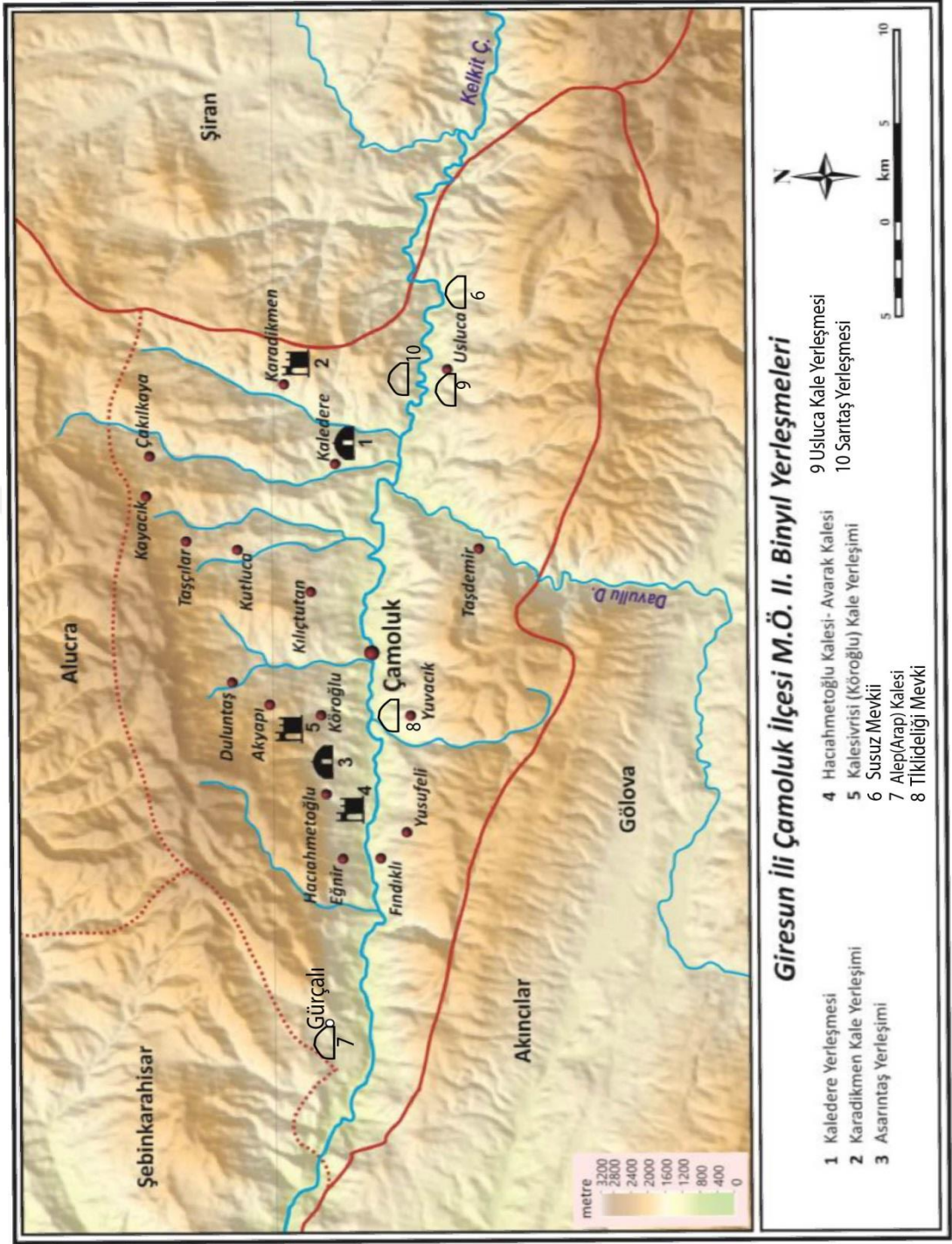

Harita 5: Kaşkaların muhtemel yerleşim yerleri- Azzi-Hayaşalıların Doğu Anadolu da olduğunu gösteren harita (Harita J. G .Macqueen, Hititler ve Hitit Çağında Anadolu kitabından alınmıştır.)

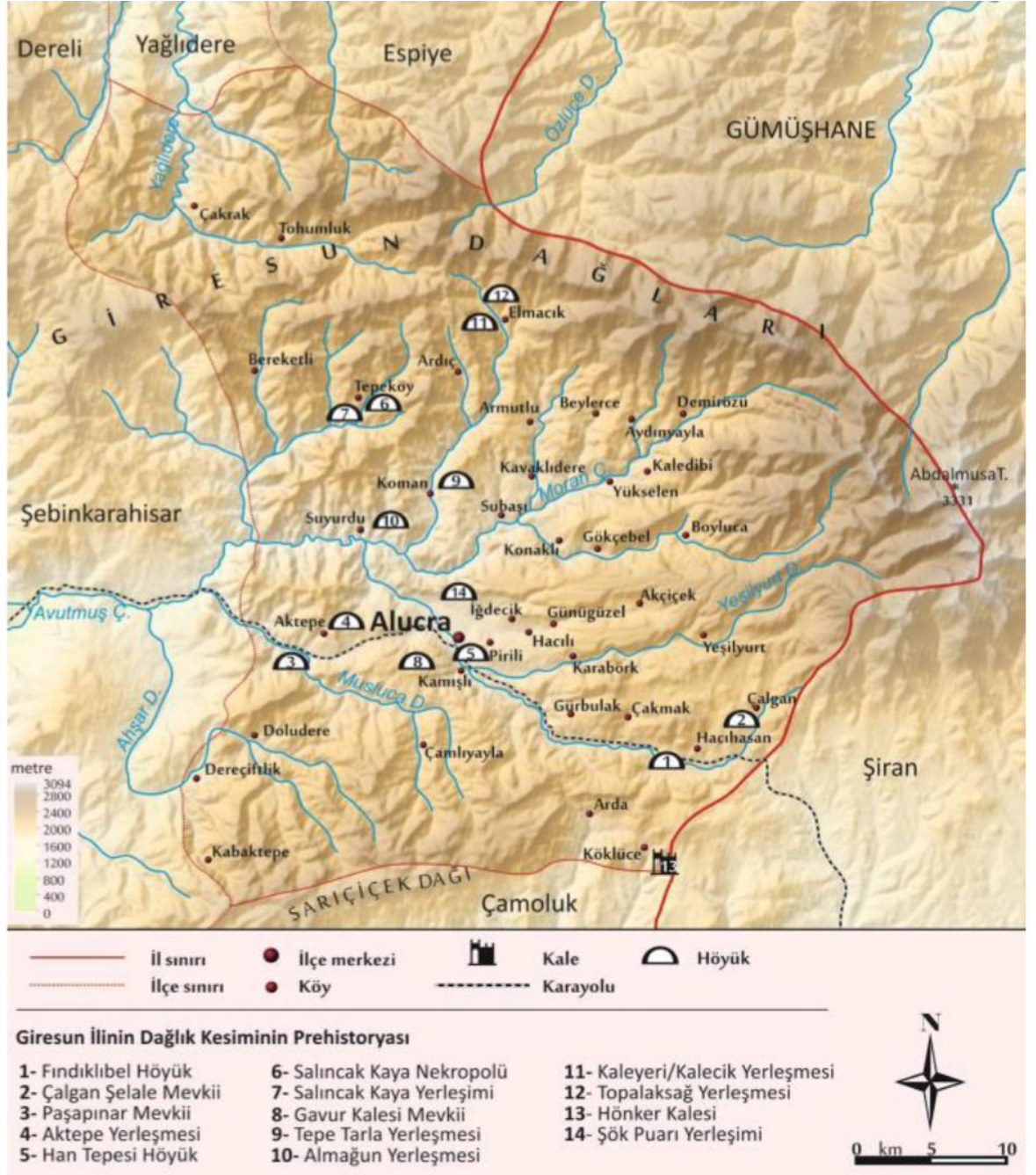
Harita 1. Hitit Devleti ve Komşuları (Ünsal, 2006: 237)

Harita 6

Harita 7:

(Salih KAYMAKÇI'nın arşivinden alınmıştır . Düzenleyen: Güneş ÖZDAL)

Harita 8: (Salih Kaymakçı'nın arşivinden alınmıştır.)

Harita 9:

(Salih KAYMAKÇI'nın arşivinden alınmıştır . Düzenleyen :Güneş ÖZDAL)

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1: Hacıahmetoğlu-Avarak Kalesi- (Fotoğraf: Salih Kaymakçı)

Fotoğraf 2: Karadikmen Kalesi (Fotoğraf : Salih Kaymakçı)

Fotoğraf 3: Susuz Mevki (Fotoğraf: Salih Kaymakçı)

Fotoğraf 4: Alep-Arap Yerleşimi (Fotoğraf: Salih Kaymakçı)

Fotoğraf 5: Sarıtaş Yerleşmesi (Fotoğraf : Salih Kaymakçı)

Fotoğraf 6: Gavur Kale Yerleşimi

Salih Kaymakçı'nın "Güncel Arkeolojik Bulgular Işığında Giresun İlinin Dağlık Kesiminin Prehistoryası" adlı makalesinden alınmıştır.(s.21)

Fotoğraf 7:Aktepe Yerleşmesi (Fotoğraf: Salih Kaymakçı)

Fotoğraf 8: Topalaksag Yerleşimi (Fotoğraf :Salih Kaymakçı)

Fotoğraf 9: Han Tepesi Höyük (Fotoğraf: Salih Kaymakçı)

Fotoğraf 10: Yumurcaktaş Kale Yerleşimi (Fotoğraf: Salih Kaymakçı)

Fotoğraf 11: Ahurcuk Kalesi (Fotoğraf: Salih Kaymakçı)

Fotoğraf 12 :Kabaktepe Yerleşimi (Fotoğraf: Salih Kaymakçı)

Fotoğraf 13: Gölcük Yerleşimi (Fotoğraf :Salih Kaymakçı)

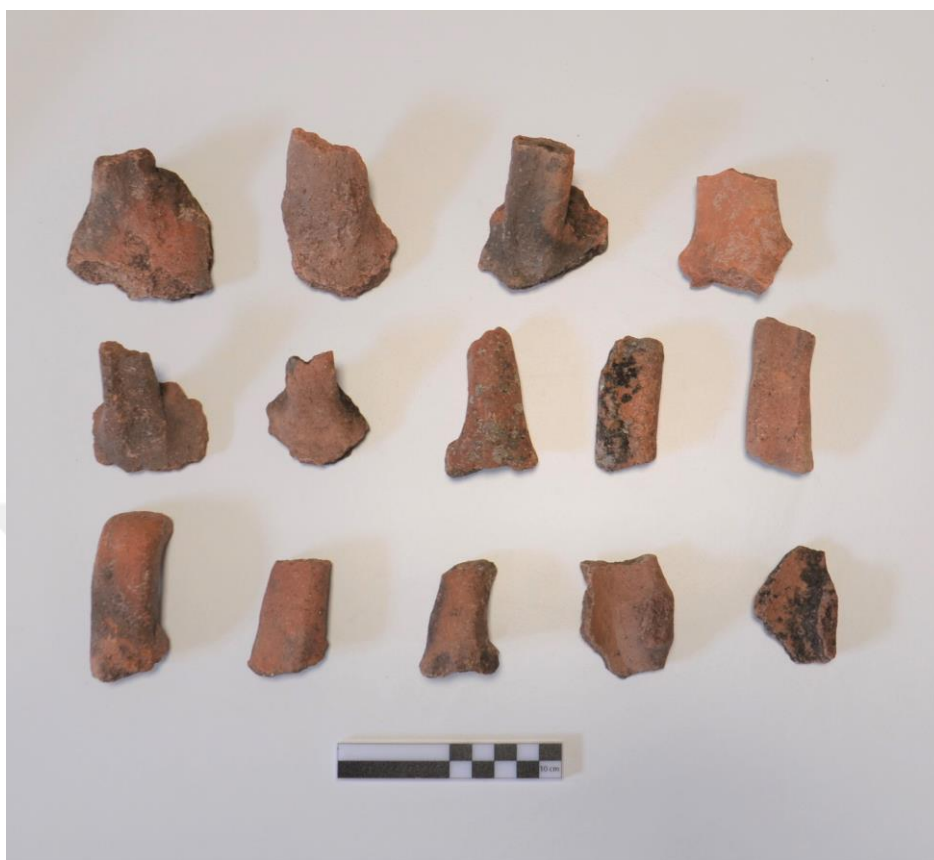

Fotoğraf 14: Kilisetaş Yerleşimi (Fotoğraf: Salih Kaymakçı)

KATALOG VE LEVHALAR

LEVHA 1²¹⁸

Envanter No : ÇM-003-021

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 10R-4/8

Hamur Katkısı : Mika-Kireç

Astar Rengi : 7.5YR-8/3

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Bezeme : -

Form: Dışa Çekik Ağızlı

Envanter No : ÇM-003-022

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 7.5YR-5/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

²¹⁸ Levhalarda kullanılan form bilgileri Tuba Ökse'nin "Önasya Arkeolojisinde Çanak Çömlek" adlı kitabına göre düzenlenmiştir.

Envanter No : ÇM-003-023

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :10R-4/8

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : 7.5YR-8/3

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Bezeme : -

Form: Dışa Çekik Ağızlı

Envanter No : ÇM-003-024

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :2.5YR-4/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi :Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği : Çark

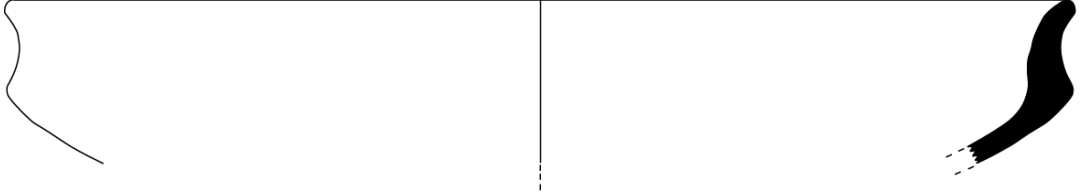
Bezeme : -

Form: Dışa Çekik Ağızlı

LEVHA 1

Karadikmen Kalesi
ÇM-003-021

1

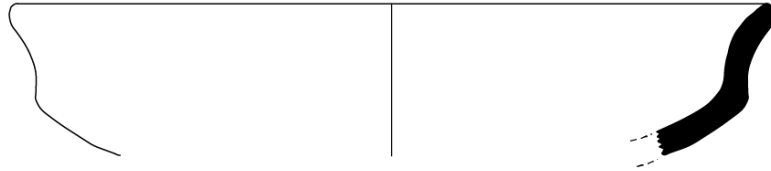
Karadikmen Kalesi
ÇM-003-022

2

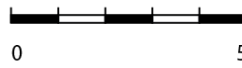
Karadikmen Kalesi
ÇM-003-023

3

Karadikmen Kalesi
ÇM-003-024

4

LEVHA 2

Envanter No : ÇM-003-025

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 10R-4/8

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : 7.5YR-5/6

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açık: Kötü

Bezeme : -

Form: Dışa Çekik Ağız

Envanter No : ÇM-002-026

Buluntu Yeri : Susuz Mevki

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :10R-4/8

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi :7.5YR-5/6

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : ark

Açkı: Yok

Bezeme : -

Form: Kalınlaştırılmış Ağız

Envanter No : M-003-027

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : Gley1-6/1

Hamur Katkısı : Taşçık

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği : El

Açkı : Yok

Bezeme : Oluk Bezeme

Form: İe Eğik Ağız

Envanter No : ÇM-003-028

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 7.5YR-8/3

Hamur Katkısı : Kireç,Taşçık

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : Çark

Açkı:-

Bezeme : -

Form: İçe Çekik Ağız

Karadikmen Kalesi
ÇM-003-025

5

Susuz Mevki
ÇM-002-026

6

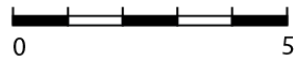
Karadikmen Kalesi
ÇM-003-027

7

Karadikmen Kalesi
ÇM-003-028

8

LEVHA 3

Envanter No : ÇM-003-008

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :7.5YR-8/2

Hamur Katkısı : Taşçık

Astar Rengi : 7.5YR/-8/3

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği :

Açk : Yok

Bezeme : -

Form: Dışa Eğik Ağız

Envanter No : ÇM-003-008

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 10R-4/8

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Kalınlaştırılmış Dışa Eğik Ağız

Envanter No : ÇM-001-010

Buluntu Yeri : Kaledere Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 7.5YR-5/6

Hamur Katkısı : Taşçık, Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 :Yok

Bezeme : -

Form: Dışa Eğik Ağız

Envanter No : ÇM-003-011

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 7.5YR-6/6

Hamur Katkısı : Mika,Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açkı :Yok

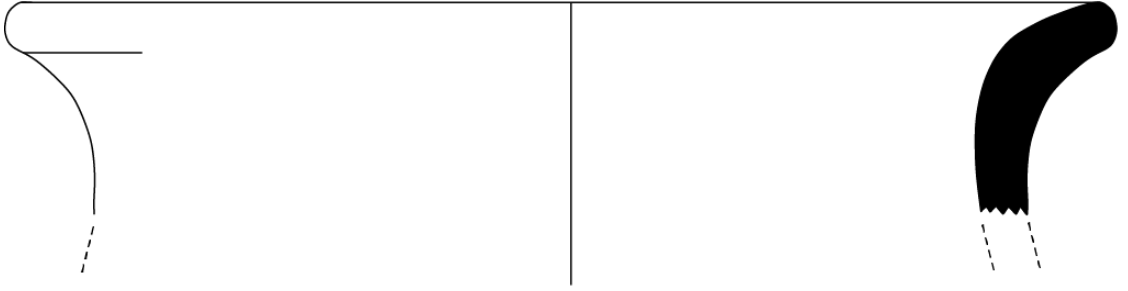
Bezeme : -

Form: Dışa Eğik Ağız

Karadikmen Kalesi
ÇM-003-008

9

LEVHA 3

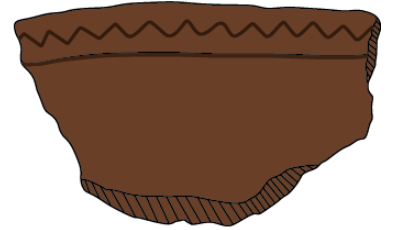
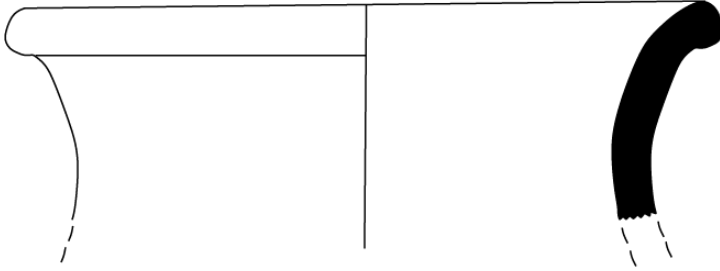
Susuz Mevki
ÇM-002-009

10

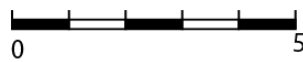
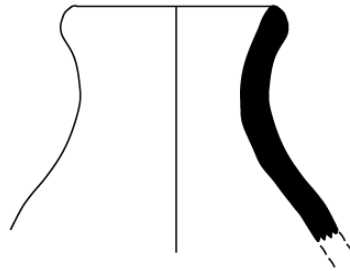
Kaledere Kalesi
ÇM-001-010

11

Karadikmen Kalesi
ÇM-001-011

12

LEVHA 4

Envanter No : ÇM-003-012

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 5YR-8/3

Hamur Katkısı : Kireç, Taşçık

Astar Rengi : 7.5YR-8/3

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açkısı : Kötü

Bezeme : -

Form: Basit Ağız Kenarlı

Envanter No : ÇM-003-012

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 2.5 YR-4/6

Hamur Katkısı : Taşçık

Astar Rengi : 7.5YR-8/3

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Basit Ağız Kenarlı

Envanter No : ÇM-001-014

Buluntu Yeri : Kaledere Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 7.5YR-8/3

Hamur Katkısı : Taşçık

Astar Rengi : 10R-4/8

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Basit Ağız Kenarlı

Envanter No : M-005-015

Buluntu Yeri : Hacıahmetoğlu Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 7.5YR-8/3

Hamur Katkısı : Taşçık

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : ark

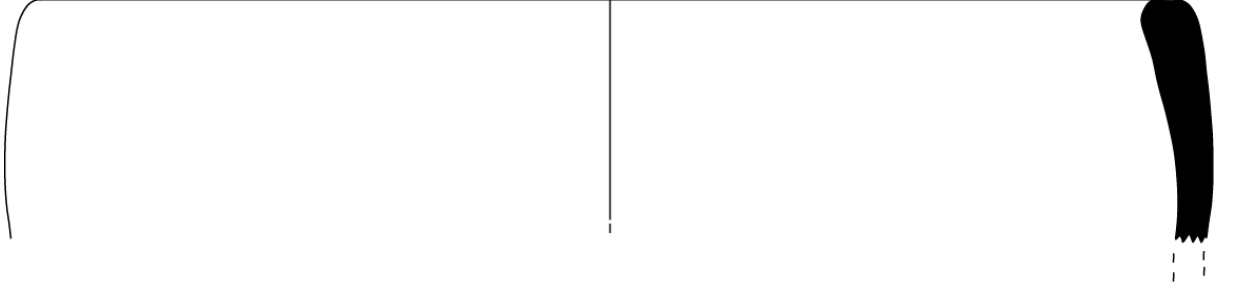
Akısı : Yok

Bezeme : -

Form: Basit Ağız Kenarlı

Karadikmen Kalesi
ÇM-003-012

13

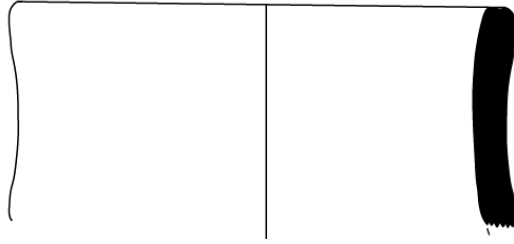
Karadikmen Kalesi
ÇM-003-013

14

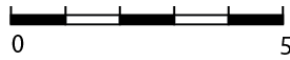
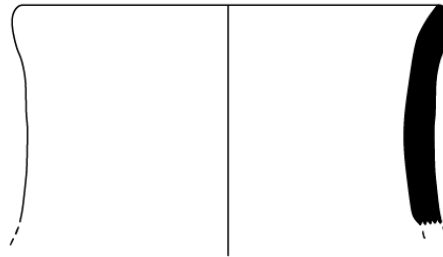
Kaledere Kalesi
ÇM-001-014

15

Hacıahmetoğlu Kalesi
ÇM-005-015

16

LEVHA 5

Envanter No : ÇM-003-016

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :5YR-8/3

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : 10R-4/8

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği :

Açkı : Kötü

Bezeme : -

Form: Dışa Eğik Ağızlı

Envanter No : ÇM-004-017

Buluntu Yeri : Asarıntaş Yerleşmesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :7.5YR-8/3

Hamur Katkısı : Taşçık

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Dışa Eğik Ağızlı

Envanter No : ÇM-003-018

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 10R-4/8

Hamur Katkısı : Taşçık,Kireç

Astar Rengi : 7.5YR-5/6

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 :Yok

Bezeme : -

Form: Dışa Eğik Ağızlı

Envanter No : ÇM-003-019

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : -

Hamur Katkısı : Taşçık,Kireç

Astar Rengi : 7.5YR-5/6

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : Çark

Açkı :Var

Bezeme : -

Form: Dışa Eğik Ağızlı

Envanter No : ÇM-003-020

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 10R-4/8

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açkı: Orta

Bezeme : -

Form: Dışa Eğik Ağızlı

Karadikmen Kalesi
ÇM-003-016

17

Asarıntaş Yerleşimi
ÇM-004-017

18

Karadikmen Kalesi
ÇM-003-018

19

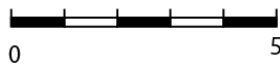
Karadikmen Kalesi
ÇM-003-019

20

Kaledere Kalesi
ÇM-001-020

21

LEVHA 6

Envanter No : ÇM-001-001

Buluntu Yeri : Kaledere Kalesi

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :7.5YR-8/3

Hamur Katkısı : Kireç,Taşçık

Astar Rengi : 7.5YR-8/2

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Düz Dip

Envanter No : ÇM-001-002

Buluntu Yeri : Kaledere Kalesi

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :7.5YR-8/2

Hamur Katkısı : Taşçık

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Düz Dip

Envanter No : ÇM-003-003

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 7.5YR-8/2

Hamur Katkısı : Kireç, Taşçık

Astar Rengi : 10R-4/8

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği : --

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Düz Dip

Envanter No : ÇM-003-004

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 2.5YR-4/6

Hamur Katkısı : Taşçık

Astar Rengi : 7.5YR-5/6

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : --

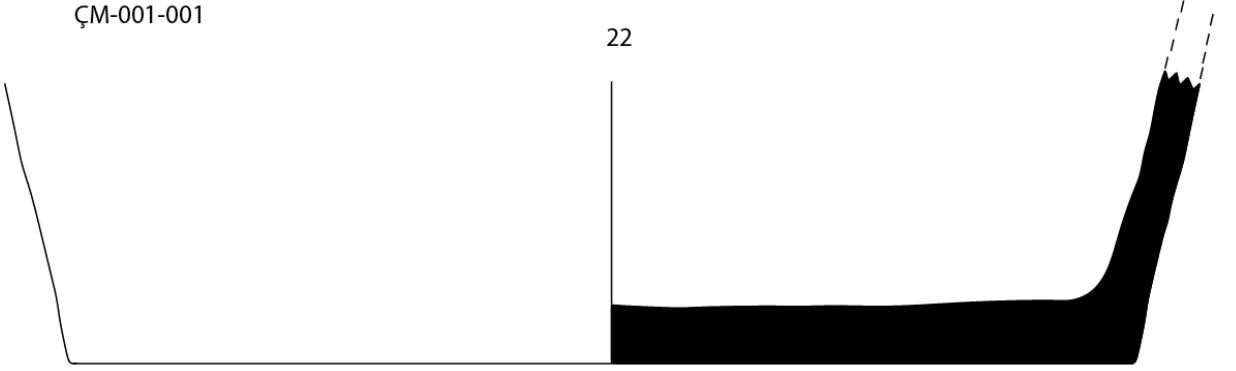
Açkı : Var

Bezeme : -

Form: Düz Dip

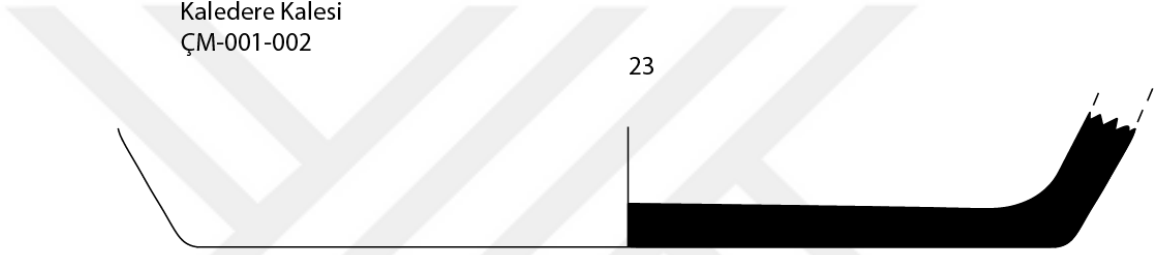
Kaledere Kalesi
ÇM-001-001

22

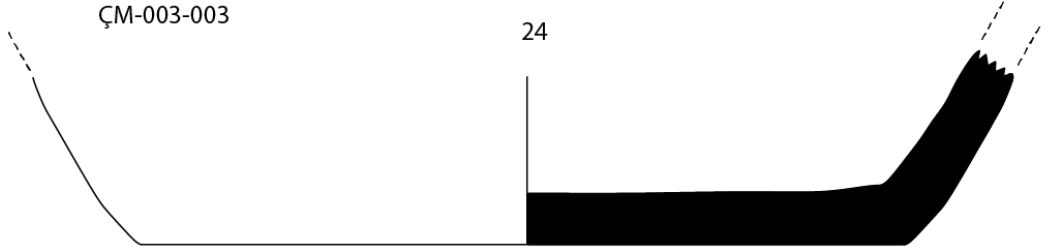
Kaledere Kalesi
ÇM-001-002

23

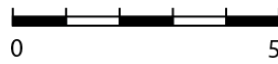
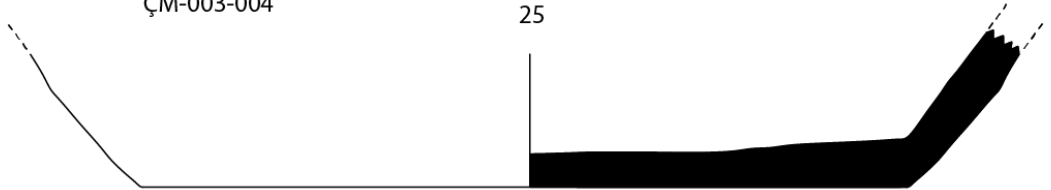
Karadikmen Kalesi
ÇM-003-003

24

Karadikmen Kalesi
ÇM-003-004

25

LEVHA 7

Envanter No : ÇM-003-004

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :10R-4/8

Hamur Katkısı : Taşçık

Astar Rengi : --

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği : -

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Düz Dip

Envanter No : ÇM-001-005

Buluntu Yeri : Kaledere Kalesi

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :10R-4/8

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Düz Dip

Envanter No : ÇM-003-004

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :-

Hamur Katkısı : Taşçık,Kireç

Astar Rengi : 2.5YR-4/6

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği : -

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form:Düz Dip

Envanter No : ÇM-003-004

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 7.5YR-8/2

Hamur Katkısı : Taşçık

Astar Rengi : 7.5YR-8/3

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği :

Açkısı : Yok

Bezeme : -

Form: Düz Dip

Karadikmen Kalesi
ÇM-003-004

26

Kaledere Kalesi
ÇM-001-005

27

Asarıntaş Yerleşmesi
ÇM-004-006

28

Karadikmen Kalesi
ÇM-003-007

29

LEVHA 8

Envanter No : ÇM-003-029

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Kulp Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :10R-4/8

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi :7.5YR-8/3

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açkısı : Yok

Bezeme : -

Form: Şerit Kulp

Envanter No : ÇM-005-030

Buluntu Yeri : Hacıahmetoğlu Kalesi

Buluntu Türü : Kulp Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :GLEY1-6/1

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : 10R-4/8

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açk1 :Yok

Bezeme : -

Form: Şerit Kulp

Envanter No : ÇM-002-031

Buluntu Yeri : Susuz Mevki

Buluntu Türü : Kulp Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 7.5YR-8/3

Hamur Katkısı : Taşçık

Astar Rengi : 2.5YR-3/6

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : El

Açk1 :Yok

Bezeme : -

Form: Şerit Kulp

Envanter No : M-003-029

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Kulp Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 7.5YR-8/3

Hamur Katkısı : Taşçık

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : El

Ak : Yok

Bezeme : -

Form: şerit Kulp

Envanter No : ÇM-003-029

Buluntu Yeri : Karadikmen Kalesi

Buluntu Türü : Kulp Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 2.5YR-4/6

Hamur Katkısı : Taşçık

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : El

Açkı : --

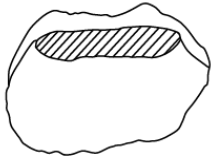
Bezeme : -

Form: Şerit Kulp

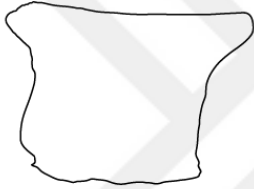
LEVHA 8

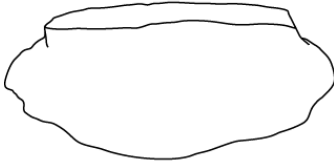
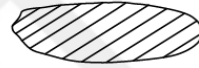
30
Karadikmen Kalesi
ÇM-003-029

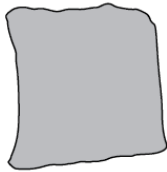
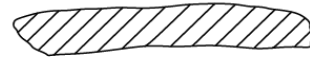
31
Hacıahmetoğlu Kalesi
ÇM-005-030

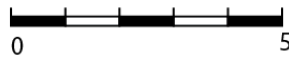
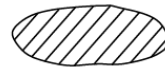
32
Susuz Mevki
ÇM-002-031

33
Susuz Mevki
ÇM-002-032

34
Susuz Mevki
ÇM-002-034

LEVHA 9

Envanter No : ŞB-022-035

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 10YR-7/3

Hamur Katkısı : Mika

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : Kakma-Parmak Bezeme

Form: Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı

Envanter No : ŞB-022-036

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 5YR-4/1

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark-El

Açk1 : Var

Bezeme : Dalga-Çizgi Bezeme

Form: Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı

Envanter No : ŞB-022-037

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 5YR-5/6

Hamur Katkısı : Kireç,Mika

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark-El

Açk1 : Yok

Bezeme : Kakma-Parmak Bezeme

Form: Kalınlaştırılmış Ağız Kenarlı

Envanter No : ŞB-022-038

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 5YR-5/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

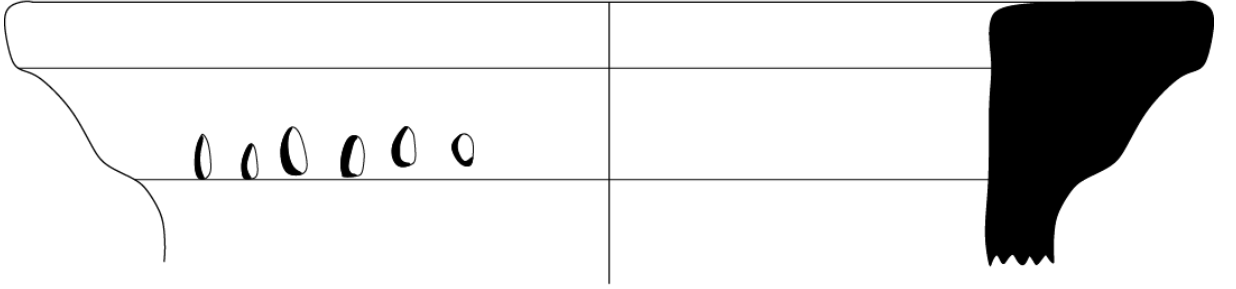
Açkı : Yok

Bezeme : Çizi Bezeme

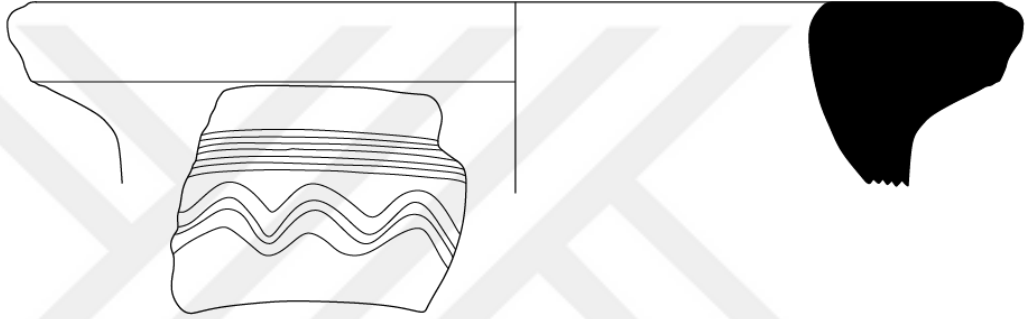
Form: İçe Eğik Ağız

Yumurcaktaş-ŞB-022-035

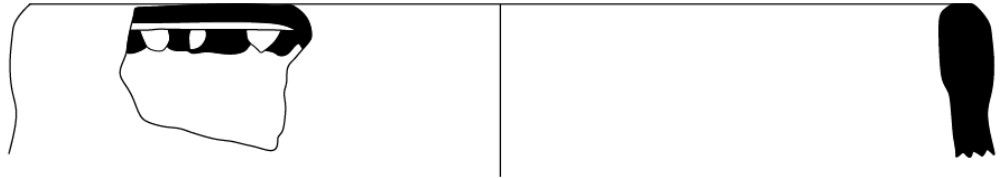
35

Yumurcaktaş
ŞB-022-036

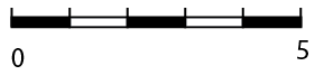
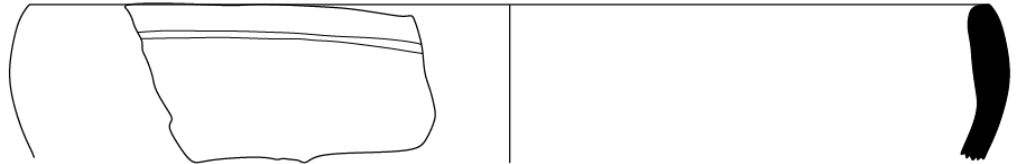
36

Yumurcaktaş
ŞB-022-037

37

Yumurcaktaş
ŞB-022-038

38

LEVHA 10

Envanter No : ŞB-016-039

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 5YR-5/6

Hamur Katkısı : Kireç, Mika

Astar Rengi : 5YR-5/6

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açkı : Kötü

Bezeme : -

Form: Basit Ağız Kenarlı

Envanter No : ŞB-016-040

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : ?

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Basit Ağ1z Kenarlı

Envanter No : ŞB-0226-041

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Ağ1z Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 7.5YR-6/6

Hamur Katkısı : Kireç, Taşçık

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Var

Bezeme : -

Form: Basit Ağ1z Kenarlı

Envanter No : ŞB-016-042

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Ağ1z Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 5YR-5/6

Hamur Katkısı : Kireç, Mika

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Basit Ağız Kenarlı

Envanter No : ŞB-016-043

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 10YR-5/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

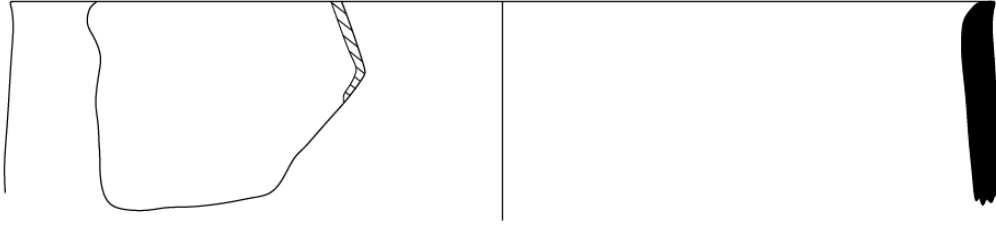
Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Basit Ağız Kenarlı

ŞB-016-039-Kilisetaş

39

ŞB-016-040-Kilisetaş

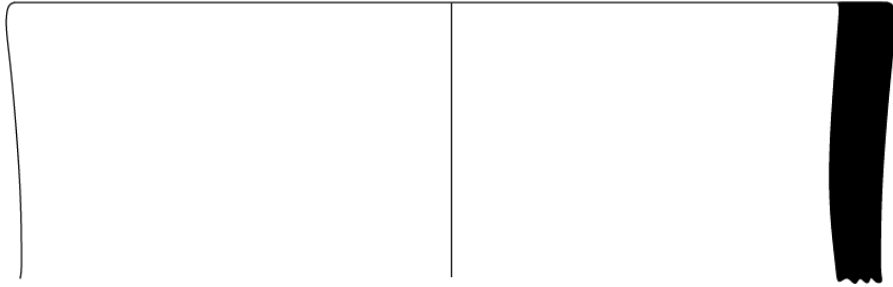
40

ŞB-022-041
Yumurcaktaş

41

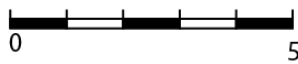
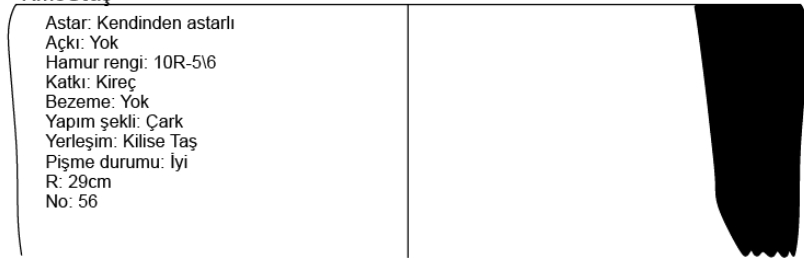
ŞB-016-042
Kilisetaş

42

ŞB-016-043
Kilisetaş

43

Astar: Kendinden astarlı
 Açkı: Yok
 Hamur rengi: 10R-5/6
 Katkı: Kireç
 Bezeleme: Yok
 Yapım şekli: Çark
 Yerleşim: Kilise Taş
 Pişme durumu: İyi
 R: 29cm
 No: 56

LEVHA 11

Envanter No : ŞB-016-044

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 10 YR-5/2

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Az

Bezeme : -

Form: Dışa Eğik Ağız

Envanter No : ŞB-016-045

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 2,5 YR-5/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Dışa Eğik Ağız

Envanter No : ŞB-022-046

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 2,5 YR-5/4

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Dışa Eğik Ağız

Envanter No : ŞB-016-047

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 2.5 YR-5/4

Hamur Katkısı : Mika

Astar Rengi : 2.5 YR-5/6

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

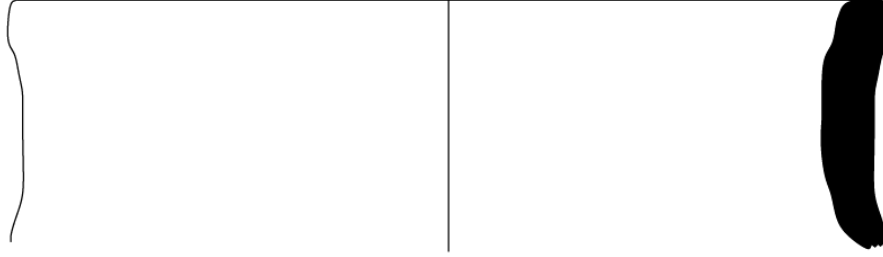
Açkı : Var

Bezeme : -

Form: Dışa Eğik Ağız

ŞB-016-044
Kilisetaş

44

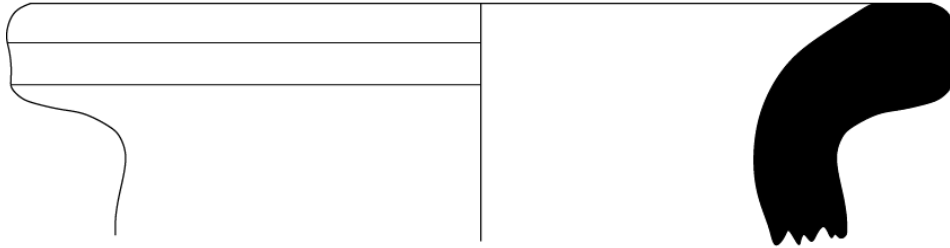
ŞB-016-045
Kilisetaş

45

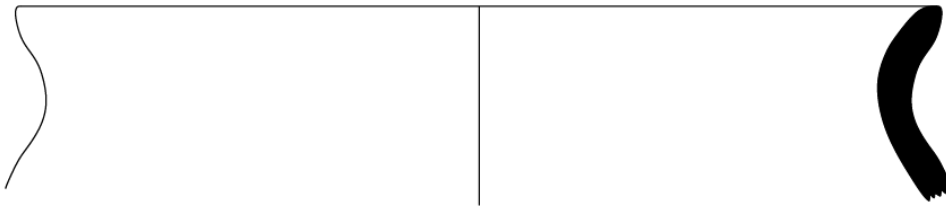
ŞB-022-046
Yumurcaktaş

46

ŞB-016-047
Kilisetaş

47

LEVHA 12

Envanter No : ŞB-016-048

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 5YR-6/6

Hamur Katkısı : Kireç, Mika

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Orta

Bezeme : -

Form: Dışa Çekik Ağızlı

Envanter No : ŞB-016-049

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 5YR-5/4

Hamur Katkısı : Kireç, Mika

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Dışa Çekik Ağzılı

Envanter No : ŞB-016-050

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 2.5YR-5/6

Hamur Katkısı : Kireç, Mika

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Var

Bezeme : -

Form: Dışa Çekik Ağzılı

Envanter No : ŞB-016-051

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 10 YR-5

Hamur Katkısı : Kireç, Mika

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Orta

Bezeme : -

Form: Dışa Çekik Ağızlı

Envanter No : ŞB-022-052

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :2.5 YR-5/6

Hamur Katkısı : Kireç, Mika

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

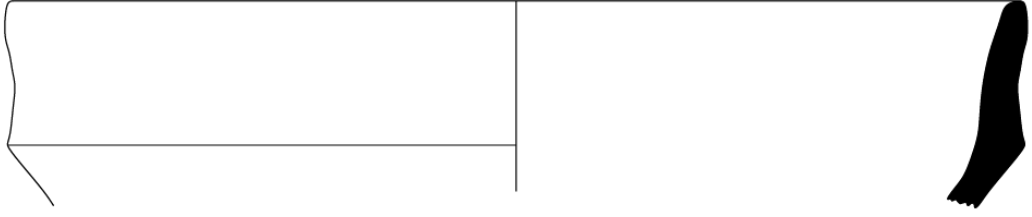
Açk1 : Yok

Bezeme : -

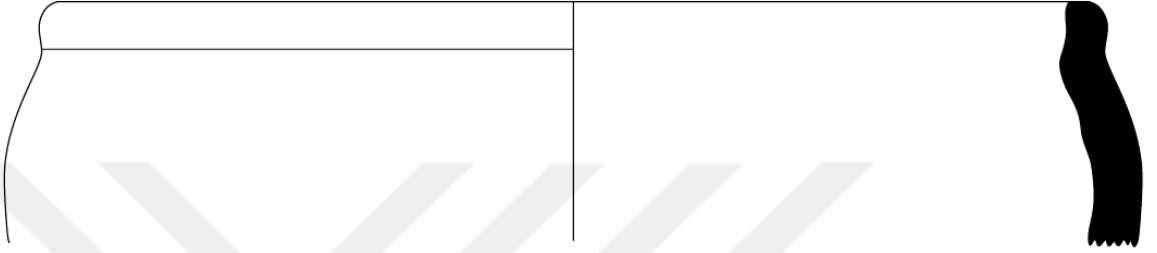
Form: Dışa Çekik Ağızlı

ŞB-016-048-Kaletaş

48

ŞB-016-049
Kaletaş

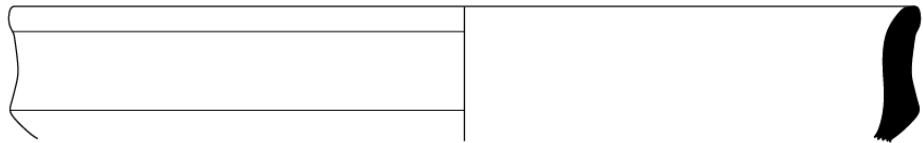
49

ŞB-016-051
Kaletaş

50

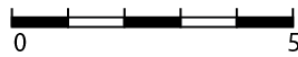
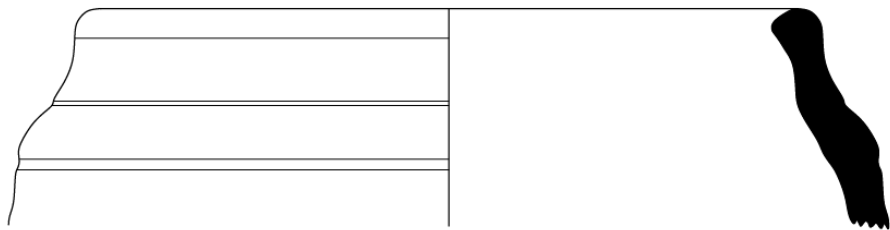
ŞB-016-051
Kaletaş

51

ŞB-022-052

52

LEVHA 13

Envanter No : ŞB-022-053

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 5YR-6/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açkı : Az

Bezeme : -

Form: Halka Dipli

Envanter No : ŞB-022-054

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 7.5YR-6/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Halka Dipli

Envanter No : ŞB-022-055

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 5YR-6/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 :Kötü

Bezeme : Boya Bezeme 2.5YR-5/8

Form: Halka Dipli

Envanter No : ŞB-022-056

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 7.5YR-8/6

Hamur Katkısı : Kireç,Mika

Astar Rengi : 10YR-5/3

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

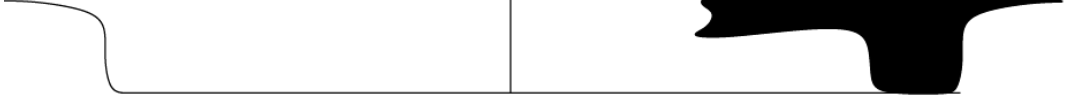
Açkı :İyi

Bezeme : -

Form: Halka Dipli

ŞB-022-053
Yumurcaktaş

53

ŞB-022-054
Yumurcaktaş

54

ŞB-022-055
Yumurcaktaş

55

ŞB-022-056
Yumurcaktaş

56

LEVHA 14

Envanter No : ŞB-016-057

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :2.5YR-5/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği :El

Açkı : Az

Bezeme : -

Form: Alçak Kaideli Dip

Envanter No : ŞB-016-058

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :2.5YR-4/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : 5YR-4/1

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği :El

Açk1 : Kötü

Bezeme : -

Form: Alçak Kaideli Dip

Envanter No : ŞB-022-059

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :10YR-7/4

Hamur Katkısı : Kireç, Mika, Taşçık

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği :Çark

Açk1 : Az

Bezeme : -

Form: Alçak Kaideli Dip

Envanter No : ŞB-016-60

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :7.5YR-5/3

Hamur Katkısı : Kireç, Mika,

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği :Çark

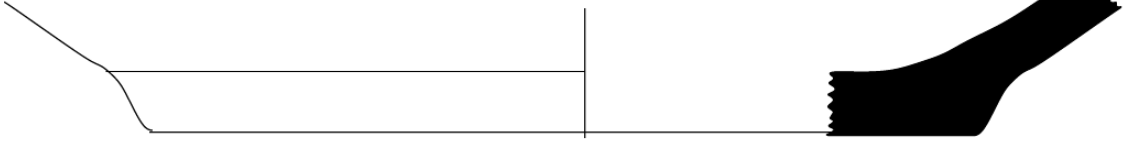
Açkı : Yok

Bezeme : -

Form: Alçak Kaideli Dip

ŞB-016-057
Kilisetaş

57

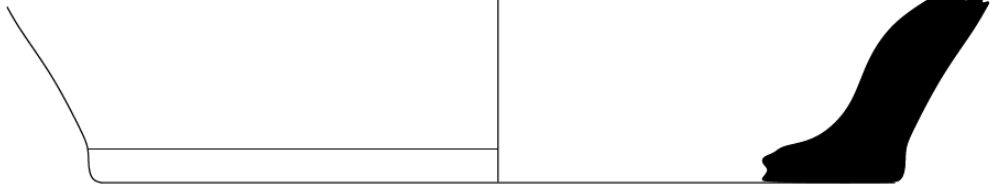
ŞB-016-058
Kilisetaş

58

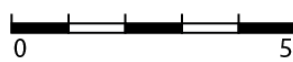
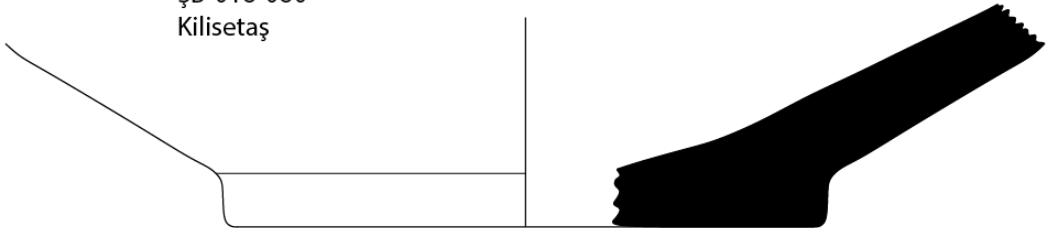
ŞB-022-059
Yumurcaktaş

59

ŞB-016-060
Kilisetaş

60

LEVHA 15

Envanter No : ŞB-016-061

Buluntu Yeri : Kaletaş

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :2.5YR-5/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği :Çark

Açk1 : Az

Bezeme : Çentik Bezeme

Form: Yayvan Çanak

Envanter No : ŞB-016-062

Buluntu Yeri : Kaletaş

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :2.5YR-6/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği :Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Yayvan Çanak

Envanter No : ŞB-016-063

Buluntu Yeri : Kaletaş

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :2.5YR-5/4

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği :Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Derin Çanak

Envanter No : ŞB-016-064

Buluntu Yeri : Kaletaş

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :5YR-5/5

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği :Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Derin Çanak

Envanter No : ŞB-016-065

Buluntu Yeri : Kaletaş

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :2.5YR-5/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği :Çark

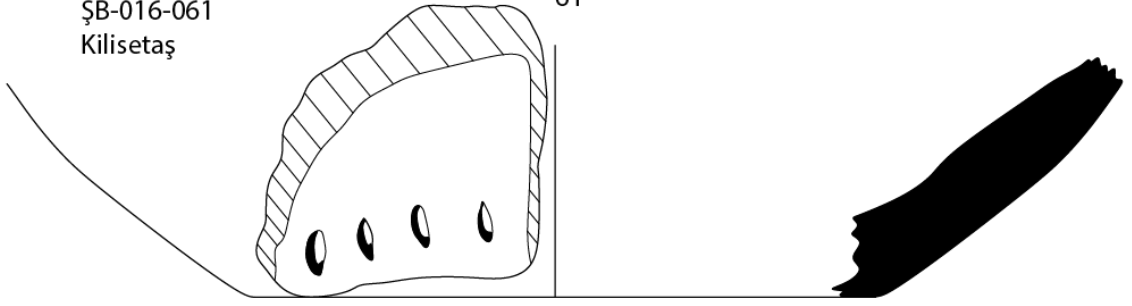
Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Derin Çanak

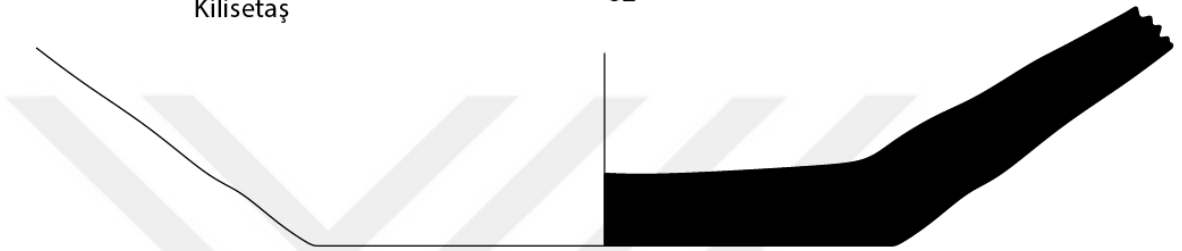
ŞB-016-061
Kilisetaş

61

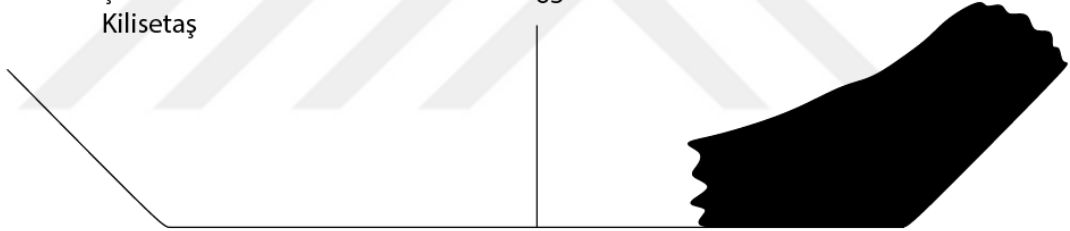
ŞB-016-062
Kilisetaş

62

ŞB-016-063
Kilisetaş

63

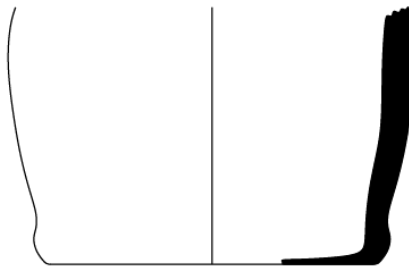
ŞB-016-064
Kilisetaş

64

ŞB-016-065
Kilisetaş

65

LEVHA 16

Envanter No : ŞB-016-066

Buluntu Yeri : Kaletaş

Buluntu Türü : Kulp Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :5YR-5/2

Hamur Katkısı : Kireç,Mika

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Şerit Kulp

Envanter No : ŞB-016-067

Buluntu Yeri : Kaletaş

Buluntu Türü : Kulp Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :5YR-3/3

Hamur Katkısı : Kireç,Mika

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Şerit Kulp

Envanter No : ŞB-022-068

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Kulp Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :5YR-6/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : 10YR-8/4

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Şerit Kulp

66

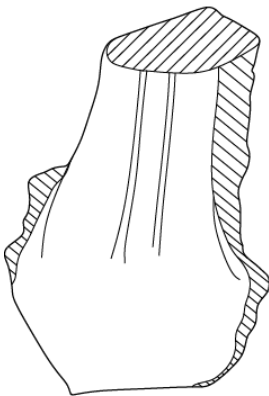
ŞB-016-066
Kilisetaş

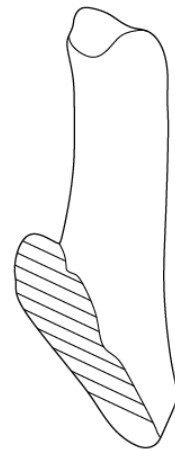
67

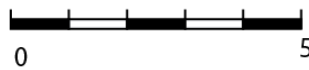
ŞB-016-067
Kilisetaş

68

ŞB-022-068
Yumurcaktaş

LEVHA 17

Envanter No : ŞB-016-069

Buluntu Yeri : Kaletaş

Buluntu Türü : Kulp Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :2.5YR-5/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Şerit Kulp

Envanter No : ŞB-022-070

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Kulp Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :7.5YR-7/4

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Şerit Kulp

Envanter No : ŞB-022-071

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Kulp Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :7.5YR-7/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

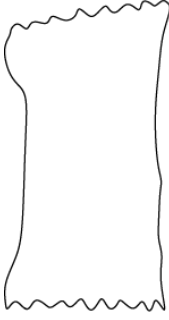
Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : -

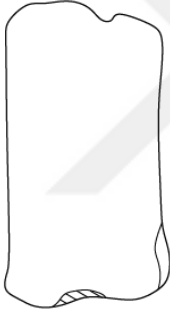
Form: Şerit Kulp

69

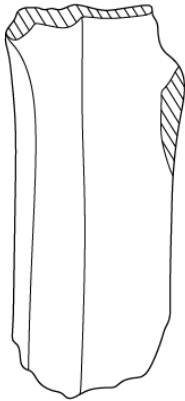
ŞB-016-069
Kilisetaş

70

ŞB-022-070
Yumurcaktaş

71

ŞB-022-071
Yumurcaktaş

LEVHA 18

Envanter No : ŞB-016-72

Buluntu Yeri : Kaletaş

Buluntu Türü : Kulp Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :7.5YR-6/4

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Dİkey Kulp

Envanter No : ŞB-016-073

Buluntu Yeri : Kaletaş

Buluntu Türü : Kulp Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :5YR-6/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Form: Tutamak

Envanter No : ŞB-022-074

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Kulp Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :7.5YR-7/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

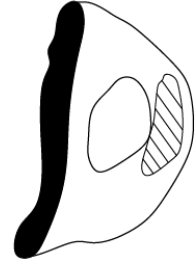
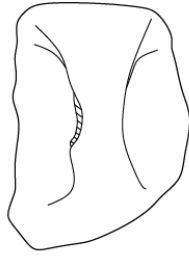
Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : İyi

Bezeme : -

Form: Yatay Kulp

72

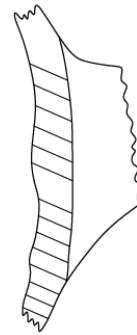
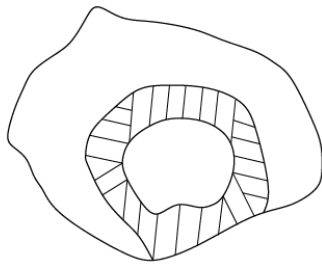
ŞB-016-072
Kilisetaş

73

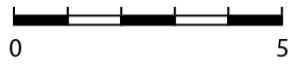

ŞB-016-073
Kilisetaş

74

ŞB-022-074
Yumurcaktaş

LEVHA 19

Envanter No : ŞB-022-075

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Gövde Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :5YR-5/4

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : Çizi Bezeme

Envanter No : ŞB-022-076

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Gövde Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :2.5YR-4/8

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : Çizi Bezeme

Envanter No : ŞB-022-077

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Gövde Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :2.5YR-4/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : Çizi Bezeme

Envanter No : ŞB-022-078

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Gövde Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :7.5YR-6/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Var

Bezeme : Çizi Bezeme

Envanter No : ŞB-022-079

Buluntu Yeri : Yumurcaktaş

Buluntu Türü : Gövde Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :5YR-6/4

Hamur Katkısı : Kireç

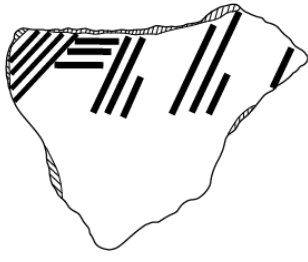
Astar Rengi : 10YR-7/4

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : Çark

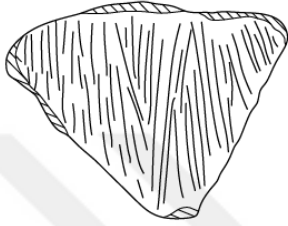
Açk1 : Yok

Bezeme : Şerit, Daire Bezeme

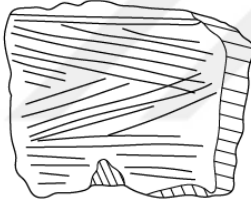
75
ŞB-022-075
Yumurcaktaş

76

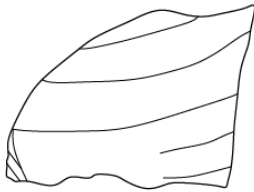
ŞB-022-076
Yumurcaktaş

77

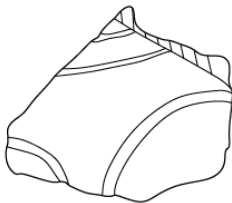
ŞB-022-077
Yumurcaktaş

78

ŞB-022-078
Yumurcaktaş

79

ŞB-022-079
Yumurcaktaş

LEVHA 20

Envanter No : ŞB-016-080

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Gövde Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :5YR-6/6

Hamur Katkısı : Kireç, Mika

Astar Rengi : 2.5YR-4/1

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açkısı : Yok

Bezeme : Kabartma (Memecik) Bezeme

Envanter No : ŞB-016-081

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Gövde Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :5YR-5/4

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : Kabartma (Memecik) Bezeme

Envanter No : ŞB-016-082

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Gövde Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :5YR-6/6

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

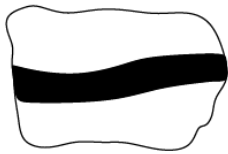
Pişme Durumu :Orta

Yapım Tekniğı : El

Açk1 : Yok

Bezeme : Kabartma (Memecik) Bezeme

80

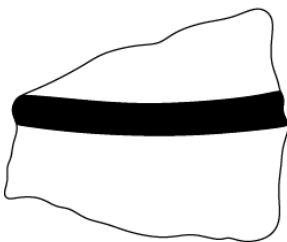
ŞB-016-080
Kilisetaş

81

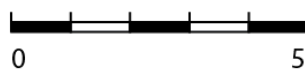

ŞB-016-081
Kilisetaş

82

ŞB-016-082
Kilisetaş

LEVHA 21

Envanter No : ŞB-016-083

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Gövde Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :2.5YR-6/6

Hamur Katkısı : Kireç, Mika

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : Kabartma Şerit Bezeme

Envanter No : ŞB-016-084

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Gövde Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :2.5YR-5/6

Hamur Katkısı : Kireç, Mika

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açk1 : Yok

Bezeme : Parmak/Kakma Bezeme

Envanter No : ŞB-016-085

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Gövde Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :7.5YR-7/3

Hamur Katkısı : Kireç, Mika,Taşçık

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : Çark

Açk1 : Yok

Bezeme : Kabartma Şerit Bezeme

Envanter No : ŞB-016-086

Buluntu Yeri : Kilisetaş

Buluntu Türü : Gövde Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :2.5YR-5

Hamur Katkısı : Kireç

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

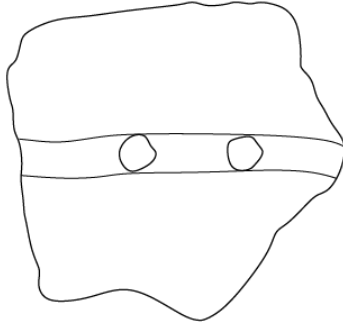
Yapım Tekniği : El

Açkısı : Yok

Bezeme : Çentik Bezeme

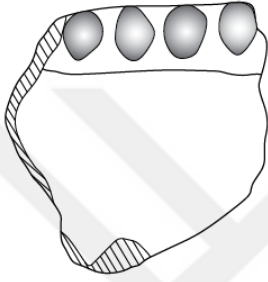
83

LEVHA 21

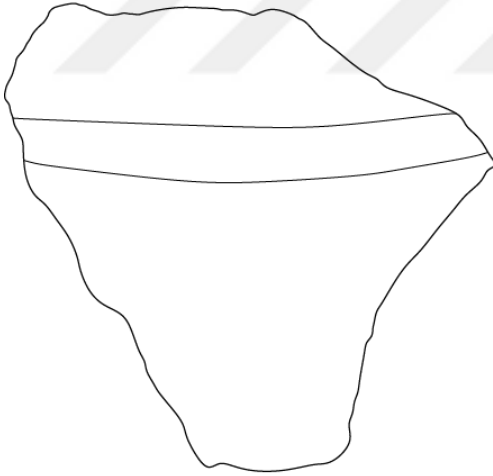
ŞB-016-083
Kilisetaş

84

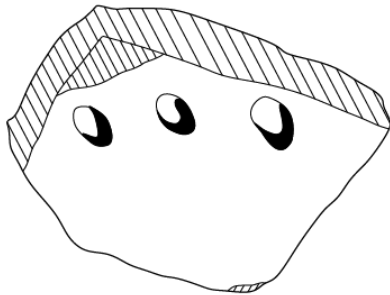
ŞB-016-084
Kilisetaş

85

ŞB-016-085
Kilisetaş

86

ŞB-016-086
Kilisetaş

LEVHA 23

Envanter No : AL-027-088

Buluntu Yeri : Elmacık-Topalaksağ Yerleşmesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi 10R-4/8

Hamur Katkısı : Kum, Bitkisel

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

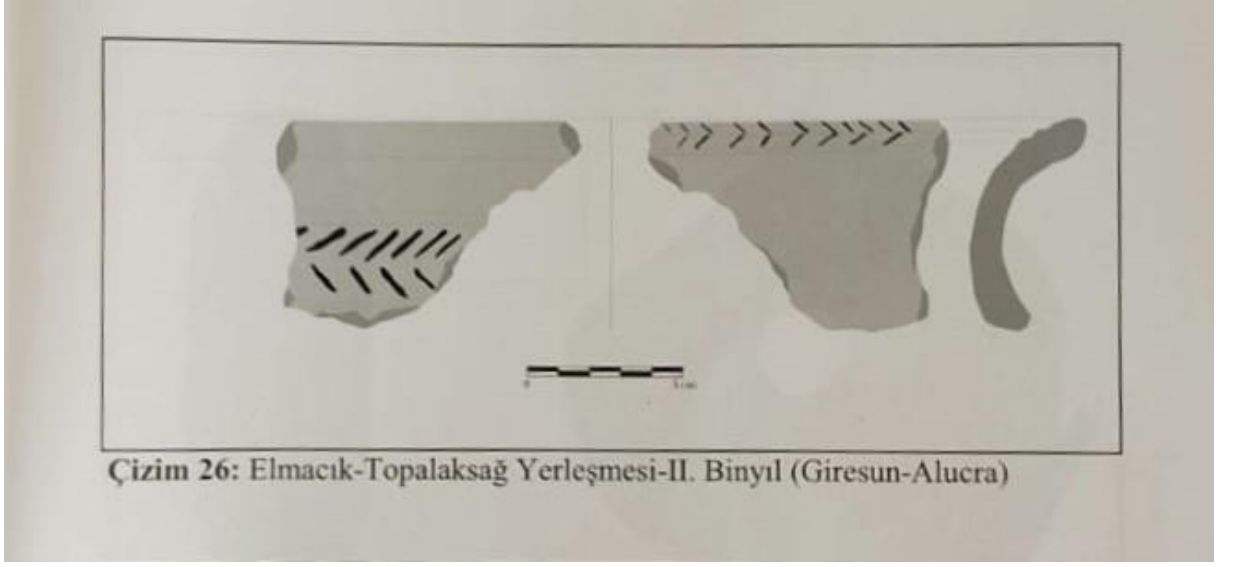
Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açkı : Köyü

Bezeme : -

Form: Dışa Eğik Ağız

Salih Kaymakçı'nın Kelkit Havzası'nın Eskiçağ Tarihi ve Arkeolojisi (Lykos) adlı kitabından alınmıştır. (s.230)

LEVHA 24

Envanter No : AL-027-089

Buluntu Yeri : Gavur Kalesi

Buluntu Türü : Gövde Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :7.5YR-3/3

Hamur Katkısı :Kum, Taşçık

Astar Rengi :2.5YR-1/1

Pişme Durumu : İyi

Yapım Tekniği : El

Açk1 : İyi

Bezeme : Spiral Bezeme

Envanter No : AL-027-090

Buluntu Yeri : Gavur Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :10R-4/

Hamur Katkısı :Mineral

Astar Rengi : Gley1-7/Nsss

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği : El

Açkı : Köyü

Bezeme : -

Envanter No : AL-027-091

Buluntu Yeri : Gavur Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi :7.5YR-6/6

Hamur Katkısı :Mineral

Astar Rengi : 7.5YR-8/3

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği : El

Açkı : Yok

Bezeme : -

Envanter No : AL-027-092

Buluntu Yeri : Gavur Kalesi

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : Gley1-6/1

Hamur Katkısı :Mineral

Astar Rengi :2.5YR-1/1

Pişme Durumu : İyi

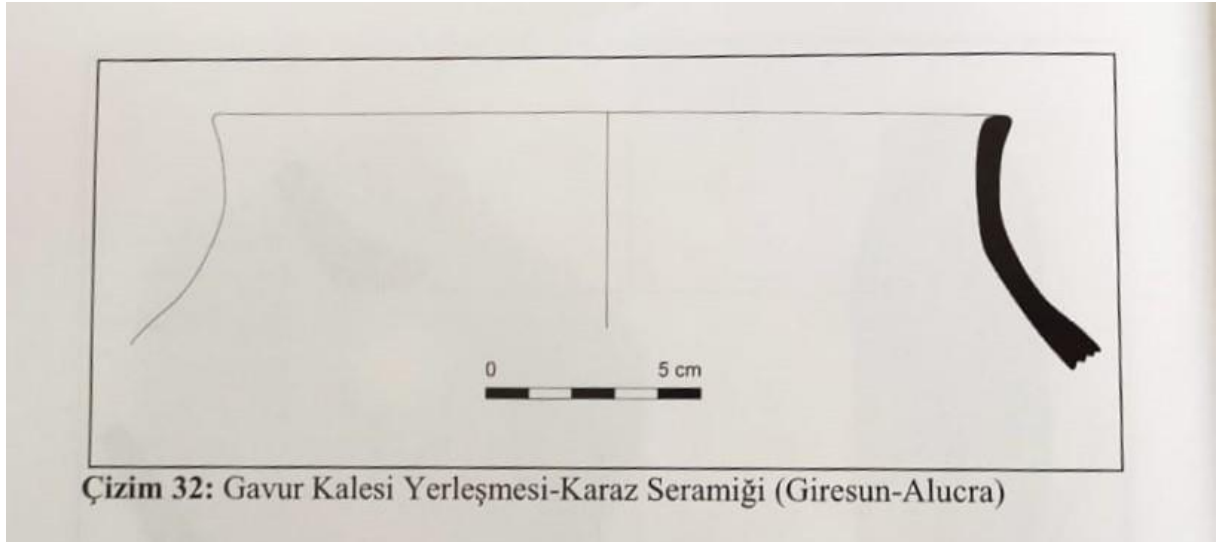
Yapım Tekniği : El

Açkı : Çok İyi

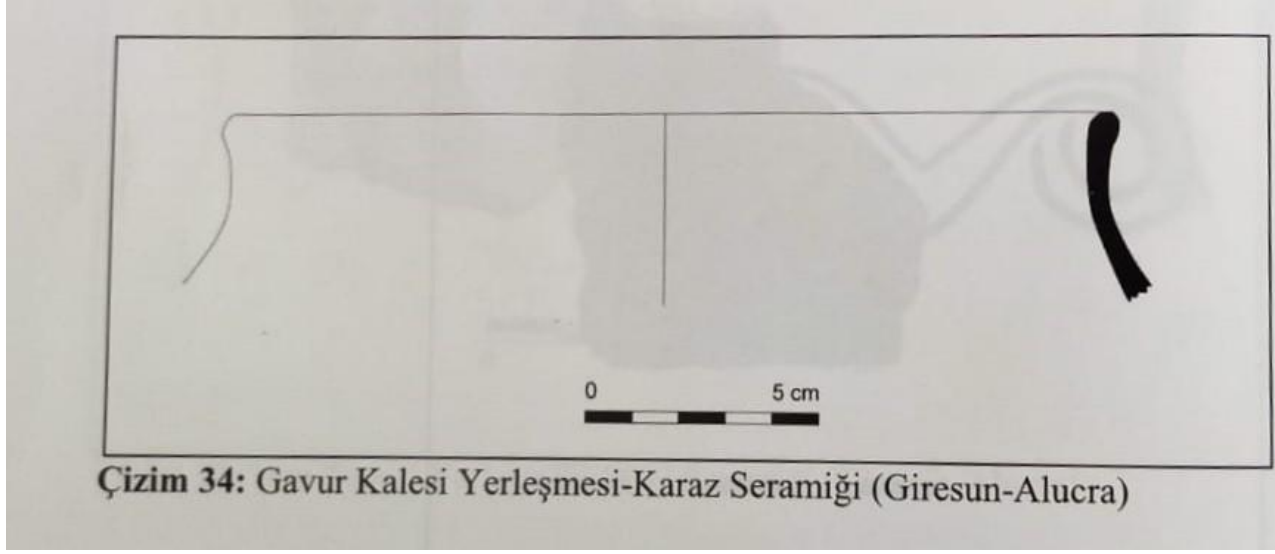
Bezeme : -

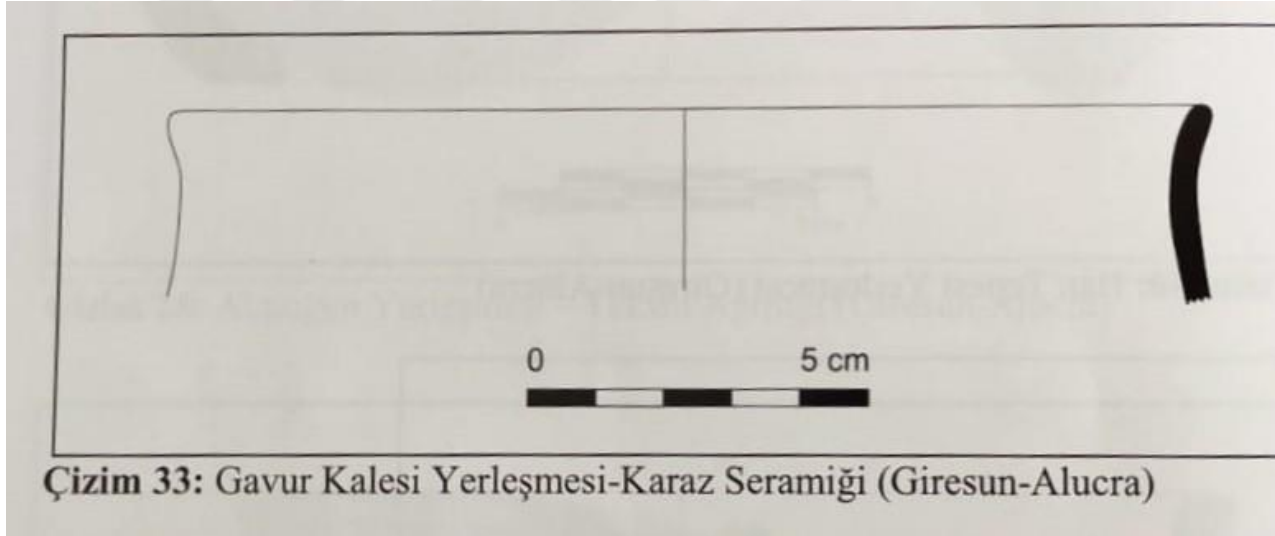
AL-028-89

AL-028-90

AL-028-91

AL-028-92Çizimler Salih Kaymakçı'nın Kelkit Havzası'nın Eskiçağ Tarihi ve Arkeolojisi (Lykos) adlı kitabından alınmıştır. (s.232-233)

LEVHA 25

Envanter No : AL-029-093

Buluntu Yeri : Han Tepesi Höyük

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : Gley1-6/1

Hamur Katkısı :Mineral,Mika

Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Kötü

Yapım Tekniği : -

Açkı : Yok

Bezeme : -

Envanter No : AL-029-094

Buluntu Yeri : Han Tepesi Höyük

Buluntu Türü : Dip Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 2.5YR-4/6

Hamur Katkısı :Mineral,Mika

Astar Rengi: 7.5YR-6/6

Pişme Durumu : Orta

Yapım Tekniği : -

Açk1 : Yok

Bezeme : -

Envanter No : AL-029-094

Buluntu Yeri : Han Tepesi Höyük

Buluntu Türü : Ağız Parçası

Buluntu Durumu : Yüzey Araştırması

Hamur Rengi : 10YR-4/2

Hamur Katkısı :Mineral,Mika

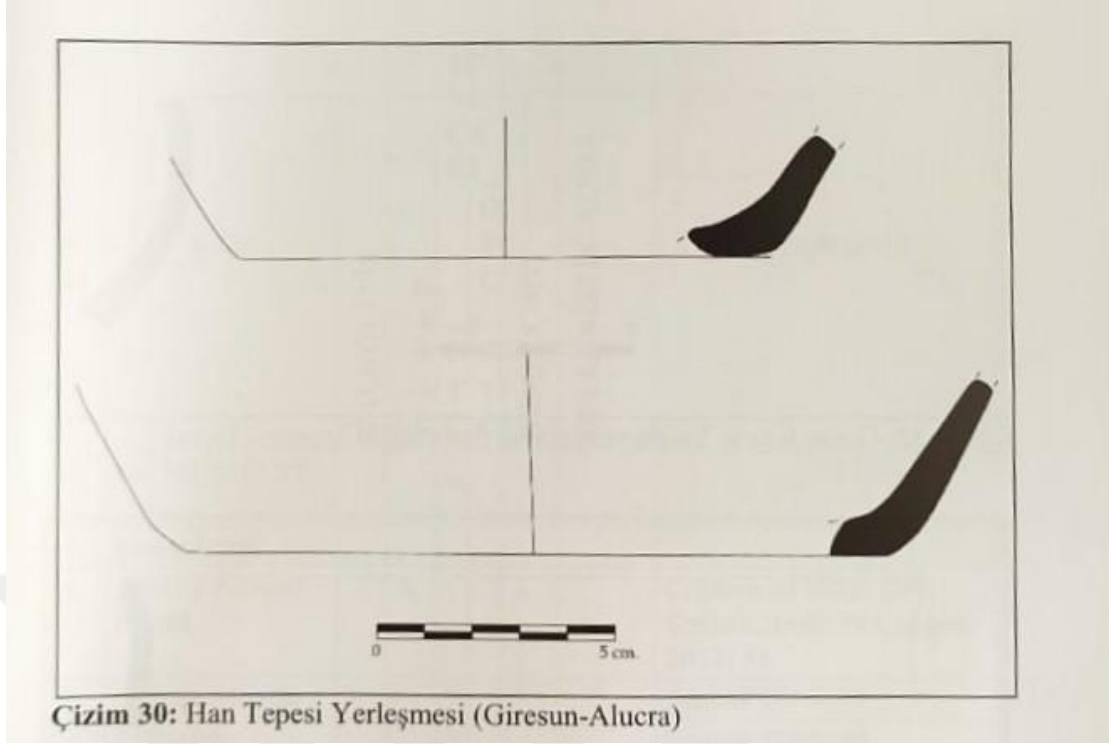
Astar Rengi : Kendinden Astarlı

Pişme Durumu : Orta

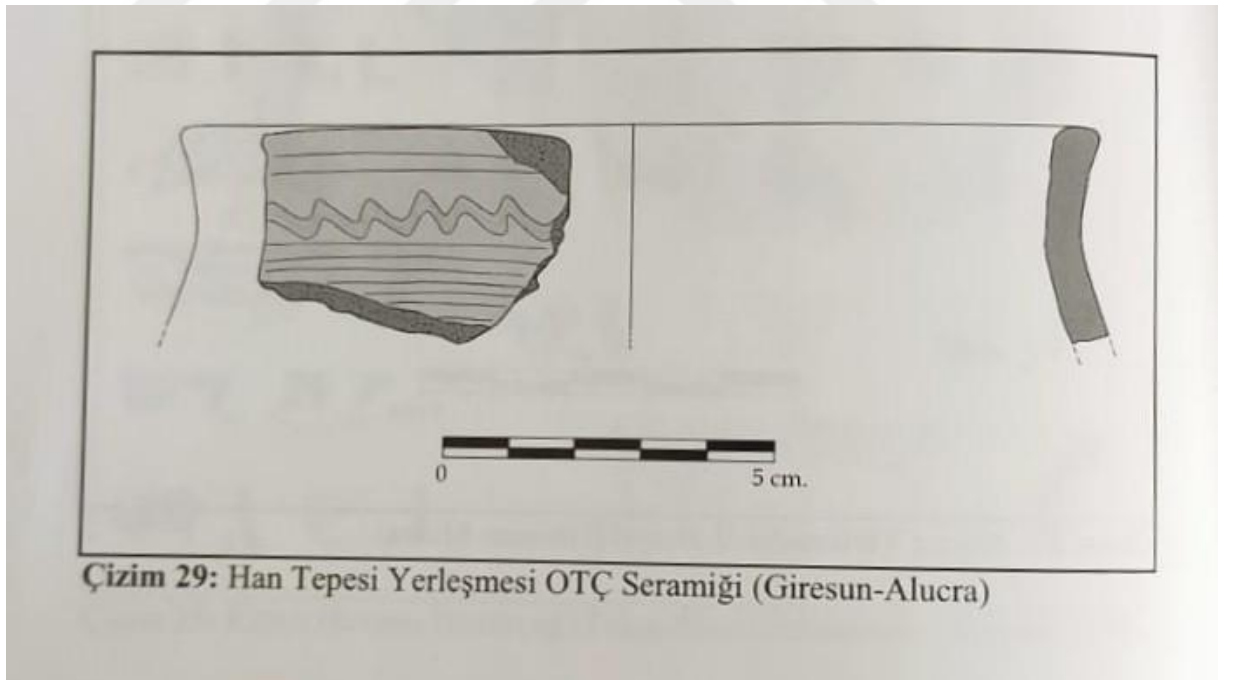
Yapım Tekniğı : -

Açk1 : Yok

Bezeme : Ağız altından başlayan dalga motifi ve altında çizgi bezeme

AL-029-093 - AL029-094

AL-029-095

Çizimler Salih Kaymakçı'nın Kelkit Havzası'nın Eskiçağ Tarihi ve Arkeolojisi (Lykos) adlı kitabından alınmıştır. (s.231-232)

